Laag

op Bonaire

Laaggeletterdheid of anders geletterdheid op het instituut Forma, MBO-1 in de leeftijd 16+

Lucretia Leming 1104160
University of Curaçao
General Faculty
Master of Education in Nederlands
Thesisbegeleider: Dr. Eric Mijts
Tweede beoordelaar: ……………………….
Bonaire, mei 2024

Inhoudsopgave

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt de thesis ‘Laaggeletterdheid’. Deze thesis is geschreven in het kader van de afstudeeropdracht aan de opleiding Master of Education aan de University of Curaçao . Het bevat zowel een kwalitatief als een kwantitatief onderzoek naar laaggeletterdheid. Hiermee hoop ik een wetenschappelijke bijdrage geleverd te hebben aan de onderzoeksvelden die zich bezighouden met laaggeletterdheid, maar bovenal hoop ik door middel van dit onderzoek nieuwe inzichten aangedragen te hebben.

Graag wil ik de personen bedanken die een bijdrage hebben geleverd aan de totstandkoming van deze masterthesis. Allereerst mijn thesisbegeleider, dr. Eric Mijts, voor de begeleiding, adviezen en feedback. Daarnaast mijn medestudenten Regine Koeijers, Haidy Wijngaarde en Shaitsy Silvania. Mijn goede vriend Sjeandyford Richardson, Marga Buijs, van Stichting Lezen en Schrijven Bonaire, mevrouw S. Menche, directeur van Fundashon Forma, de docenten van Fundashon Forma en de leidinggevende van de leerbedrijven.

Een speciaal woord van dank aan alle deelnemers die aan dit onderzoek hebben deelgenomen. Bedankt voor de openheid, interesse en het vertrouwen in mij.

Dit onderzoek was nooit mogelijk geweest zonder jullie bijdrage.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Lucretia Leming

Bonaire, 15 mei 2024

Samenvatting

Laaggeletterdheid is een wereldwijd probleem, dat ook op Bonaire bestaat, dit bleek uit het onderzoek van Stichting Lezen en Schrijven Bonaire uit 2015. Om erachter te komen hoe dit probleem op dit eiland wordt ervaren is een kleinschalig onderzoekt verricht. Het doel hiervan is om de stand van zaken met betrekking tot (laag)geletterdheid in 2024 te achterhalen onder volwassen studenten die de MBO-1 Entree opleiding volgen bij instituut Forma. Het onderzoek is uitgevoerd onder de 58 volwassen studenten die deze opleiding volgen.

Er is besloten om zowel kwantitatief als kwalitatief onderzoek uit te voeren. Hiervoor zijn de vragenlijsten van Stichting Lezen en Schrijven Bonaire gebruikt, evenals interviews met een aantal docenten en leidinggevenden van enkele leerbedrijven.

Geconcludeerd kan worden dat anders geletterdheid vaker voorkomt dan laaggeletterdheid. Dat blijkt uit de demografische gegevens van de respondenten. Dat het management van de verschillende leerbedrijven op vrijwillige basis taalcursussen aanbiedt voor werknemers, waarbij sommige leerbedrijven zelfs de kosten vergoeden, schets al een beeld van hoe deze diversiteit ervaren wordt.

Hoewel conclusies over de mate van geletterdheid niet eenduidig zijn, suggereren de bevindingen dat taalbeheersing een belangrijk aandachtspunt blijft voor zowel studenten als werknemers binnen de onderzochte context.

De belangrijkste aanbeveling hierbij is dat het van essentieel belang is dat de bewustwording vergroot wordt en de lesmethoden worden aangepast met nadruk op de basisvaardigheden in het Papiamentu en Nederlands, vanwege de prevalentie van anders geletterdheid. Leerbedrijven worden aanbevolen om de toegang tot taalcursussen te vergroten, mogelijk door verplichte cursussen of incentives.

Sleutelwoorden: laaggeletterdheid, anders geletterdheid, meertaligheid

Lijst van tabellen

Lijst van figuren

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Laaggeletterdheid is wereldwijd een probleem; ook op Bonaire, en daarom heeft Stichting Lezen en Schrijven Bonaire (Stuur, 2015) een grootschalig onderzoek gedaan naar laaggeletterdheid. De beslissing om acht jaar later (laag/anders) geletterdheid op Bonaire als het onderwerp van deze scriptie te kiezen, is gemotiveerd door de noodzaak om een diepgaand begrip te ontwikkelen van de problematiek rond het begrip (laag/anders) geletterdheid op dit prachtige eiland. Bonaire is een multiculturele samenleving, waardoor de factoren die bijdragen aan laaggeletterdheid aanzienlijk kunnen verschillen van die op andere eilanden en in andere landen. Om die reden is het essentieel om specifieke inzichten te verwerven in hoe (laag/anders) geletterdheid het dagelijks leven van de Bonairiaanse bevolking beïnvloedt en welke maatregelen er kunnen worden genomen om de negatieve gevolgen aan te pakken.

Mijn drijfveer voor het onderzoeken van (laag/anders) geletterdheid anno 2023 komt voort uit meerdere doelen. Allereerst wil ik onderzoeken welke definitie van laaggeletterdheid het beste past bij de context van Bonaire. Tevens streef ik ernaar de impact van laaggeletterdheid op zowel het individu als de bredere samenleving te begrijpen, met als uiteindelijke doel mijn bijdrage te leveren aan de aanpak van dit maatschappelijke probleem.

Daarnaast ben ik ervan overtuigd dat een onderzoek kan bijdragen aan het identificeren van specifieke gebieden waarin het onderwijssysteem verbeteringen behoeft. Deze inzichten zijn essentieel om de educatieve kansen voor alle inwoners van Bonaire te vergroten en om te streven naar een inclusiever en rechtvaardiger onderwijsstelsel.

Bovendien beoog ik dat dit onderzoek fungeert als een instrument om individuen bewust te maken van de diepgaande impact van laaggeletterdheid. Dit bewustzijn kan hen aanmoedigen om deel te nemen aan educatieve programma's en zo hun eigen geletterdheid te verbeteren, wat op zijn beurt de hele gemeenschap versterkt.

Tot slot hoop ik dat dit onderzoek kan leiden tot innovatieve benaderingen en technologieën die het leerproces en de geletterdheid kunnen verbeteren. Hierdoor kunnen onderwijsinstellingen evolueren en effectievere onderwijsmethoden implementeren, wat een duurzaam positieve invloed kan hebben op de geletterdheidssituatie op Bonaire.

1.1.1 Taal en het eiland Bonaire

Bonaire heeft een unieke taalsituatie binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Deze taalsituatie op Bonaire is divers en meertalig en dat weerspiegelt de historische, culturele en sociale achtergronden van het eiland. De belangrijkste talen die op Bonaire worden gesproken, zijn het Papiamentu, het Nederlands, het Engels en het Spaans. Ten eerste is het Papiamentu de meest gesproken taal op Bonaire. Het is een creooltaal die ontstaan is uit een mix van Spaans, Portugees, Nederlands, Afrikaanse talen en inheemse Caribische talen. Het wordt in het dagelijks leven en in informele situaties veel gebruikt. De meeste Bonairianen hebben het Papiamentu als moedertaal (CBS Statline, 2022), vervolgens het Nederlands als de officiële taal van Bonaire, dat gebruikt wordt in de overheidsinstanties, het onderwijs en in officiële

documenten. Het wordt ook vaak gebruikt in zakelijke en formele omgevingen. Hoewel het niet de meest gesproken taal is, wordt het wel begrepen en gesproken door veel Bonairianen, vooral in formelere contexten (Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelatie, 2023).

Daarnaast is het Engels vanwege het groeiende toerisme op Bonaire een belangrijke taal geworden, vooral in de toeristische sector, vandaar dat Bonairianen die in de toeristische industrie werken, vaak Engels spreken. Ook wordt Engels begrepen door veel inwoners vanwege de invloed van het Engels in de media en popcultuur. Verder wordt door vele Bonairianen Spaans begrepen en gesproken vanwege de immigratie van mensen uit Latijns-Amerika, met name Venezuela, Colombia en Santo Domingo. Tot slot zijn er andere talen die door kleine gemeenschappen op Bonaire worden gesproken, zoals Portugees en Chinees, vanwege migratie en internationale invloeden.

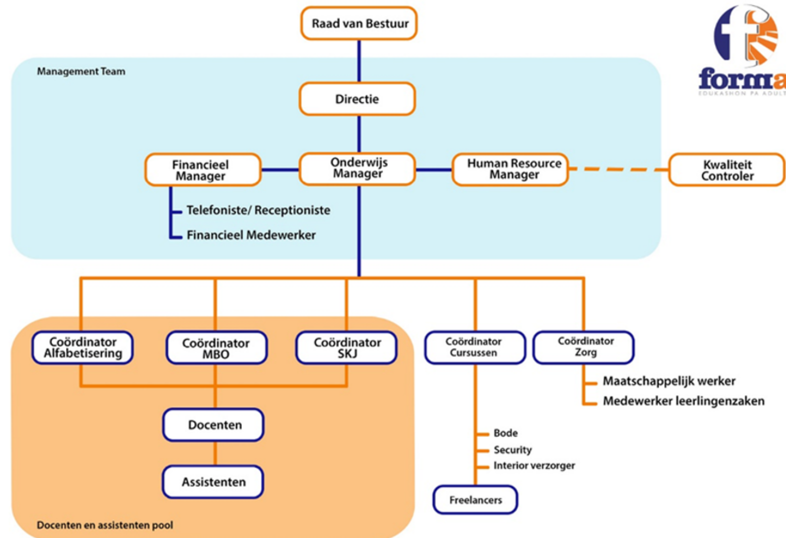
1.1.2 Fundashon Forma

Op 16 februari 2023 ontving ik een e-mail van drs. Ange Jessurun met een voorstel voor een scriptieonderwerp op Bonaire. Over dit verzoek hoefde ik niet lang na te denken. Ik besloot laaggeletterdheid te onderzoeken bij het instituut Forma, omdat onder andere jongeren die het voortgezet onderwijs verlaten zonder diploma daar de kans krijgen alsnog een opleiding te volgen en af te sluiten met een diploma. Mijn nieuwsgierigheid was gewekt, mede omdat ik indirect betrokken ben geweest bij het onderzoek van Stichting Lezen en Schrijven Bonaire in 2015.

MBO-1 Entrée valt onder Forma en Forma is de uitvoerende organisatie voor SGB-MBO. Dit opleidingsinstituut voor volwasseneneducatie en onderwijs heeft als doel volwassenen een kans op educatie, vorming en of onderwijs te bieden, zodat zij een volwaardige plek kunnen innemen op de arbeidsmarkt (Manuel, Fundashon Formashon pa Mañan, 2024).

Forma
E pilá den edukashon

Organogram

Figuur 1: Organogram Forma

Forma heeft vier afdelingen:
- Alfabetisering (Alfa)
- Sociale Kanstrajecten Jongeren (SKJ)
- MBO-1 Entrée
- Cursussen

Binnen MBO-1 Entrée heb je de volgende profielen: horeca, bouw, dienstverlening en zorg, verkoop en retail en groen. De studentenpopulatie wordt door het instituut (Manuel, Fundashon Formashon pa Mañan, 2024) als volgt gedefinieerd: “Personen die nauwelijks kunnen lezen en/of schrijven, of die deze vaardigheden zijn kwijtgeraakt. Jongeren en/of volwassenen die de middelbare school niet hebben afgerond of geen startkwalificatie hebben”.

De aantallen studenten MBO-1 in de onderstaande schema per januari 2024 (Manuel, Fundashon Formashon pa Mañan, 2024).

Studenten Entree cohort 2022-2023 en 2023-2024			
	Cohort '22 – '23	Cohort '23 – '24	Huidige situatie 23-24
Entrée Dienstverlening en Zorg BBL	55	31	20
Entree Dienstverlening en Zorg BOL	-	16	9
Entree Verkoop en Retail BBL	22	8	7
Entree Verkoop en Retail BOL	-	5	4
Entrée Horeca, voeding en voedingsindustrie BBL	17	6	2
Entrée Horeca, voeding en voedingsindustrie BOL	-	2	1
Entrée Bouw, wonen en onderhoud BBL	16	15	9
JICN (BWO/HVV/PGL) BOL	4	3	2
Verlengde trajecten (2022-2023)		9	4
Totaal	**120**	**95**	**58**

TABEL 1: DE GE-UPDATE AANTALLEN STUDENTEN MBO-1

1.2 Probleemstelling en doelstelling

Probleemstelling:

Op Bonaire ervaren volwassen studenten, met name diegenen die betrokken zijn bij Forma, aanzienlijke uitdagingen op het gebied van (laag/anders)geletterdheid. Deze problematiek vormt een belemmering voor hun persoonlijke en professionele ontwikkeling. Het gebrek aan geletterdheid beïnvloedt niet alleen de mogelijkheden op de arbeidsmarkt, maar heeft ook invloed op hun vermogen om volledig deel te nemen aan het sociaal-culturele leven. Het is van groot belang om de factoren die bijdragen aan laaggeletterdheid bij deze doelgroep te identificeren en te begrijpen, zodat effectieve interventies kunnen worden ontwikkeld om de algehele geletterdheid te verbeteren en de empowerment van volwassen studenten op Bonaire te bevorderen.

Doelstelling:

Het primaire doel van dit onderzoek is het ontwikkelen van strategieën en interventies die specifiek gericht zijn op het verminderen van (laag)geletterdheid onder volwassen studenten die deelnemen aan programma's van Forma Bonaire. Door middel van een diepgaande analyse van de specifieke uitdagingen waarmee deze doelgroep wordt geconfronteerd, beoogt dit onderzoek concrete aanbevelingen te formuleren voor onderwijsinstellingen, lokale overheden en andere belanghebbenden. Het uiteindelijke streven is het verbeteren van de geletterdheidsvaardigheden van volwassenen, waardoor hun kansen op persoonlijke groei, werkgelegenheid en actieve deelname aan de samenleving aanzienlijk toenemen.

1.3 Onderzoeksopzet

In het kader van dit onderzoek is de volgende onderzoeksvraag opgesteld.
‘Hoe staat het met (laag)geletterdheid anno 2024 bij volwassen studenten binnen het instituut Forma, MBO-1’?

Deelvragen:

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn onderstaande deelvragen geformuleerd.

1. Wat is laaggeletterdheid?
2. Welke talen spreken de studenten?
3. Welke factoren dragen mogelijk bij aan laaggeletterdheid bij studenten van Forma, MBO-1?
4. Welke specifieke geletterdheidsvaardigheden (lezen, schrijven, begrijpen van geschreven tekst) zijn het meest problematisch voor deze doelgroep?
5. In weke mate heeft laaggeletterdheid invloed op de studieresultaten van studenten aan Forma, MBO-1?
6. Welke concrete programma's en initiatieven zijn momenteel beschikbaar om laaggeletterdheid te verminderen binnen deze doelgroep?

1.4 De relevantie van de probleemstelling

Dit onderzoek gaat over (laag)geletterdheid bij het instituut Forma. Deze problematiek vormt namelijk een aanzienlijke hindernis voor zowel de persoonlijke als professionele ontwikkeling van deze studenten. Het beïnvloedt niet alleen hun kansen op de arbeidsmarkt, maar beperkt ook hun vermogen om volledig deel te nemen aan het sociaal-culturele leven.

Op microniveau geldt dat het onderzoek relevant is voor de leiding, de leerkrachten en de volwassen studenten. Op mesoniveau kan gesteld worden dat het onderzoek relevant is voor andere direct betrokkenen, zoals de ketenpartners en de leerbedrijven. Tenslotte kan gezegd worden dat het onderzoek op macroniveau van belang is voor de gehele samenleving van Bonaire.

Door de factoren die van invloed kunnen zijn op (laag)geletterdheid bij deze doelgroep te identificeren en te begrijpen, kunnen effectieve interventies worden ontwikkeld. Deze interventies hebben als doel de algehele geletterdheid te verbeteren en de empowerment van volwassen studenten op Bonaire te bevorderen, waardoor hun kansen op succes en participatie in de samenleving worden vergroot. Nederlands is naast Papiamentu de officiële spreek- en bestuurstaal op Bonaire. Idealiter is de gehele bevolking van Bonaire zowel het Papiamentu als het Nederlandse machtig in woord en geschrift. Dit geldt ook voor de volwassen studenten van Forma.

1.5 Leeswijzer

Deze scriptie is opgebouwd uit twee hoofdonderdelen. In het eerste deel wordt het theoretisch kader gevormd aan de hand van een literatuurverkenning. Hierbij worden verschillende definities van laaggeletterdheid vergeleken om een passende definitie te formuleren die aansluit bij de onderzochte doelgroep.

De nadruk ligt op het identificeren van de probleemstelling en onderzoeksvragen, gevolgd door een gedetailleerde toelichting op de methodologische benadering van het onderzoek in hoofdstuk 3. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 de resultaten van het onderzoek gepresenteerd en geanalyseerd. Ten slotte vindt u in hoofdstuk 5 de conclusie, aanbevelingen en beperkingen van het onderzoek.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader en Literatuurstudie

In de moderne samenleving is geletterdheid een cruciale vaardigheid die het vermogen van individuen bepaalt om effectief te functioneren in verschillende facetten van het leven (Kamphuis, 2018). Het begrijpen, interpreteren en gebruiken van geschreven informatie vormen de basis van geletterdheid. Dit theoretisch kader biedt inzicht in de diversiteit van laaggeletterdheid, waarbij het niet alleen gaat om het ontbreken van basale taalvaardigheden, maar ook om de impact ervan op maatschappelijke participatie, educatieve kansen en deelname op de arbeidsmarkt.

2.1 Begripsomschrijving laaggeletterdheid

Vóór het vaststellen van een geschikte definitie, zullen eerst diverse definities uit de literatuur bekeken worden om een heldere definitie van laaggeletterdheid op Bonaire te formuleren.

De definitie over geletterdheid die in het onderzoek naar laaggeletterdheid op Bonaire door Stichting Lezen en Schrijven Bonaire (Stuur, 2015) is gehanteerd is het volgende: *De OECD definieert geletterdheid als het vermogen om geschreven teksten (digitaal of op papier) te begrijpen en te analyseren. Maar ook om met die informatie adequaat te kunnen handelen: een formulier invullen, een routeplanner te gebruiken, een bijsluiter lezer of financiële producten te kunnen beoordelen. Dit stelt mensen in staat om actief deel te nemen aan de maatschappij, doelen te bereiken en zich verder te ontwikkelen. Laaggeletterden zijn die volwassenen, die op de laagste niveaus van taalvaardigheden uit deze internationale onderzoeken presteren.*

Volgens Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) (2023) *hebben mensen die laaggeletterd zijn, grote moeite met lezen en schrijven, maar ze zijn geen analfabeet. Laaggeletterde mensen hebben onder meer moeite met het begrijpen van schriftelijke informatie, het invullen van formulieren en het voorlezen aan kinderen. Ze beheersen het Nederlands niet op het eindniveau vmbo of niveau mbo-2/3. Vaak blijven ook de rekenvaardigheden achter.*

De term 'laaggeletterdheid' lijkt volgens de Algemene Rekenkamer (2016) *alleen te verwijzen naar het probleem dat er groepenmensen zijn die moeite hebben met taal. Het overheidsbeleid om het probleem van de laaggeletterdheid aan te pakken richt zich sinds 2012 echter ook op mensen die moeite hebben met rekenen.*

In het rapport van Laaggeletterdheid in Nederland (Fouarge et al., 2011) wordt het volgende *aangehaald 'Geletterdheid verwijst naar taalvaardigheden als lezen en schrijven, maar is breder dan dat. In essentie gaat het om het begrijpen en gebruiken van informatie. Mensen zijn niet geletterd of ongeletterd, maar zijn meer of minder geletterd. De vraag wanneer dat niveau (on)voldoende is, wordt gerelateerd aan de mogelijkheden om maatschappelijk en beroepsmatig te functioneren. Lezen en schrijven zijn hieraan ondersteunend. Er is samenhang tussen het niveau van maatschappelijk en beroepsmatig functioneren en de gewenste en benodigde lees- en schrijfvaardigheid'.*

Om de juiste definitie van laaggeletterdheid te kiezen voor deze scriptie zal er gekeken worden naar de overeenkomsten en verschillen van de bovenvermelde definities.

De overeenkomsten zijn:
De geciteerde definities benadrukken het belang van basale taalvaardigheden, zoals lezen, schrijven en begrip van geschreven teksten, als onderdeel van geletterdheid.
Ze erkennen allemaal dat geletterdheid niet alleen draait om het kunnen lezen en schrijven, maar ook om het functioneel begrijpen en gebruiken van informatie in verschillende contexten, zowel in het dagelijks leven als in de maatschappij.

De verschillen:
Bovenvermelde definities variëren in hun focus. Bijvoorbeeld, terwijl de definitie van Stichting Lezen en Schrijven Bonaire en de OECD vooral gericht is op het functionele aspect van geletterdheid (zoals het vermogen om formulieren in te vullen en financiële producten te begrijpen), richt de definitie van SLO zich meer op de tekortkomingen op specifieke onderwijsniveaus.

De definitie uit het rapport 'Laaggeletterdheid in Nederland' breidt de definitie van geletterdheid uit door te stellen dat geletterdheid niet zwart-wit is, maar een continuüm van vaardigheden. Het benadrukt dat geletterdheid een breder concept is dat verder gaat dan alleen lezen en schrijven; het gaat om het begrijpen en gebruiken van informatie in verschillende contexten en omvat ook maatschappelijk en beroepsmatig functioneren.

De Algemene Rekenkamer legt de nadruk op het feit dat het probleem van laaggeletterdheid niet alleen gerelateerd is aan taal, maar ook aan rekenvaardigheden en dat het overheidsbeleid zich op beide aspecten richt sinds 2012.

Kortom, terwijl de definities allemaal het belang van basale taalvaardigheden en functioneel begrip van informatie benadrukken, verschillen ze in hun bredere perspectief op geletterdheid en laaggeletterdheid, evenals in hun focus op specifieke vaardigheden en functionele aspecten.

Laaggeletterdheid is een complex en veelzijdig fenomeen dat zich niet beperkt tot het eenvoudige onvermogen om te lezen en schrijven. De te onderzoeken doelgroep is 16+ en die is afkomstig uit verschillende landen (Centraal Bureau voor Statistieken, 2023) en heeft verschillende moedertalen (Centraal Bureau voor Statistieken, 2014). Bij het bepalen van een contextueel gemotiveerde definitie van laaggeletterdheid op Bonaire, moeten verschillende factoren in overweging worden genomen om een goed afgeronde definitie te verkrijgen die relevant is voor de lokale situatie en behoeften. Deze factoren houden verband met de sociale, culturele en educatieve context van het eiland Bonaire.

Met de sociale context wordt bedoeld de manier waarop mensen op Bonaire samenleven, hun sociale normen, gedragingen en gemeenschapsbanden, zoals familierelaties en vrijetijdsactiviteiten, die een diepgaande invloed hebben op de lokale cultuur en het dagelijks leven van de inwoners.

De Culturele context (Beseilanden.nl, 2021) verwijst naar de kenmerken van de cultuur op Bonaire zoals taal, eten, kunst, muziek, dans, religie, festivals en andere culturele praktijken. Voorbeelden: het Papiamentu, traditionele gerechten zoals kabritu stobá (geit stoofpot) en de viering van Dia di Rincon.

De educatieve context betreft het onderwijssysteem (Stichting NOB, z.d.), (Rijksdienst Caribisch Nederland, z.d.), de onderwijsmethoden, de beschikbaarheid van onderwijsinstellingen en het curriculum die van invloed zijn op de educatieve ervaring van

mensen op Bonaire. Er zijn acht basisscholen, een voortgezet onderwijs met vier units, (SLP, VMBO, Liseo en MBO) en Forma voor volwasseneducatie (Beautiful Bonaire, z.d.) (Openbaar Lichaam Bonaire, z.d.). Hierbij speelt taaldiversiteit ook een belangrijke rol: hoe wordt er in het onderwijs rekening gehouden met deze verschillende talen en hoe gaan mensen ermee om in het dagelijks leven en binnen het onderwijssysteem?

Uit eerdere rapporten, onderzoeken en inspectieverslagen (Taalunie, 2014) (Berben, 2012) blijkt dat het taalniveau Nederlands van de Antilliaanse studenten onvoldoende is. Dat houdt in dat de studenten niet taalvaardig zijn in het Nederlands. Op grond hiervan kies ik voor de definitie die gehanteerd is in het rapport “Laaggeletterdheid in Nederland” (Fouarge et al., 2011), omdat deze definitie van toepassing is bij de te onderzoeken doelgroep. Werken vanuit deze definitie: ‘*Geletterdheid verwijst naar taalvaardigheden als lezen en schrijven, maar is breder dan dat. In essentie gaat het om het begrijpen en gebruiken van informatie. Mensen zijn niet geletterd of ongeletterd, maar zijn meer of minder geletterd. De vraag wanneer dat niveau (on)voldoende is, wordt gerelateerd aan de mogelijkheden om maatschappelijk en beroepsmatig te functioneren. Lezen en schrijven zijn hieraan ondersteunend. Er is samenhang tussen het niveau van maatschappelijk en beroepsmatig functioneren en de gewenste en benodigde lees- en schrijfvaardigheid’.* Aangezien digitale vaardigheden impliciet een rol spelen in bovenstaande definitie, kunnen ze bijdragen aan een diepgaander begrip van zowel laaggeletterdheid als andere vormen van beperkte geletterdheid, waardoor het mogelijk wordt om accurate informatie te verkrijgen over deze doelgroep. Het is belangrijk om ook na te gaan hoe geletterd de respondenten zijn in hun eigen moedertaal.

2.2 Welke talen spreken de studenten?

De belangrijkste talen die op Bonaire worden gesproken, zijn het Papiamentu, het Nederlands, het Engels en het Spaans. Papiamentu is de dominante taal die door de meerderheid van de bevolking wordt gesproken. Anno 2023 zijn de percentages volgens (CBS Statline, 2022) als volgt: Papiamentu 88,4%, Engels 76,9%, Nederlands 76,6%, Spaans 76,6 en anders 10,9%. Hoewel Nederlands op het eiland aanwezig is, fungeert het slechts als voertaal voor een klein percentage van de bevolking, namelijk voor ongeveer 15 procent (CBS Statline, 2022). De talen die door de meeste volwassen studenten bij Forma gesproken worden zijn Papiamentu en Spaans. Een enkele spreekt Engels en Haïtiaans creool.

2.3 Welke factoren dragen mogelijk bij aan laaggeletterdheid bij studenten van Forma, MBO-1?

Volgens de publicatie van Clement et al. (2015) beschikken laaggeletterde volwassenen over een onvoldoende niveau van lees- en schrijfvaardigheden om zich zelfstandig te kunnen redden in de huidige samenleving. In deze publicatie geven ze aan dat laaggeletterde volwassenen over het algemeen een vorm van (basis) onderwijs hebben genoten in lezen en schijven.

Oudere personen hebben mogelijk hun onderwijs niet voltooid vanwege financiële omstandigheden thuis, wat hen dwong op jonge leeftijd te gaan werken. Vroeger werd er ook minder aandacht besteed aan leerlingen die moeite hadden met lezen en schrijven op school. Sommigen hebben onderwijs gemist door ziekte, spijbelen of, een fysieke handicap.

Bovendien zijn er personen die zijn opgegroeid in een omgeving met beperkte taalstimulatie of die te maken hebben gehad met een moeilijke thuissituatie.
Andere factoren die van invloed kunnen zijn:

* Taalachtergrond**:**
Voor studenten met een andere moedertaal dan het Nederlands kan het leren van een nieuwe taal een uitdaging vormen, vooral als ze geen sterke basis hebben in hun eigen taal.

* Persoonlijke omstandigheden**:**
Persoonlijke factoren zoals gebrek aan motivatie, leerproblemen of andere persoonlijke uitdagingen.

* Socio-economische achtergrond**:**
Studenten uit sociaaleconomisch achtergestelde gezinnen hebben mogelijk minder toegang tot boeken, onderwijsmiddelen en stimulerende leeromgevingen, wat hun geletterdheidsniveau kan beïnvloeden.

* Culturele achtergrond**:**
Studenten afkomstig uit culturen waar lezen en schrijven minder prioriteit krijgen, kunnen een achterstand hebben in geletterdheid.

2.4 Welke specifieke geletterdheidsvaardigheden zijn het meest problematisch voor deze doelgroep?

Clement et al. (2015) gebruikt de vier domeinen luisteren, spreken, lezen en schriven die cruciaal zijn wanneer er gesproken wordt over laaggeletterdheid. Taalkennis is een vereiste voor lezen, maar het vermogen om te lezen vergroot ook de blootstelling aan taal. Over het algemeen verschillen de woorden en zinsstructuren in geschreven taal van die in gesproken taal. Het leren lezen impliceert daarom een interactie tussen mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid.

Vorm:	Passieve / Receptieve taal	Actieve / Productieve taal
Mondelinge taal	Luisteren (mondelinge taal verstaan en begrijpen)	Spreken
Geschreven taal	Lezen (technisch en begrijpend)	Schrijven

TABEL 2: DE VIER TAALDOMEINEN

Er is weinig onderzoek gedaan naar de correlatie tussen de mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden van laaggeletterde volwassenen. Echter, er zijn aanwijzingen dat er een verband bestaat tussen beide vaardigheden. Over het algemeen zijn laaggeletterde volwassenen zwakker in hun mondelinge taalvaardigheid dan volwassenen die goed kunnen lezen.

2.5 In weke mate heeft laaggeletterdheid invloed op de studieresultaten van studenten aan Forma, MBO-1?

Laaggeletterdheid beïnvloedt zeker hun studieresultaten. Ze hebben lagere studieresultaten, omdat ze het Papiamentu en of Nederlands niet goed beheersen. Vaak is het niet dat ze het cognitief niet kunnen begrijpen, maar het is de taal die een hindernis is. Sommige studenten zijn anderstalig en hebben nooit eerder Papiamentu of Nederlands geleerd of gesproken (Manuel, Fundashon Formashon pa Mañan, 2024).

Laaggeletterdheid kan een aanzienlijke impact hebben op de prestaties van volwassen studenten, zowel op academisch als professioneel vlak. Volgens de geïnterviewden zijn er diverse manieren waarop laaggeletterdheid deze resultaten kan beïnvloeden.

Ten eerste, op academisch gebied, kunnen volwassen studenten met laaggeletterdheid moeite hebben met het begrijpen van lesmateriaal, het volgen van instructies en het maken van opdrachten en examens. Dit kan resulteren in lagere cijfers en een verminderde academische voortgang.

Daarnaast kan laaggeletterdheid het zelfvertrouwen en de motivatie van volwassen studenten aantasten, vooral als ze zich niet comfortabel voelen met basisvaardigheden zoals lezen en schrijven. Dit kan hun vermogen om te leren en te slagen in hun studie verminderen.

Op het gebied van loopbaanontwikkeling kan laaggeletterdheid een hindernis vormen voor volwassen studenten die hun carrièrekansen willen verbeteren. Het kan moeilijk zijn om nieuwe vaardigheden te verwerven, te solliciteren naar banen en te voldoen aan de eisen van werkgevers als gevolg van beperkte lees- en schrijfvaardigheden (Manuel et al., 2024).

Tot slot, op sociaal en emotioneel vlak, kan laaggeletterdheid gevoelens van schaamte, isolatie en frustratie veroorzaken bij volwassenstudenten. Dit kan hun algehele welzijn en mentale gezondheid beïnvloeden, en hun vermogen om effectief te studeren en te leren verminderen (Virginia & Geminez, 2024).

Al met al vereist laaggeletterdheid aandacht en ondersteuning om deze uitdagingen aan te pakken en gelijke kansen op succes voor volwassen studenten te bevorderen.

2.6.Welke concrete programma's en initiatieven zijn momenteel beschikbaar om laaggeletterdheid te verminderen binnen deze doelgroep?

Volgens de docenten van Forma (Manuel et al., 2024) zijn er een aantal concrete programma's en initiatieven die Forma inzet om laaggeletterdheid bij de volwassen studenten van MBO-1 te verminderen, zoals:

1. Notinet:
Dit is een digitaal programma van Netnieuws dat op verzoek van Forma is vertaald naar het Papiamentu. Het stelt deelnemers in staat om online te gaan en biedt zowel tekstuele als auditieve leermaterialen, waardoor studenten kunnen lezen en luisteren naar teksten die worden gebruikt voor tekstanalyse.

2. Alfabetiseringstrajecten:
Forma biedt speciale alfabetiseringstrajecten aan voor studenten die laaggeletterd zijn. Deze trajecten zijn gericht op het verbeteren van basisvaardigheden in lezen, schrijven en rekenen in het Papiamentu en Nederlands.

3. Ondersteuningslessen en intensieve begeleiding:
Naast alfabetiseringstrajecten biedt Forma ook ondersteuningslessen en intensieve begeleiding aan studenten die moeite hebben met lezen en schrijven in het Nederlands en Papiamentu. Dit kan individuele begeleiding omvatten om de specifieke behoeften van studenten aan te pakken.

4. Taalcursussen:
Voor niet-Papiamentusprekers biedt Forma taalcursussen aan om hun taalvaardigheid te verbeteren. Deze cursussen zijn gericht op het vergroten van het vermogen van studenten om effectief te communiceren in zowel het Papiamentu als het Nederlands.

5. Samenwerking met externe organisaties:
Forma werkt samen met verschillende instanties en organisaties op Bonaire, zoals Openbaar Lichaam Bonaire (OLB), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Expertisecenter Onderwijs Zorg Bonaire (EOZ), om gezamenlijk initiatieven te ontwikkelen en uit te voeren ter bestrijding van laaggeletterdheid.

Hoofdstuk 3 Methodologie

3.1 Introductie

In dit hoofdstuk wordt de methodologie van het onderzoek uiteengezet, inclusief de aspecten die bijdragen aan de validiteit ervan. Om de gestelde onderzoeksvragen adequaat te kunnen beantwoorden, wordt een combinatie van literatuuronderzoek, interviews en een enquête toegepast.

Daarna worden de onderzoeksgroepen, de betrouwbaarheid en de ethische aspecten van het onderzoek beschreven.

Voor dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de vragenlijsten van Stichting Lezen en Schrijven Bonaire van 2015. Door het laten invullen van vragenlijsten en afnemen van interviews wordt er onderzocht hoe geletterd de volwassen studenten bij het instituut Forma zijn en hoe de leerbedrijven omgaan met (laag)geletterdheid. In hoofdstuk 4 wordt verder ingegaan op de resultaten.

Dit hoofdstuk gaat eerst in op de aanpak van het praktijkdeel van dit onderzoek. Eerst wordt in dit hoofdstuk uitgebreider ingegaan op de context van het eiland en de instituut, de onderzoeksgroepen en de ethische aspecten van het onderzoek. Vervolgens wordt een beschrijving en verantwoording van de gebruikte instrumenten gegeven en een onderbouwing van de betrouwbaarheid van het onderzoek.

3.2 Onderzoeksmethodologie

3.2.1. Typering van het onderzoek

Er wordt een kwantitatief onderzoek uitgevoerd om de opgestelde deelvragen te kunnen beantwoorden. De vragenlijsten van Stichting Lezen en Schrijven Bonaire worden gebruikt bij de volwassen studenten bij Forma. Deze vragenlijsten kunnen zowel digitaal als handmatig worden ingevuld via de mentoren, zodat de studenten onder hun toezicht en eventuele begeleiding de enquêtes invullen. De studenten krijgen een link naar de vragenlijsten in het verzamelprogramma Google Forms. Voor het versturen van de enquête heeft de onderzoeker met de teamleider van de afdeling Alfabetisering en Sociaal Kans Traject voor Jongeren (SKJ) gesproken.

Tenslotte worden er ook interviews afgenomen met de docenten die Nederlands en Papiamentu verzorgen bij Forma. Na het onderzoek kan de onderzoeker een conclusie trekken over de geletterdheid van de volwassen studenten bij het instituut Forma op basis van de enquêtes en gesprekken. Door de docenten te interviewen kan er gepeild worden hoe zij omgaan met laaggeletterdheid bij de studenten, welke activiteiten zij ondernemen om laaggeletterdheid te verminderen of te voorkomen. Hieronder een tabel met de onderzoeksaanpak per deelvraag

Deelvraag		Onderzoeksmethoden
1.	Wat is laaggeletterdheid?	Literatuuronderzoek
2.	Welke talen spreken de studenten?	Literatuuronderzoek en enquête
3.	Welke factoren van invloed dragen mogelijk bij aan laaggeletterdheid bij studenten van Forma (mbo-1)?	Literatuuronderzoek & interview
4	Welke specifieke geletterdheidsvaardigheden zijn het meest problematisch voor deze doelgroep?	Literatuuronderzoek & interview
5	In weke mate heeft laaggeletterdheid invloed op de studieresultaten van studenten aan Forma (mbo-1)?	Interview
6	Welke concrete programma's en initiatieven zijn momenteel beschikbaar om laaggeletterdheid te verminderen binnen deze doelgroep?	Interview

TABEL 3:ONDERZOEKSAANPAK PER DEELVRAAG

3.2.2. Onderzoeksinstrumenten

De vragenlijsten (Stuur, 2015) voor de volwassen studenten zijn in twee talen het Papiamentu en Spaans, deze zijn opgenomen in de bijlage, net als de interviewvragen voor de docenten en de leerbedrijven. Er is gekozen voor Papiamentu en Spaans, omdat de meeste studenten die talen als moedertaal hebben. Daarnaast is Papiamentu de instructie taal op Forma.

De vragenlijst bestaat uit 41 vragen met verschillende antwoordmogelijkheden en sommige vragen hebben de optie voor een toelichting. De docenten krijgen uitleg tijdens een overleg met de onderzoeker over de afname van de enquête. De vragenlijst moet inzichten geven in persoonlijke kenmerken, taalbeheersing, opleidingsniveau, werk gerelateerd, de domeinen lezen en schrijven en vrijetijdsbesteding.

Na een telefonische afspraak of via de mail, waarin werd uitgelegd wat het doel van het interview was, hebben 6 leerbedrijven toegestemd om een interview af te nemen. Alle geïnterviewden hebben via e-mail of telefonisch toestemming gegeven.

De interviews met de docenten vonden plaats op Fundashon Forma, verspreid over de maanden januari en februari, de interviews met de leerbedrijven zijn op locatie gehouden.

Het is belangrijk om te kijken naar hoe laaggeletterdheid de participatie van de volwassen studenten in de maatschappij beïnvloedt, evenals de mogelijkheden voor verdere academische groei. In dit kader zijn er interviews afgenomen bij 6 leerbedrijven verdeeld over de sectoren: toerisme (1), bouw (1), zorg (1) en Verkoop en Retail (3).
Het interview met leerbedrijven biedt een praktijkgerichte benadering om inzicht te krijgen in de impact van laaggeletterdheid op de werkvloer en om relevante interventies te ontwikkelen. Het interview bestaat uit 11 vragen die de volgende doelen hadden:

1. Bewustzijn meten:
Leerbedrijven kunnen vaststellen in hoeverre ze bekend zijn met het verschijnsel laaggeletterdheid.

2. Inzicht krijgen in ervaringen:
Leerbedrijven delen hun eigen ervaringen met laaggeletterdheid, wat kan helpen bij het begrijpen van de huidige situatie en uitdagingen.

3. Identificeren van laaggeletterde werknemers:
Leerbedrijven kunnen dan de juiste benadering kiezen voor personeelsontwikkeling en ondersteuning.

4. Evalueren van inzet voor aanpak van laaggeletterdheid:
In welke mate neemt het bedrijf actieve maatregelen om laaggeletterdheid aan te pakken en biedt het inzicht in potentiële verbeterpunten.

5. Identificeren van stimulerende maatregelen:
Informatie verzamelen over hoe het bedrijf de ontwikkeling van lees- en schrijfvaardigheden onder werknemers stimuleert en hoe zij werknemers ondersteunt bij het verbeteren van hun vaardigheden.

6. Evalueren van trainingsprogramma's:
Achterhalen of het bedrijf trainingssessies organiseert om lees- en schrijfvaardigheden te ontwikkelen en hoe deze worden gefaciliteerd.

7. Meten van geletterdheid:
Hoe meet het bedrijf de geletterdheidsniveaus van werknemers, wat van invloed kan zijn op de effectiviteit van hun aanpak.

8. Aanbieden van ondersteuning:
Te weten komen of het bedrijf specifieke ondersteuning biedt aan werknemers met lees- en schrijfproblemen en hoe deze wordt verstrekt.

9. Faciliteren van schriftelijke communicatie:
Initiatieven die het bedrijf neemt ter bevordering van schriftelijke communicatie en leesvaardigheid, met als doel het creëren van een inclusievere werkomgeving waarin iedereen volwaardig kan participeren.

10. Bijdragen aan bredere geletterdheidsinitiatieven:
De rol van het bedrijf bij het bevorderen van geletterdheid op een meer algemeen niveau, wat potentieel aanzienlijke maatschappelijke gevolgen met zich mee kan brengen.

3.2.3. Respondenten

De respondenten bestaan uit drie groepen: volwassen studenten, docenten bij Forma die verschillende rollen vervullen en leidinggevenden van de bevraagde leerbedrijven.
Er zijn 12 volwassenen geïnterviewd van wie 6 docenten en 6 leidinggevenden bij de leerbedrijven. Het verwachte aantal volwassen studenten was 58. Uiteindelijk hebben 50 studenten meegedaan aan dit onderzoek, deze waren studenten van het instituut Forma tussen de 18 en 65 jaar. Zie onderstaande tabel.

Respondenten		
Interview		Enquête
Forma	Leerbedrijven	Forma, MBO-1 Entree
Docenten	- Warehouse Bonaire - Van den Tweel Supermarket Bonaire - Pietersz Distribution Bonaire - Bonned Contractors b.v. - Chogogo Dive & Beach Resort Bonaire - ZW-Groep Bonaire	50 volwassen studenten

TABEL 4:RESPONDENTEN

3.3 Onderzoek validiteit

Om de geldigheid van het onderzoek te verzekeren, wordt een enquête in het Papiamentu of Spaans (Stuur, 2015) afgenomen onder alle betrokken studenten en worden interviews gehouden met docenten en leidinggevenden van enkele leerbedrijven. Bij het verwerken van de resultaten neemt de onderzoeker een neutrale en objectieve benadering aan. De interviewresultaten worden zorgvuldig gedocumenteerd en geanalyseerd. Bij het literatuuronderzoek worden objectieve en academische bronnen gebruikt, die zijn beoordeeld op hun relevantie, context, betrouwbaarheid, neutraliteit en actualiteit. Om de enquête af te nemen en te verspreiden, worden zowel een link naar Google Forms als papieren versies gebruikt. Vervolgens wordt de verzamelde informatie overgebracht naar het verzamelprogramma Qualtrics. Voor de analyse wordt gebruik gemaakt van het online programma JABS.

Hoofdstuk 4 Onderzoeksresultaten

In dit hoofdstuk worden de gedetailleerde resultaten van zowel de enquête als de interviews gepresenteerd en geanalyseerd. De enquête is in het Papiamentu, Nederlands en Spaans verspreid onder de volwassen studenten van het instituut Forma. De respondenten hebben gekozen voor de Papiamentu en Spaanse versie. De keuze voor die twee talen is gebaseerd op twee redenen. Ten eerste is de instructie taal op Forma het Papiamentu en ten tweede is Spaans de moedertaal van een grote groep cliënten van forma. Daarnaast zijn de interviews gehouden met zowel docenten van Forma die verschillende rollen vervullen binnen het instituut als met leidinggevenden van geselecteerde leerbedrijven. De bevindingen worden hieronder uitvoerig besproken.

4.1 Het onderzoek

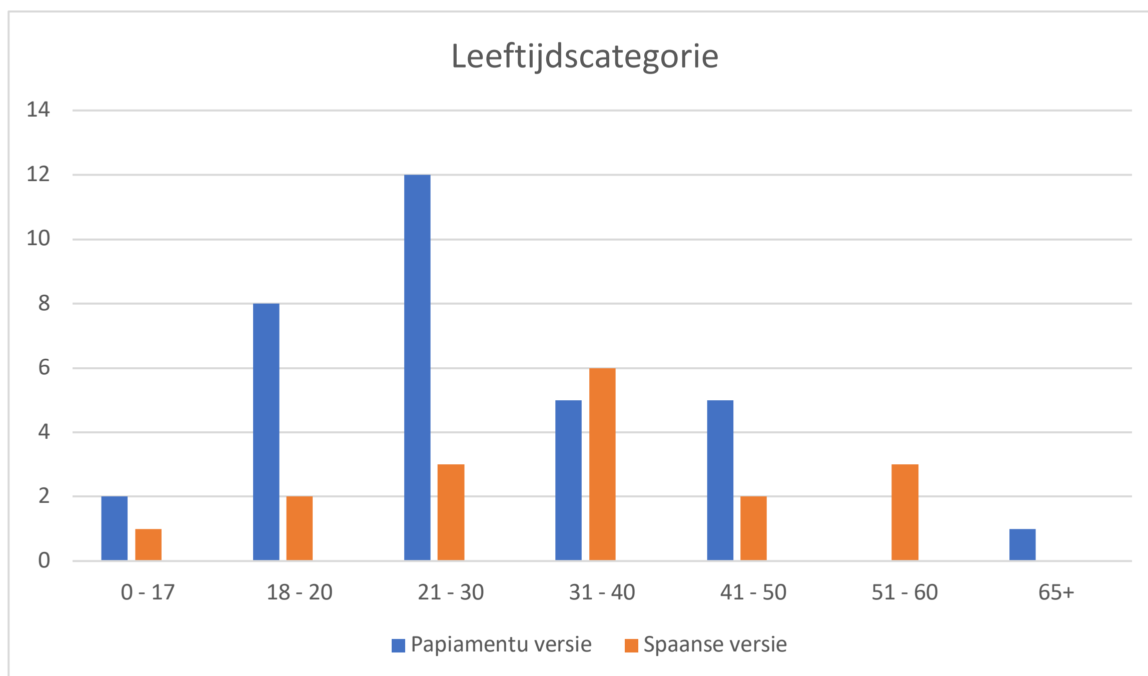
Drieëndertig enquêtes zijn voltooid voor de Papiamentu versie en zeventien voor de Spaanse versie. De 41 vragen zijn gegroepeerd in de volgende categorieën: demografische gegevens, taalgebruik, taalbeheersing, gezinssituatie en opvoeding, sociale interactie en taalcontact. Deze analyse richt zich voornamelijk op de demografische gegevens, taalgebruik, taalbeheersing, sociale interactie en taalcontact van de doelgroep. In totaal hebben 50 volwassen studenten de enquête ingevuld en er zijn 12 interviews afgenomen onder docenten van Forma, die verschillende rollen vervullen en leidinggevenden van de geselecteerde leerbedrijven.

4.2. De enquête

In het eerste deel van de enquête zijn een aantal vragen gesteld om inzicht te krijgen in de algemene gegevens van de volwassenen studenten. In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven en beschreven.

4.2.1 Demografische gegevens

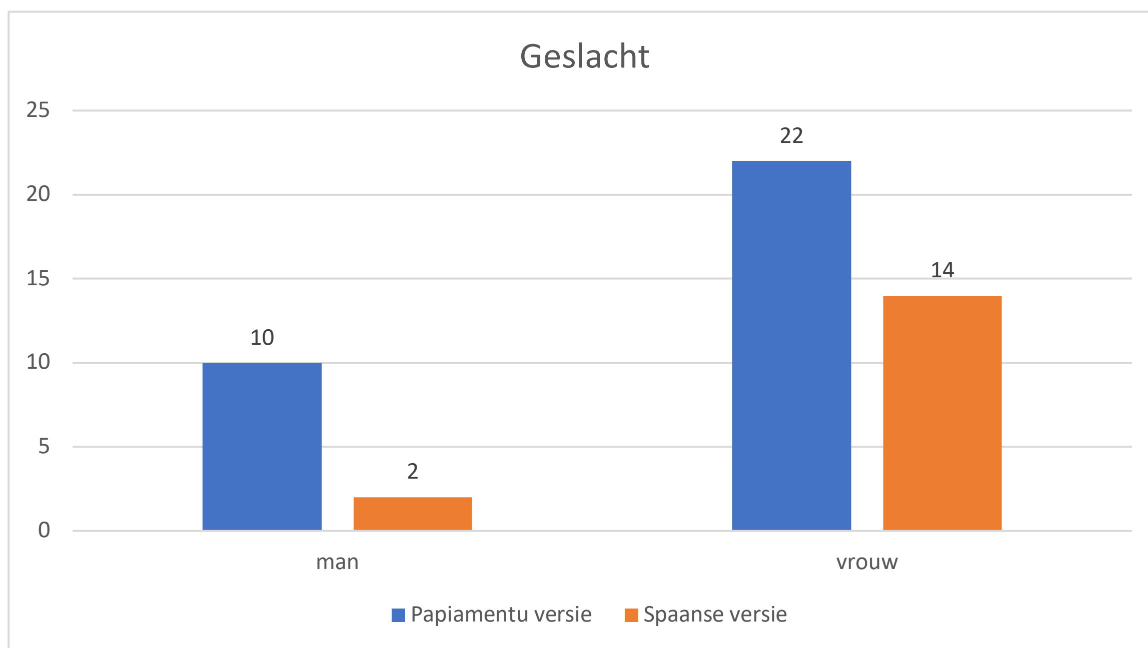
<u>In welke leeftijdscategorie valt u?</u>

FIGUUR 2: LEEFTIJDSCATEGORIE

De grootste groep van de deelnemers die de Papiamentu versie hebben ingevuld, valt binnen de leeftijdscategorie van 21 tot 30 jaar. In tegenstelling daarmee bevinden de meeste respondenten van de Spaanse versie zich in de leeftijdsgroep van 31 tot 40 jaar.

<u>Wat is uw geslacht</u>

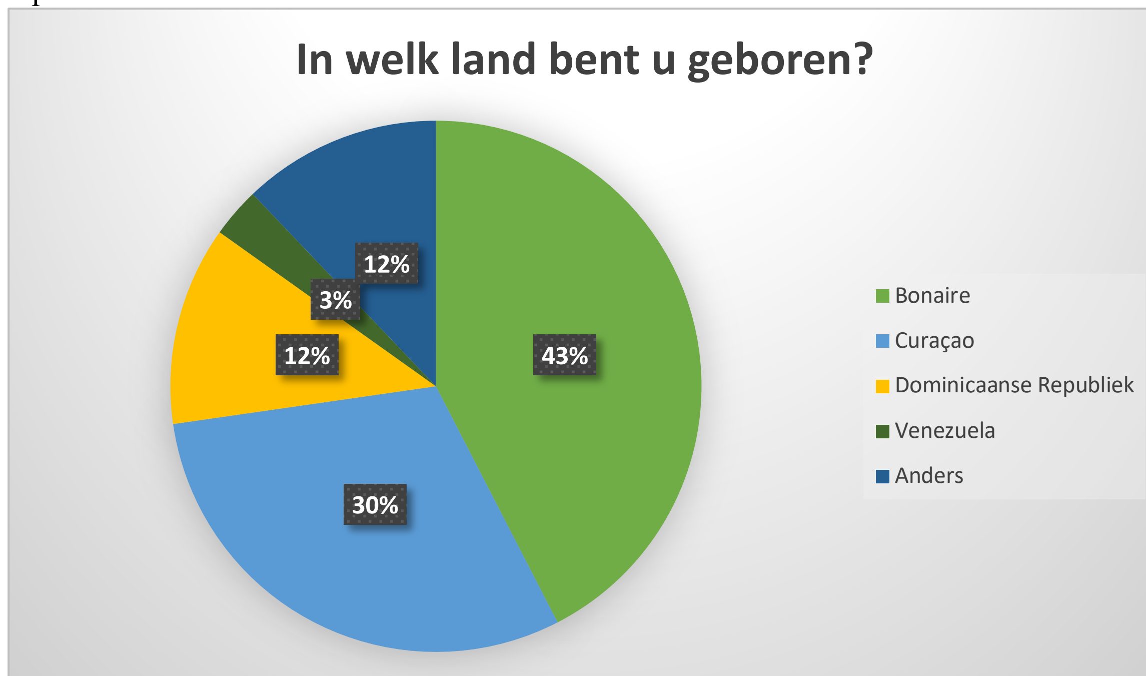

FIGUUR 3: GESLACHT

Het merendeel van de respondenten, zowel in de groep die de Papiamentu versie heeft ingevuld als in de groep die de Spaanse versie heeft ingevuld, zijn vrouwen. Van het totaal is dat 72%.

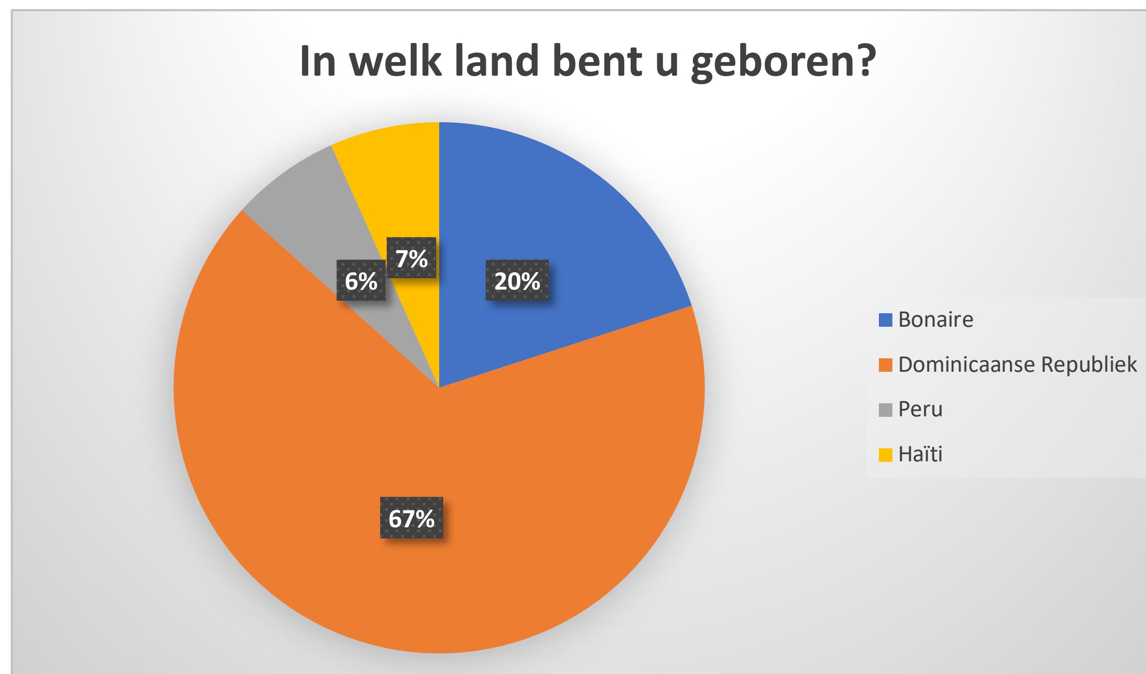
<u>In welk land bent u geboren?</u>

Papiamentu versie

FIGUUR 4: GEBOORTELAND - PAPIAMENTU VERSIE

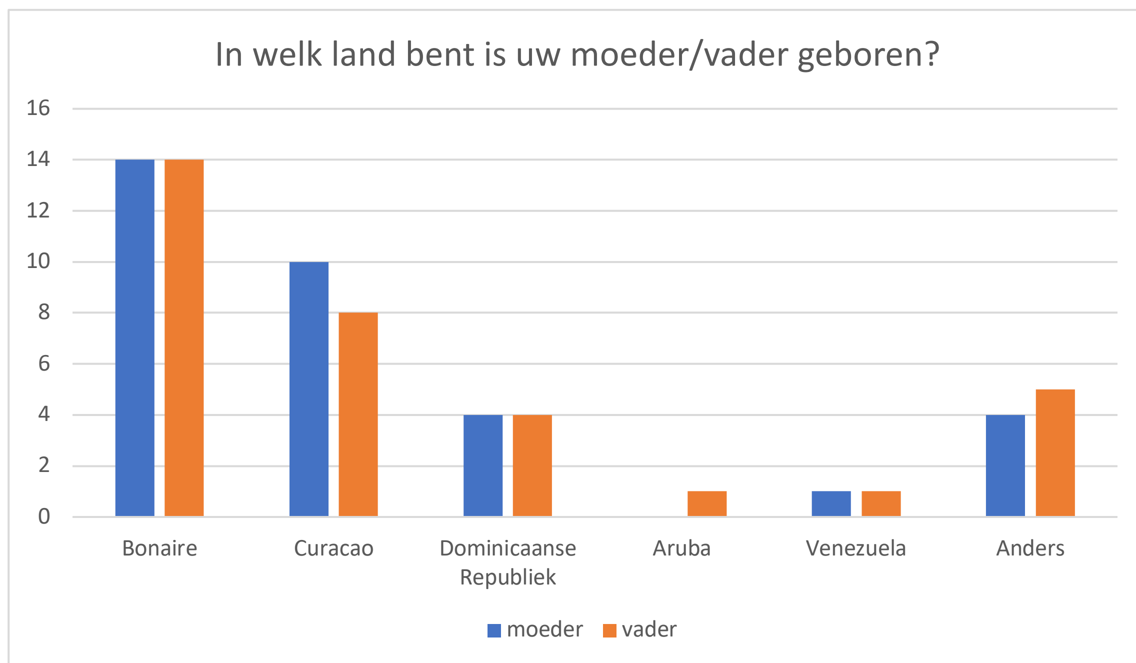
Spaans versie

FIGUUR 5: GEBOORTELAND - SPAANSE VERSIE

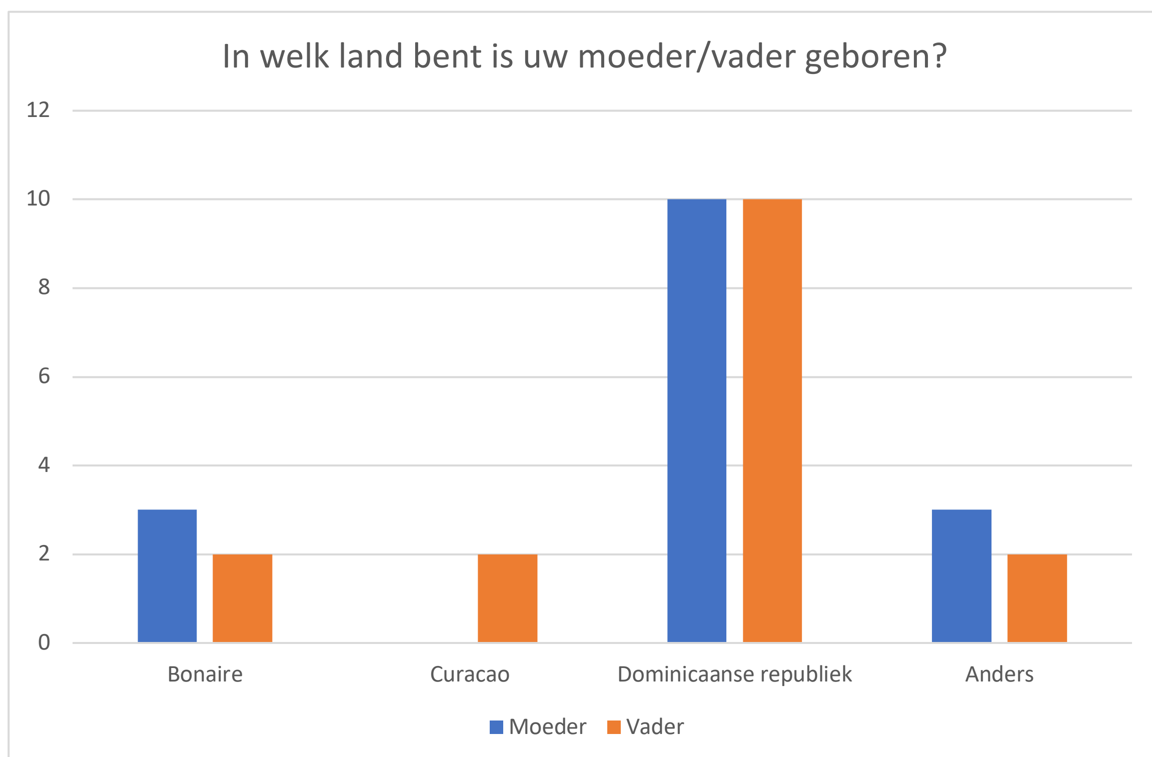
De overgrote meerderheid van de respondenten die de Papiamentu versie heeft ingevuld, komt van Bonaire, terwijl het grootste deel van de respondenten van de Spaanse versie afkomstig is uit de Dominicaanse Republiek.

Papiamentu versie

FIGUUR 6: GEBOORTELAND OUDERS – PAPIAMENTU VERSIE

Spaanse versie

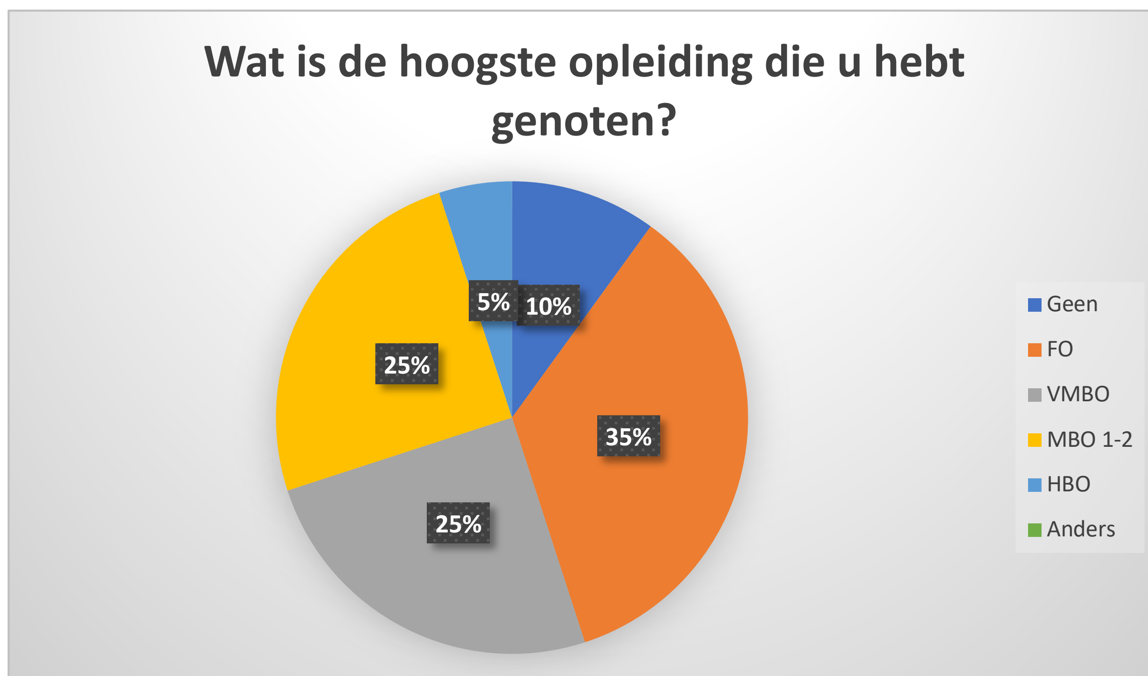

FIGUUR 7: GEBOORTELAND OUDERS - SPAANSE VERSIE

Het is duidelijk te merken dat de geboorteplaats van de ouders overeenkomt met de geboorteplaats van de respondenten.

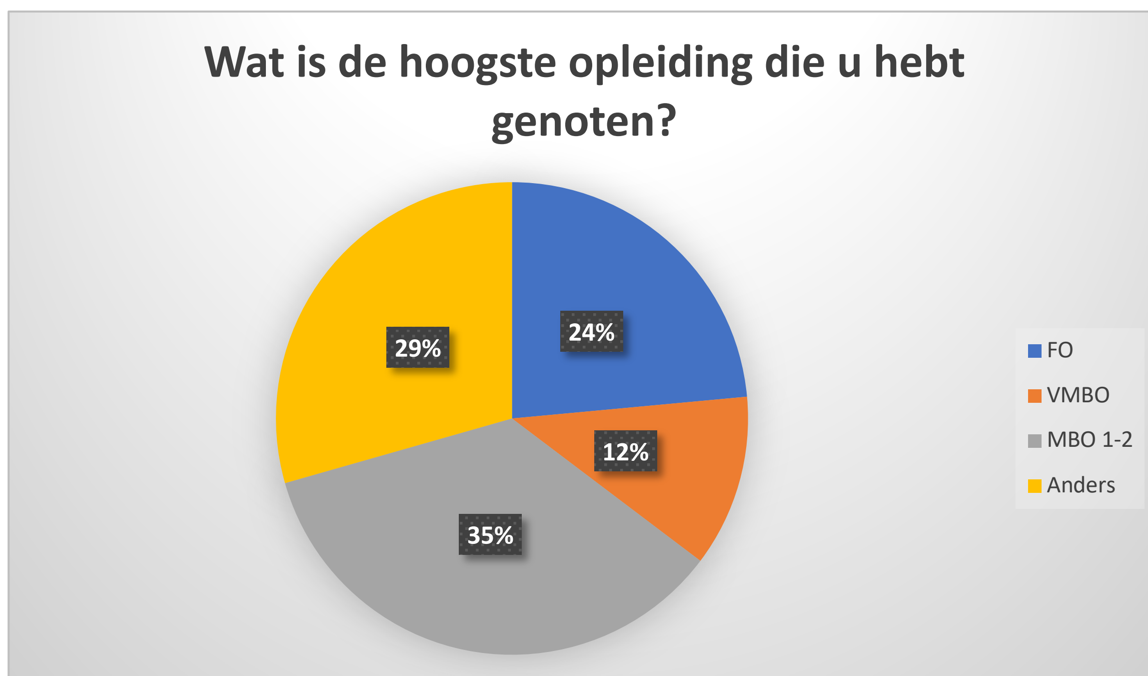
Wat is de hoogste opleiding die u hebt afgerond?

Papiamentu versie

FIGUUR 8: HOOGSTE OPLEIDING - PAPIAMENTU VERSIE

Spaanse versie

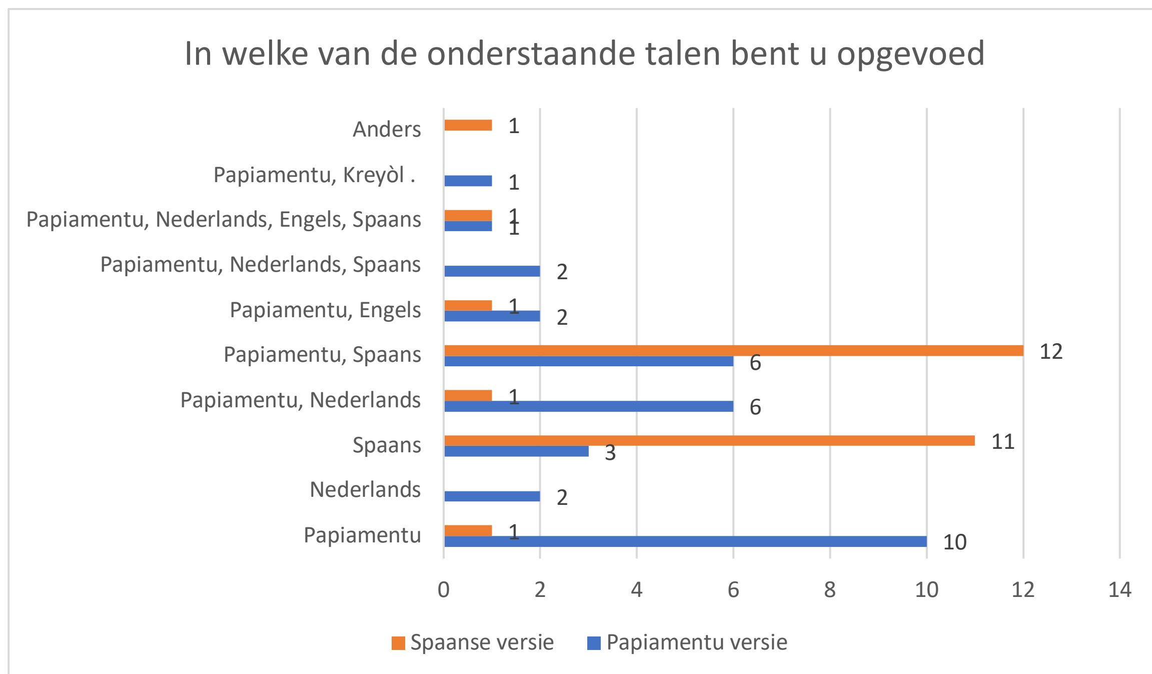

FIGUUR 9: HOOGSTE OPLEIDING - SPAANSE VERSIE

Een aanzienlijk aantal respondenten van de Papiamentu versie heeft de optie 'anders' gekozen maar niet ingevuld. Van de 33 respondenten van de Papiamentu versie hebben 7 FO als hoogste opleiding, in tegenstelling tot 4 van de 17 respondenten van de Spaanse versie. In totaal hebben 11 van de 50 respondenten MBO 1(-2) als hoogste opleiding, waarvan 5 van de Papiamentu versie en 6 van de Spaanse versie afkomstig zijn. Eén respondent heeft nooit of slechts enkele jaren op school gezeten.

4.2.2 Taalgebruik

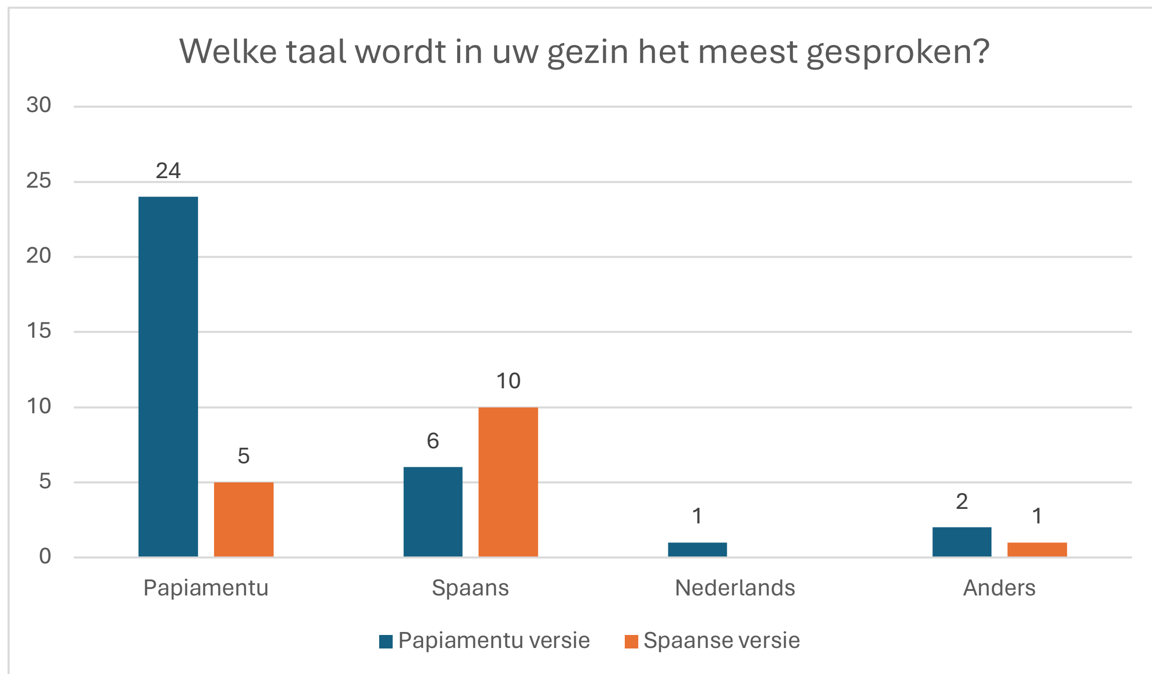
<u>In welke van de onderstaande talen bent u opgevoed?</u>

FIGUUR 10: TAAL VAN EIGEN OPVOEDING

Zowel in de Papiamentu versie als de Spaanse versie worden de meeste respondenten in meer dan een taal opgevoed. 14 van de respondenten in het Spaans, 11 in Papiamentu 2 in het Nederlands en 1 in Kreyòl.

Welke taal wordt in uw gezin het meest gesproken?

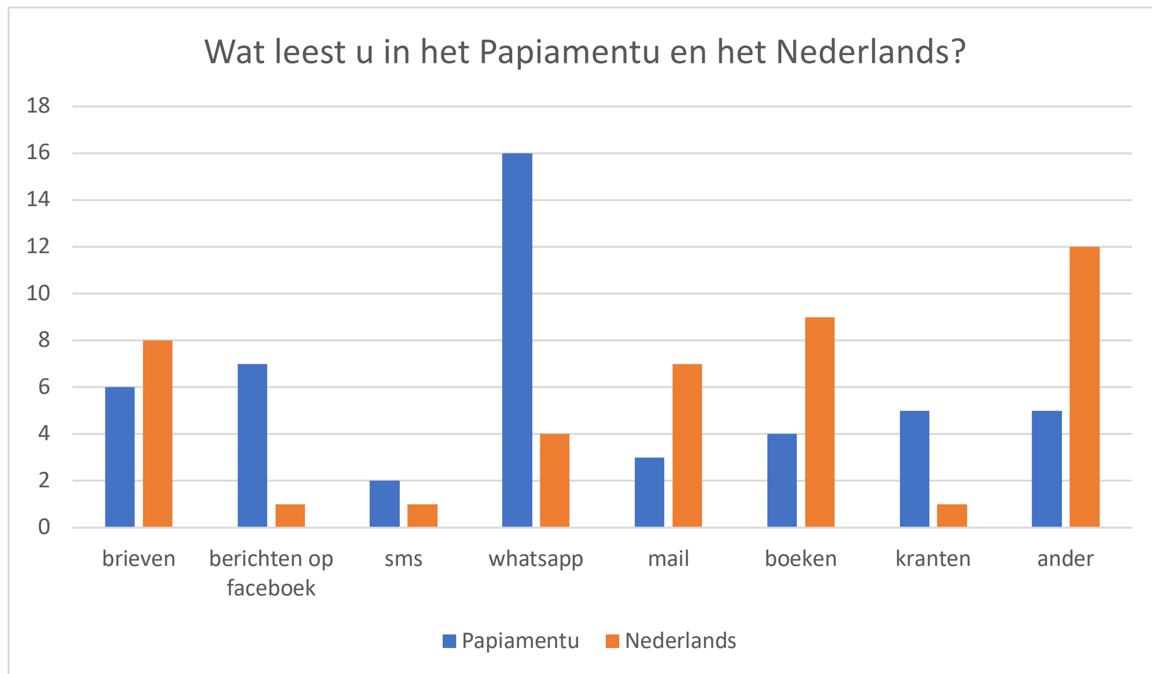

FIGUUR 11: MEEST GESPROKEN TAAL BINNEN HET GEZIN

Uit het bovenstaande blijkt dat de meerderheid van de respondenten van de Papiamentu versie Papiamentu als de meest gesproken taal heeft, terwijl bij de Spaanse versie Spaans de meest gesproken taal is. Van de vijftig respondenten spreekt 58% Papiamentu in het gezin, 36% spreekt Spaans, een klein percentage heeft de optie "anders" gekozen en slechts één persoon gebruikt Nederlands in het gezin.

Uit de verzamelde gegevens blijkt overduidelijk dat Papiaments de meest gebruikte taal is naast het Spaans.

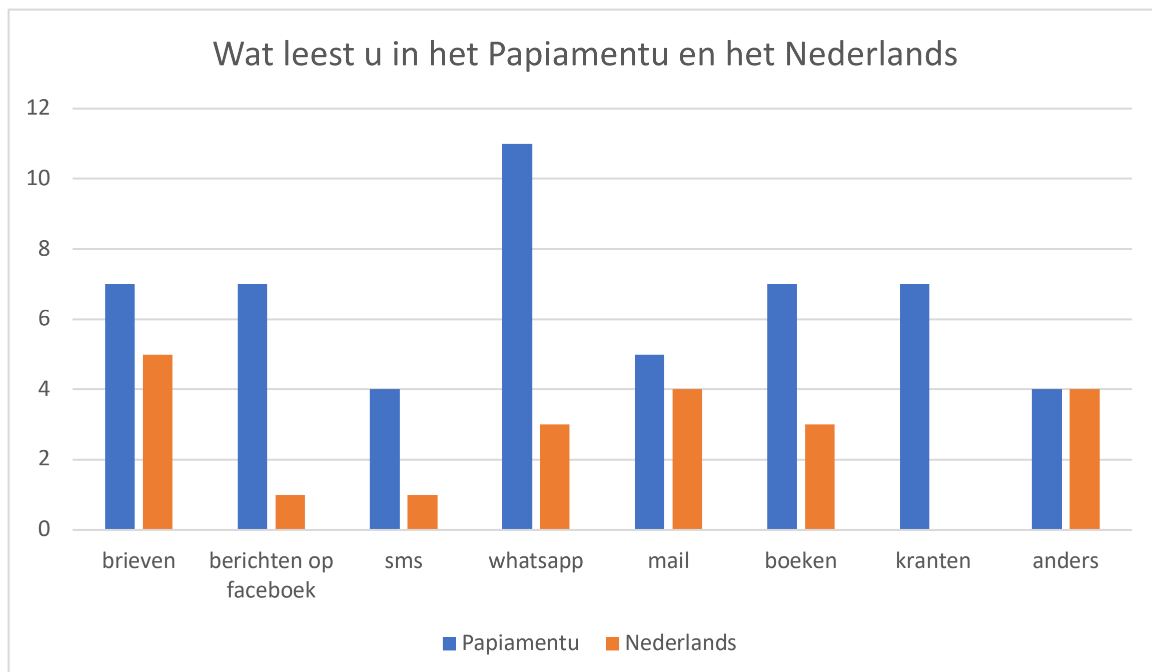
Wat leest u in het Papiamentu en Nederlands?

Papiamentu versie

FIGUUR 12: LEESGEWOONTES PAPIAMENTU EN NEDERLANDS - PAPIAMENTU VERSIE

Spaanse versie

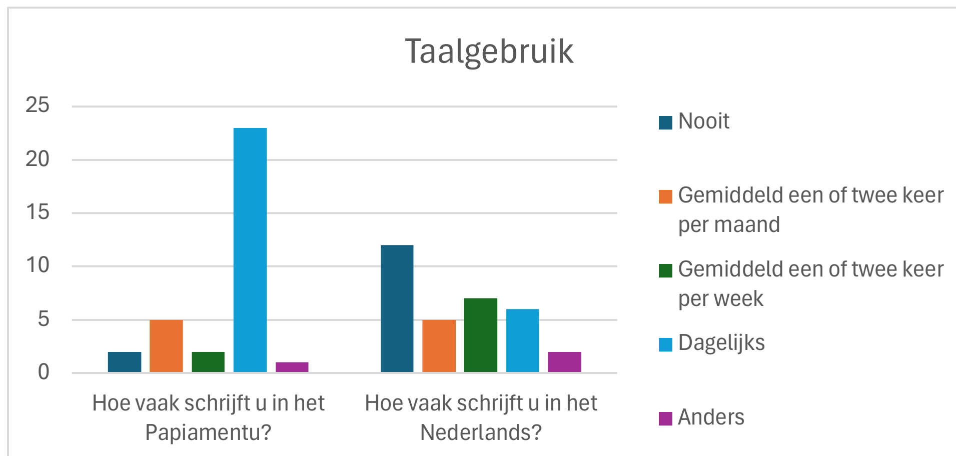

FIGUUR 13: LEESGEWOONTES PAPIAMENTU EN NEDERLANDS - SPAANSE VERSIE

Respondenten van de Spaanse versie lezen geen kranten in het Nederlands, in tegenstelling tot de respondenten van de Papiamentu versie die dit wel doen. Desondanks lezen evenveel respondenten van beide versies berichten via WhatsApp, sms en Facebook in het Nederlands.

Over het algemeen lezen respondenten van de Papiamentu versie veel meer in het Nederlands dan de respondenten van de Spaanse versie. Geen van de respondenten heeft aangegeven wat ze wel in het Nederlands lezen bij de optie "anders".

Hoe vaak schrijft u in het Papiamentu? Hoe vaak schrijft u in het Nederlands?

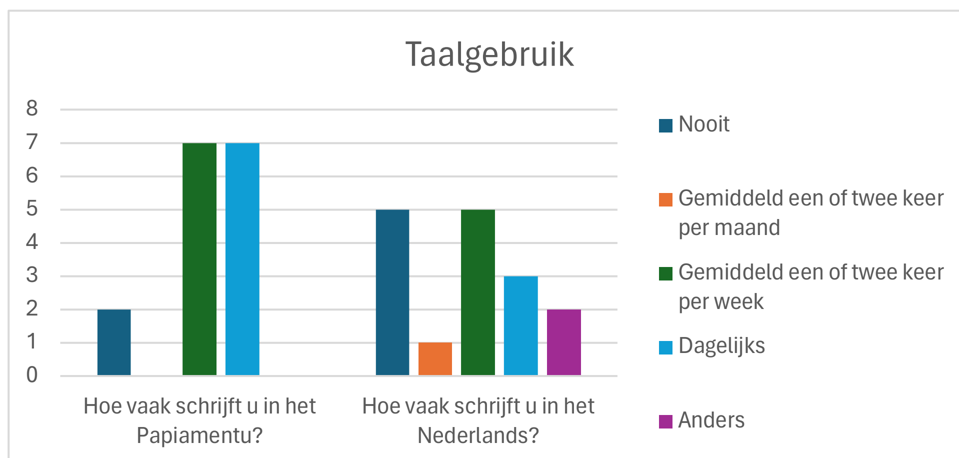
Papiamentu versie

FIGUUR 14: TAALGEBRUIK - PAPIAMENTU VERSIE

De overgrote meerderheid van de respondenten schrijft dagelijks voornamelijk in het Papiamentu, terwijl minder dan 1% aangeeft nooit in het Papiamentu te schrijven. 18% geeft aan dagelijks in het Nederlands te schrijven tegenover tot 36% die dat nooit doet.

Spaans versie

FIGUUR 15: TAALGEBRUIK - SPAANSE VERSIE

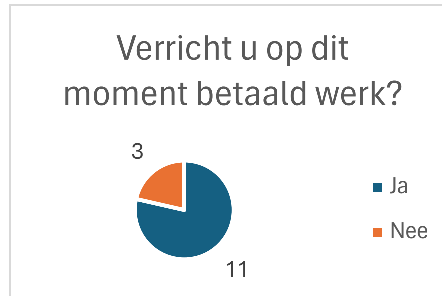
In tegenstelling tot het schrijven in Papiamentu, zijn er maar weinig respondenten die dagelijks in het Nederlands schrijven. 29% geeft aan nooit in het Nederlands te schrijven en slechts 17% dagelijks in het Nederlands.

Verricht u betaald werk?

Papiamentu

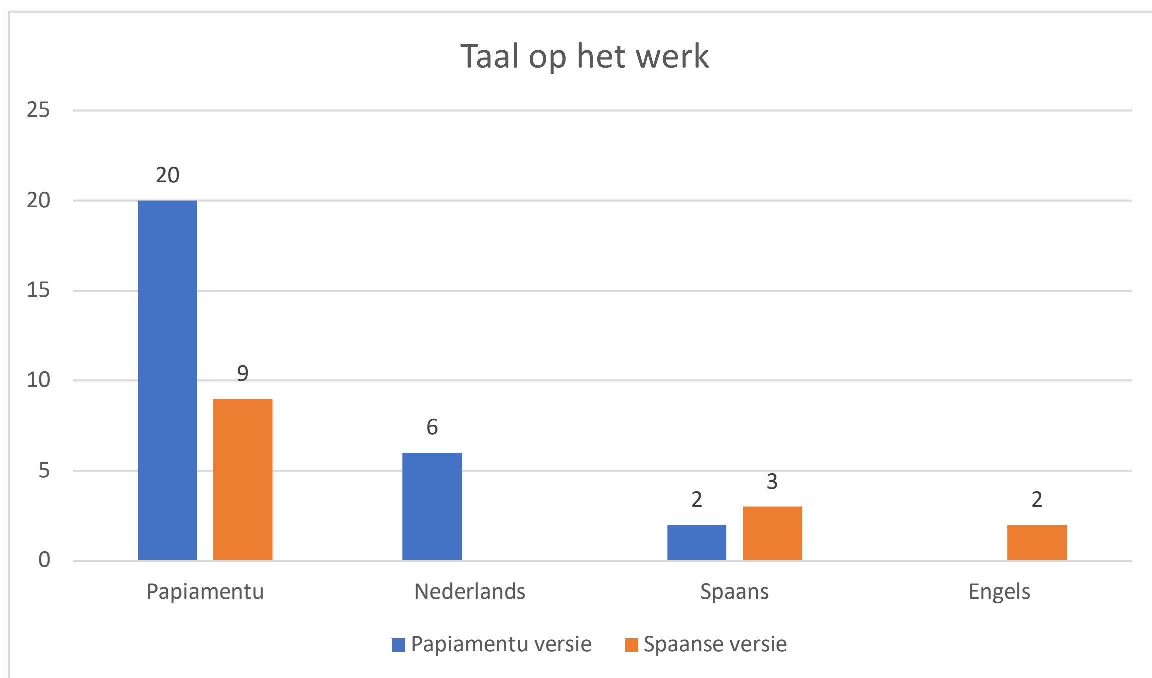

Spaans

FIGUUR 16: BETAALD WERK - PAPIAMENTU EN SPAANSE VERSIE

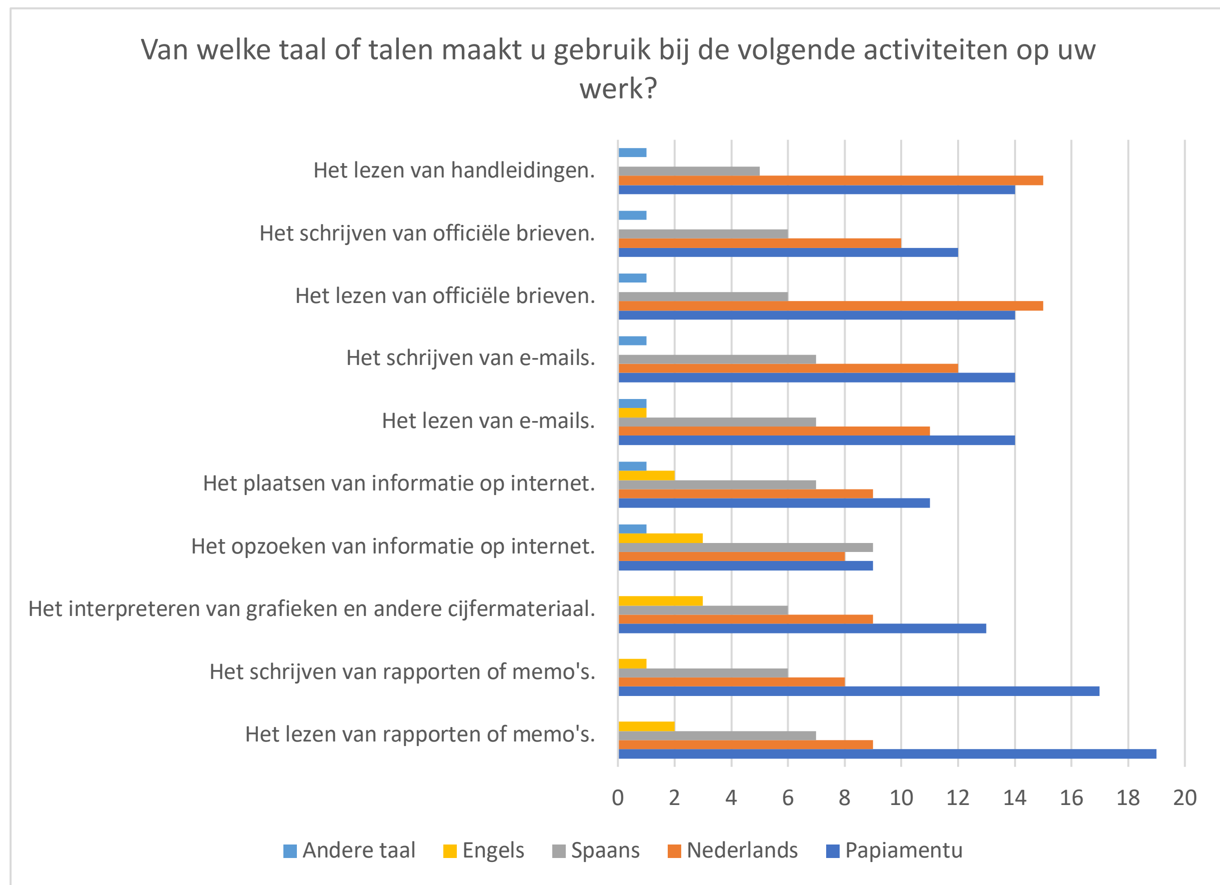
Wat is de taal die op uw het werk het meest wordt gebruikt?

FIGUUR 17: TAAL OP HET WERK

31 respondenten melden dat ze betaald werk hebben, waarbij 29 aangeven dat Papiamentu de taal is die het meest op het werk gebruikt wordt, tegenover 5 Spaans, 6 Nederlands en 1 Engels. Ook op de werkvloer wordt het meest Papiamentu gesproken.

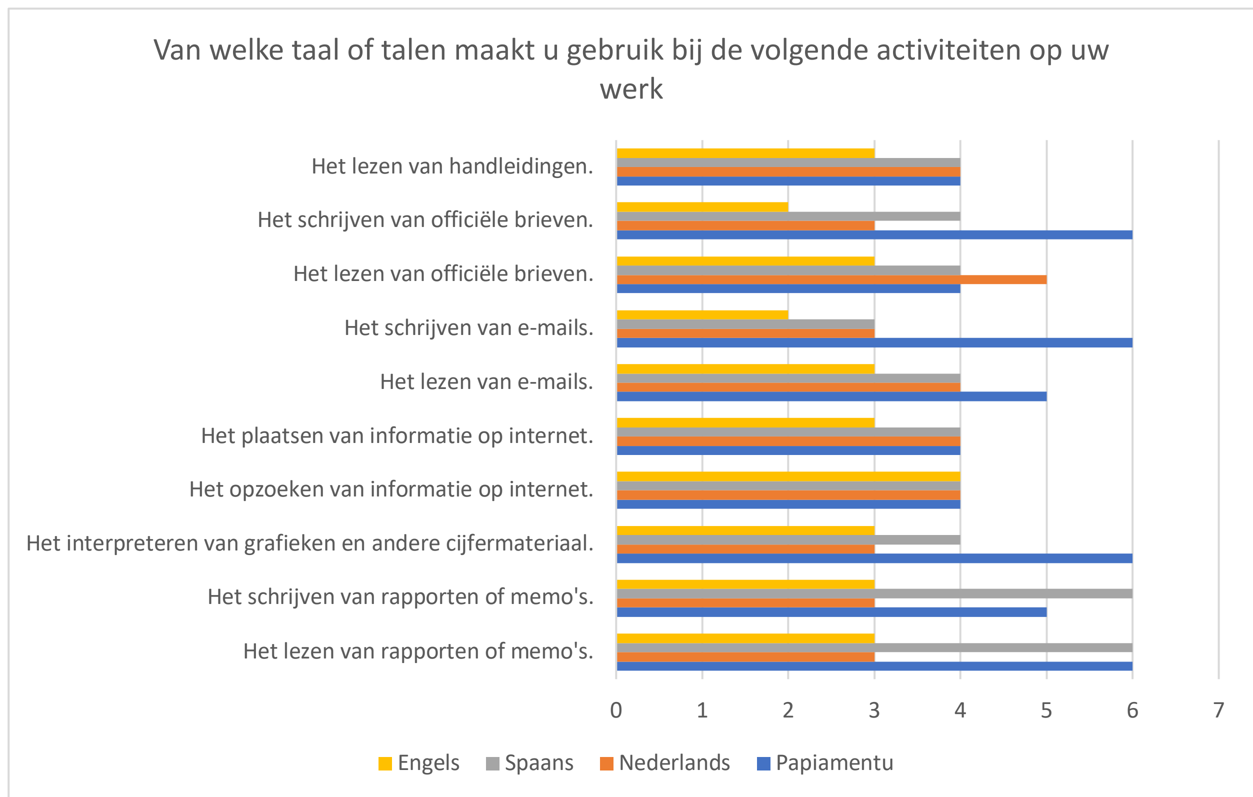
Van welke taal of talen maakt u gebruik bij de volgende activiteiten op het werk?
Papiamentu versie

FIGUUR 18: TAALACTIVITEITEN OP HET WERK - PAPIAMENTU VERSIE

De respondenten van de Papiamentu versie maken voornamelijk gebruik van het Papiamentu en daarnaast het Nederlands, Spaans en Engels bij de vermelde activiteiten op het werk. De taal Engels wordt niet gebruikt bij vier van de activiteiten 'Het lezen van handleidingen.', 'Het schrijven van officiële brieven.', 'Het lezen van officiële brieven.' en 'Het schrijven van e-mails.'. Een respondent maakt gebruik van een andere taal bij zeven activiteiten op het werk.

Spaanse versie

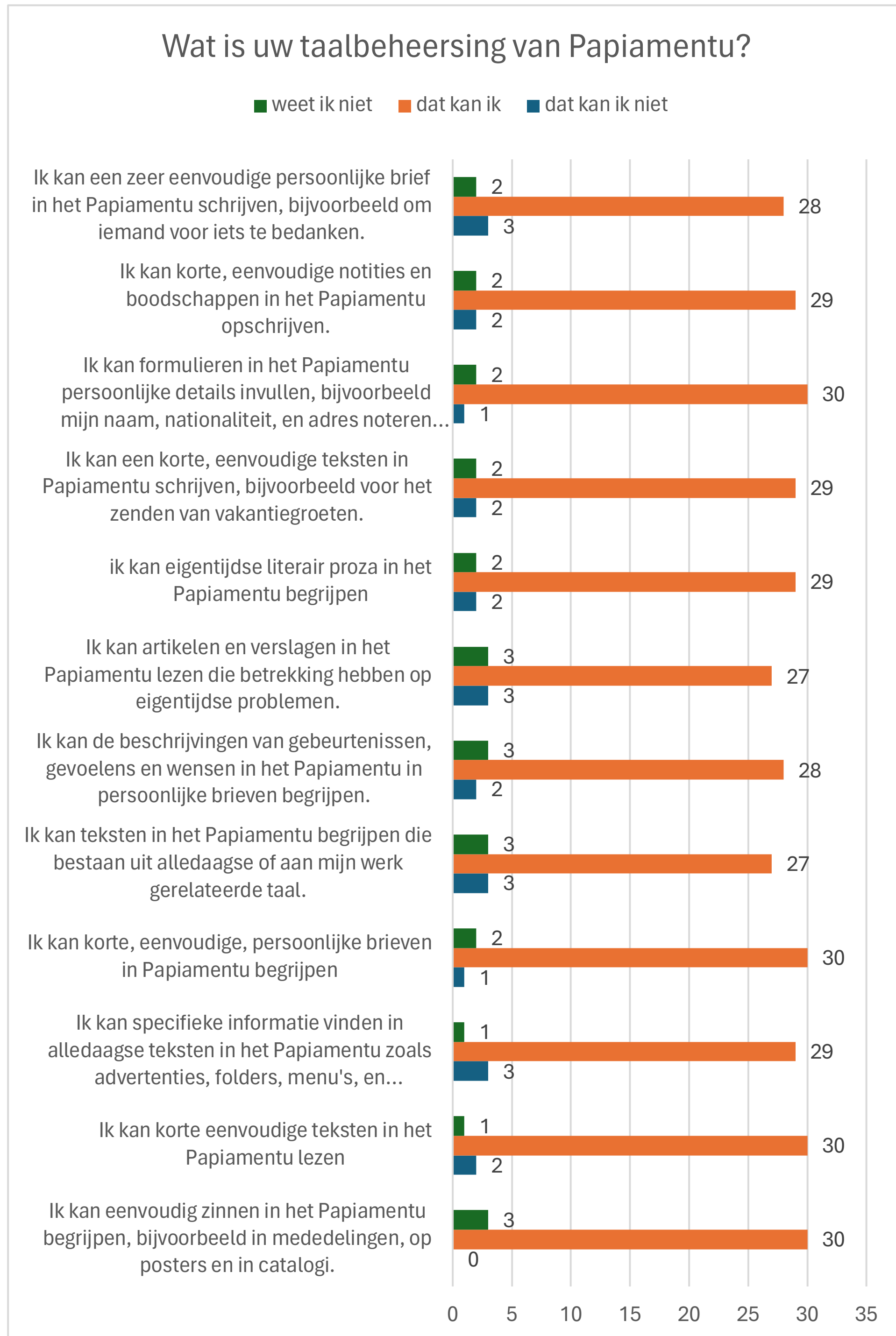

Figuur 19: Taalactiviteiten op het werk - Spaanse versie

De respondenten van de Spaanse versie maken gebruik van alle vier talen, voornamelijk het Papiamentu en daarnaast het Spaans, het Nederlands en Engels bij de vermelde activiteiten op het werk.

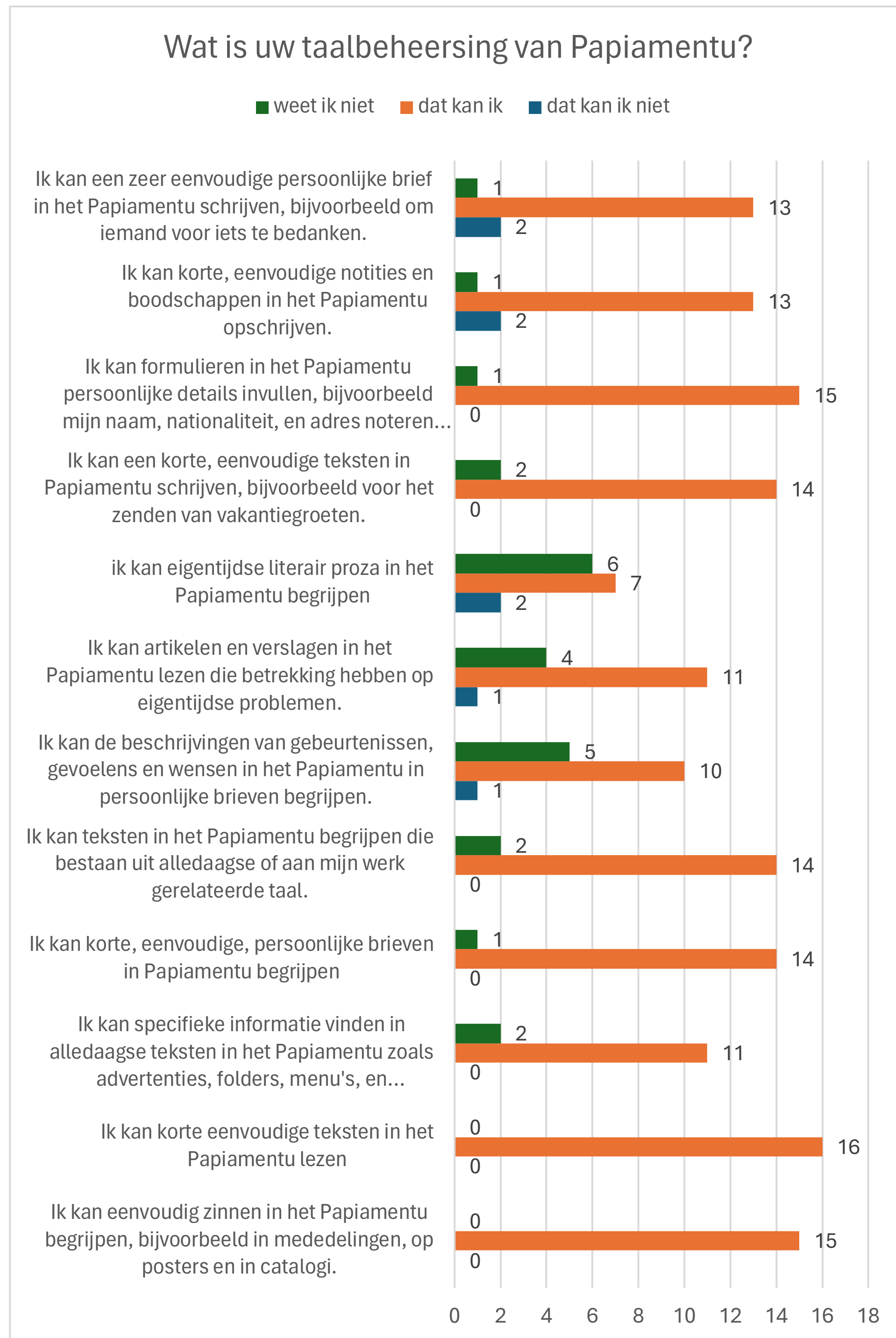
4.2.3 Taalbeheersing

Papiamentu Versie

FIGUUR 20: TAALBEHEERSING PAPIAMENTU - PAPIAMENTU VERSIE

Spaanse Versie

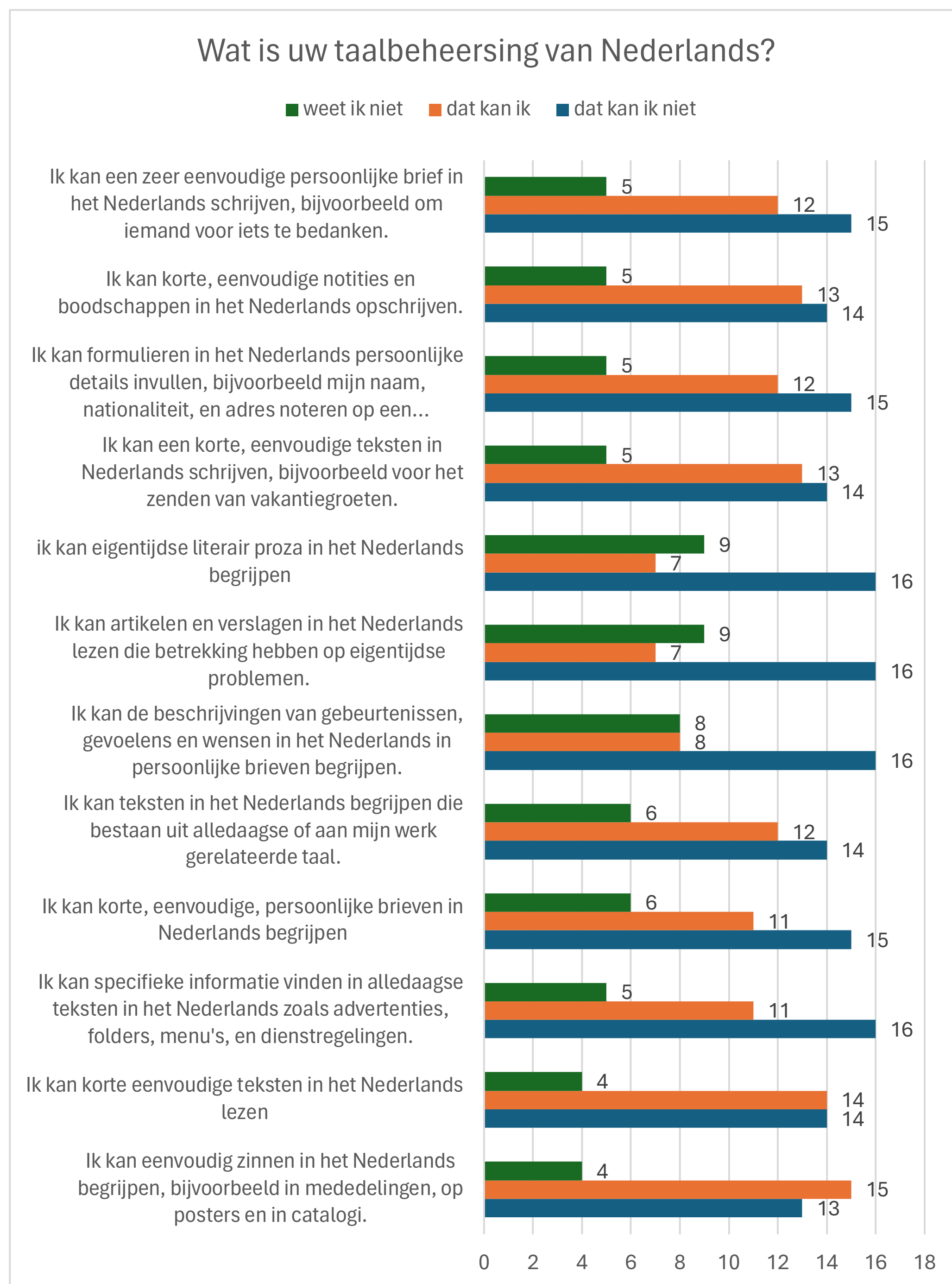

FIGUUR 21: TAALBEHEERSING PAPIAMENTU - SPAANSE VERSIE

Op de vraag wat is uw taalbeheersing van het Papiamentu zit er verschil vooral tussen de antwoorden van respondenten van de Papiamentu versie en van de Spaanse versie bij vijf subvragen. Alle respondenten van de Spaanse versie hebben aangegeven dat ze in staat zijn om eenvoudige zinnen in het Papiamentu te begrijpen, zoals die voorkomen in mededelingen, op posters en in catalogi, evenals korte eenvoudige teksten in het Papiamentu te lezen. Dit in tegenstelling tot de respondenten van de Papiamentu-versie.

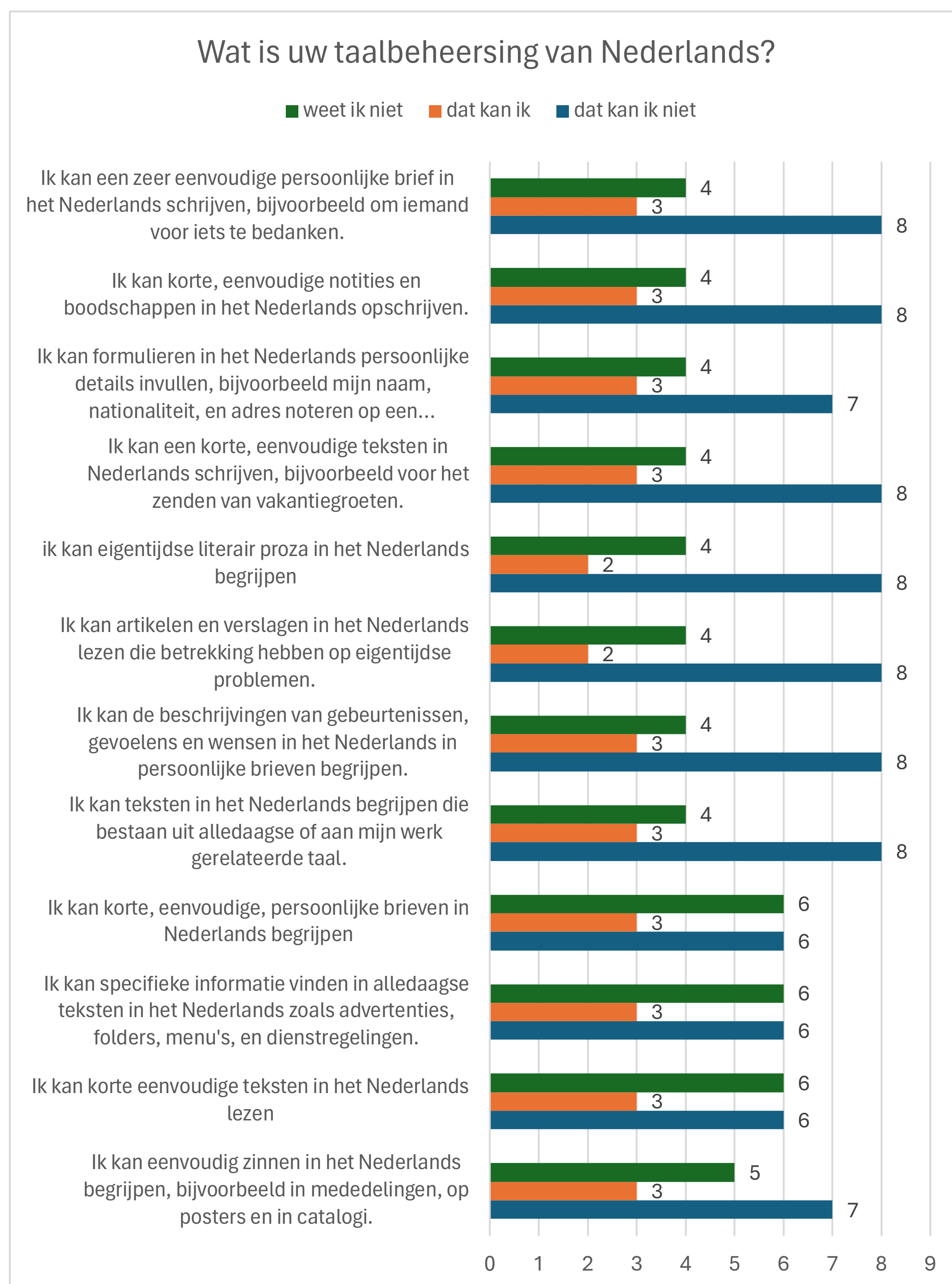
29% van de respondenten van de Spaanse versie geeft aan dit niet te weten, terwijl bijna 1% van de respondenten van de Papiamentu versie hetzelfde aangeeft. Dit komt neer op 16% van alle respondenten. Voor 24% van de respondenten van de Spaanse versie is dit onbekend, in tegenstelling tot ongeveer 1% van de respondenten van de Papiamentu-versie, wat overeenkomt met 14% van alle respondenten. Verder geeft 35% van de respondenten van de Spaanse versie aan dit niet te weten, tegenover 0,06% van de respondenten van de Papiamentu-versie, wat 16% van alle respondenten vertegenwoordigt. Het totale aantal respondenten dat heeft aangegeven deze subvragen niet te kunnen beantwoorden, is respectievelijk 0,06%, 0,08% en 0,08%. Het overgrote deel van de respondenten heeft de overige subvragen beantwoord met "dat kan ik". De overige subvragen hebben minimale verschillen.

Van het Nederlands?
Papiamentu versie

Figuur 22: Taalbeheersing Nederlands - Papiamentu versie

Spaanse versie

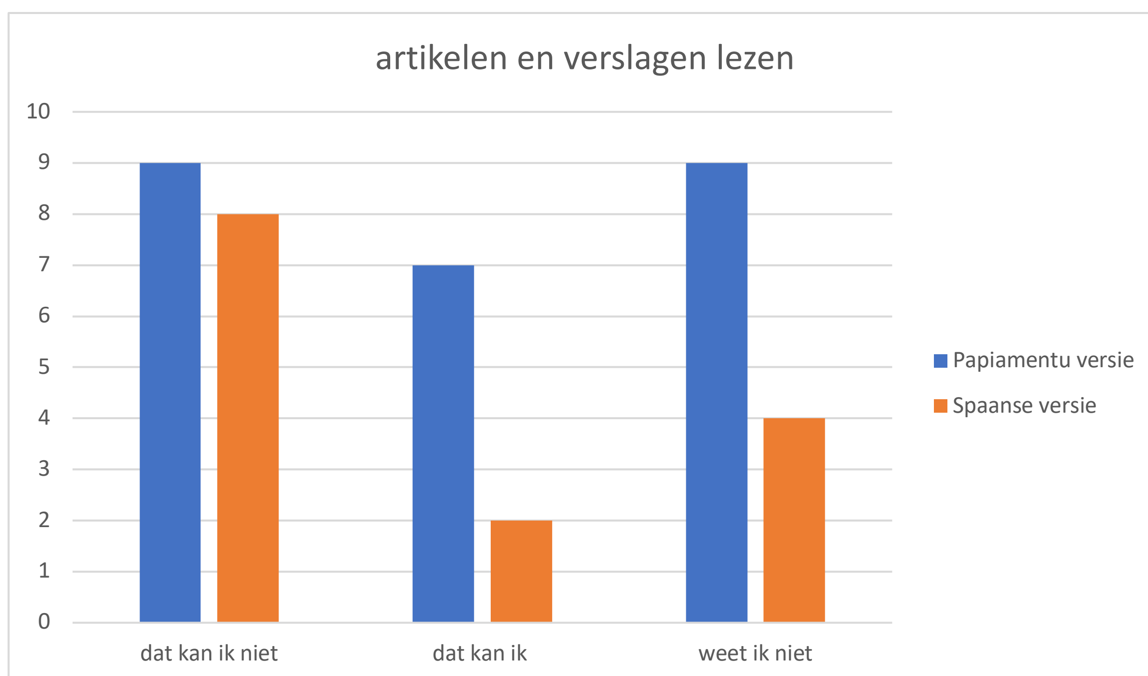

FIGUUR 23: TAALBEHEERSING NEDERLANDS - SPAANSE VERSIE

Bij alle subvragen die horen bij de vraag "Wat is uw taalbeheersing van het Nederlands?" hebben de meeste respondenten van de Papiamentu versie gekozen voor de optie "Dat kan ik", in tegenstelling tot de respondenten van de Spaanse versie.

Bij de subvraag "Ik kan korte, eenvoudige notities en boodschappen in het Nederlands opschrijven" komt het percentage van de twee versies overeen.

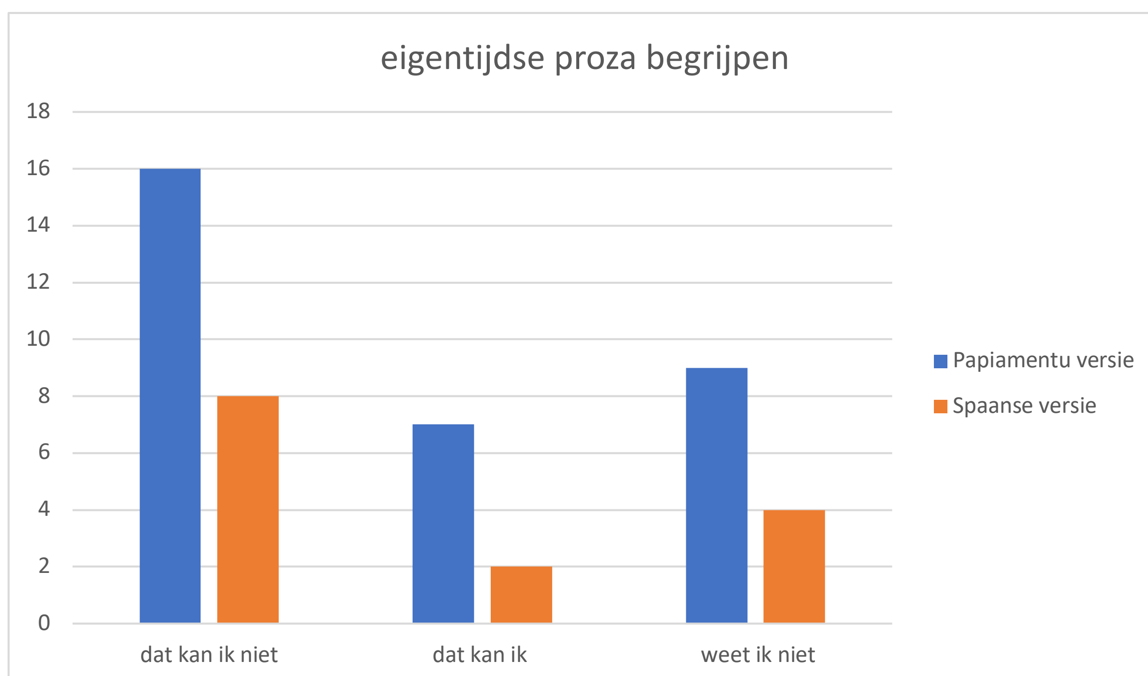
De verschillen liggen bij de subvragen: *Ik kan artikelen en verslagen in het Nederlands lezen die betrekking hebben op eigentijdse problemen. Ik kan eigentijds literair proza in het Nederlands begrijpen.*

Ik kan artikelen en verslagen in het Nederlands lezen die betrekking hebben op eigentijdse problemen.

FIGUUR 24: ARTIKELEN EN VERSLAGEN IN HET NEDERLANDS - PAPIAMENTU EN SPAANSE VERSIE

Ik kan eigentijdse proza en in het Nederlands begrijpen.

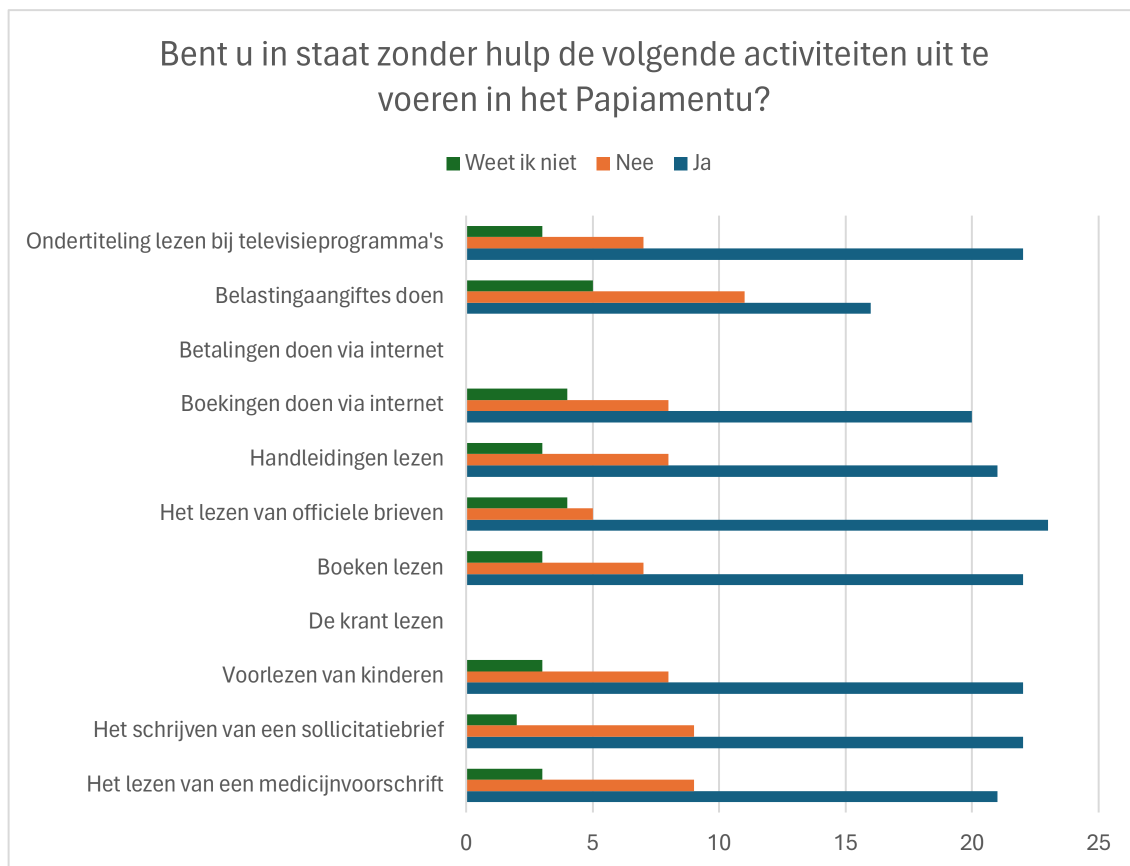

FIGUUR 25: PROZA IN HET NEDERLANDS - PAPIAMENTU EN SPAANSE VERSIE

Voor de subvragen "Ik kan artikelen en verslagen in het Nederlands lezen die betrekking hebben op eigentijdse problemen" en "Ik kan eigentijds literair proza in het Nederlands begrijpen" geeft een groot deel van de respondenten van zowel de Papiamentu als de Spaanse versie aan dat ze dit niet kunnen. Bovendien geeft de meerderheid van de respondenten van de Papiamentu versie aan dat ze het ook niet weten.

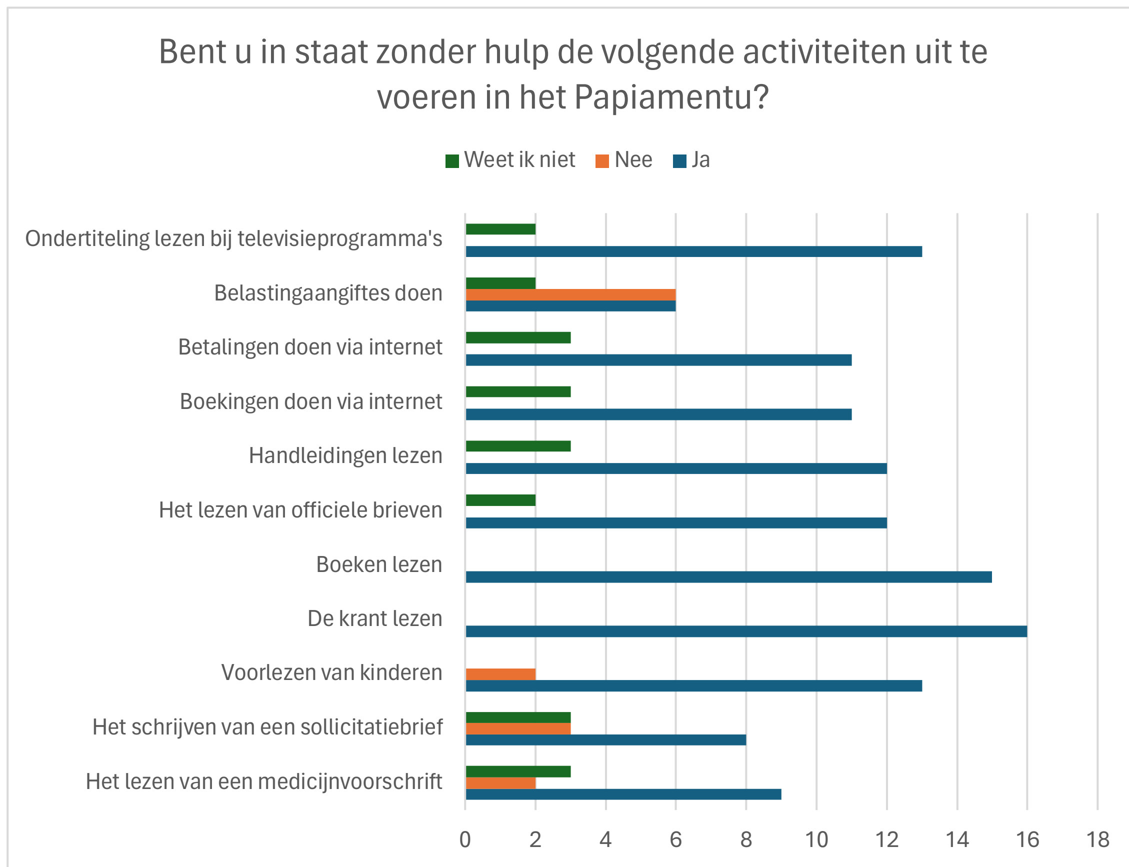
BENT U IN STAAT ZONDER HULP BEPAALDE ACTIVITEITEN UIT TE VOEREN IN HET PAPIAMENTU?

Papiamentu versie

FIGUUR 26: ACTIVITEITEN UITVOEREN IN HET PAPIAMENTU - PAPIAMENTU VERSIE

Spaanse versie

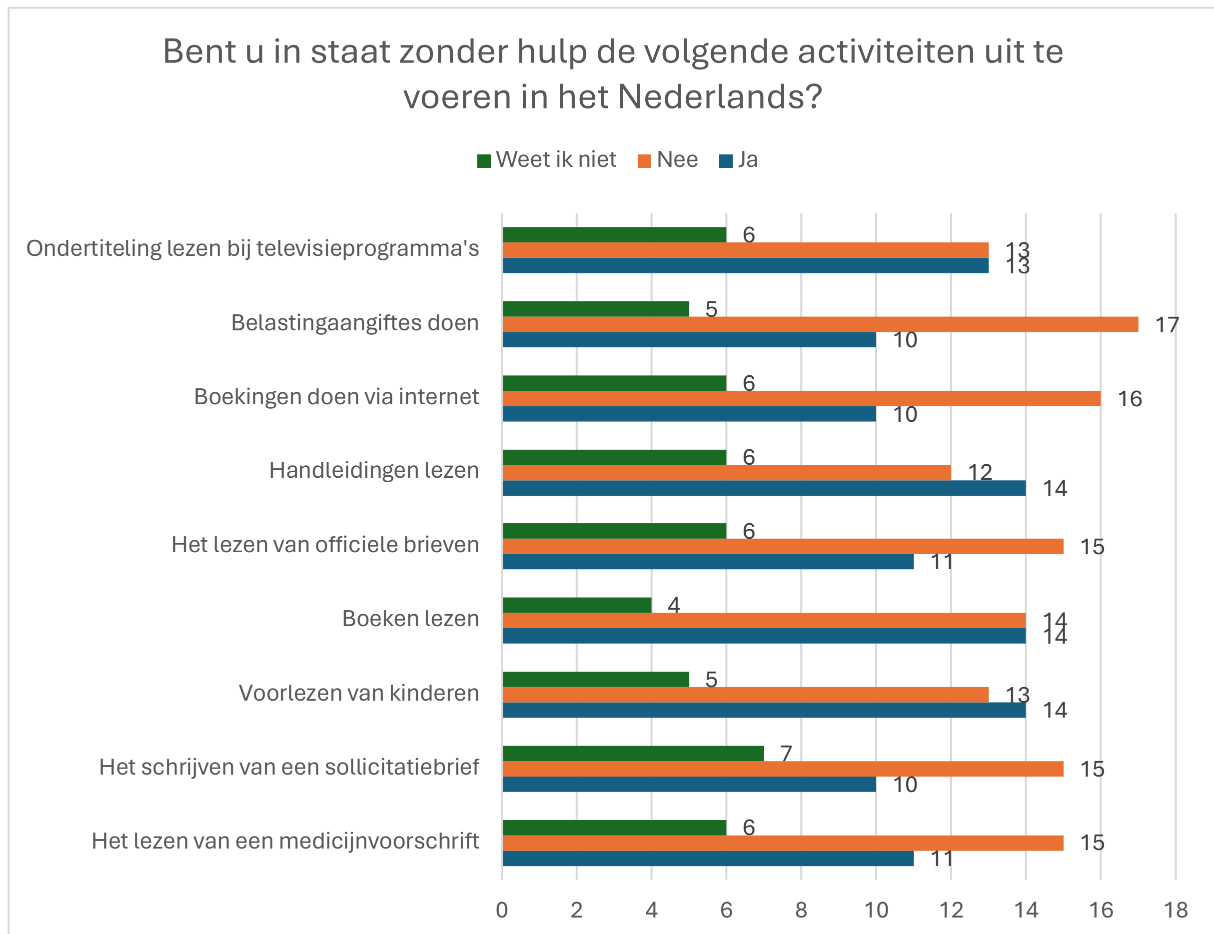

FIGUUR 27: ACTIVITEITEN UITVOEREN IN PAPIAMENTU - SPAANSE VERSIE

De subvragen 'De krant lezen' en 'betalingen doen via internet' bij de vraag 'Bent u in staat zonder hulp de volgende activiteiten uit te voeren in het Papiamentu?' ontbreken bij de originele Papiamentu vragenlijst. Bij de Spaanse versie hebben 16 van de 17 aangegeven dat ze instaat zijn de krant te lezen in het Papiamentu en 11 van de 17 hebben gemeld dat ze instaat zijn betalingen te doen via internet.

Bij de meeste subvragen geeft meer dan de helft van zowel de respondenten van de Spaanse als de Papiamentu versie aan dat ze in staat zijn om de elf gevraagde activiteiten zonder hulp uit te voeren in het Papiamentu. Er is echter een verschil te zien bij de subvragen 'Het schrijven van een sollicitatiebrief.' en 'Belastingaangifte doen.' Bij deze vragen geeft respectievelijk 47% en 35% van de respondenten van de Spaanse versie aan dat ze dit kunnen. Bij de Papiamentu versie geeft 48% aan belastingaangifte te kunnen doen zonder hulp.

Gemiddeld heeft 17% van de respondenten van de Spaanse versie de subvragen niet beantwoord, terwijl dit een minimaal percentage is van 0,03% voor de respondenten van de Papiamentu versie.

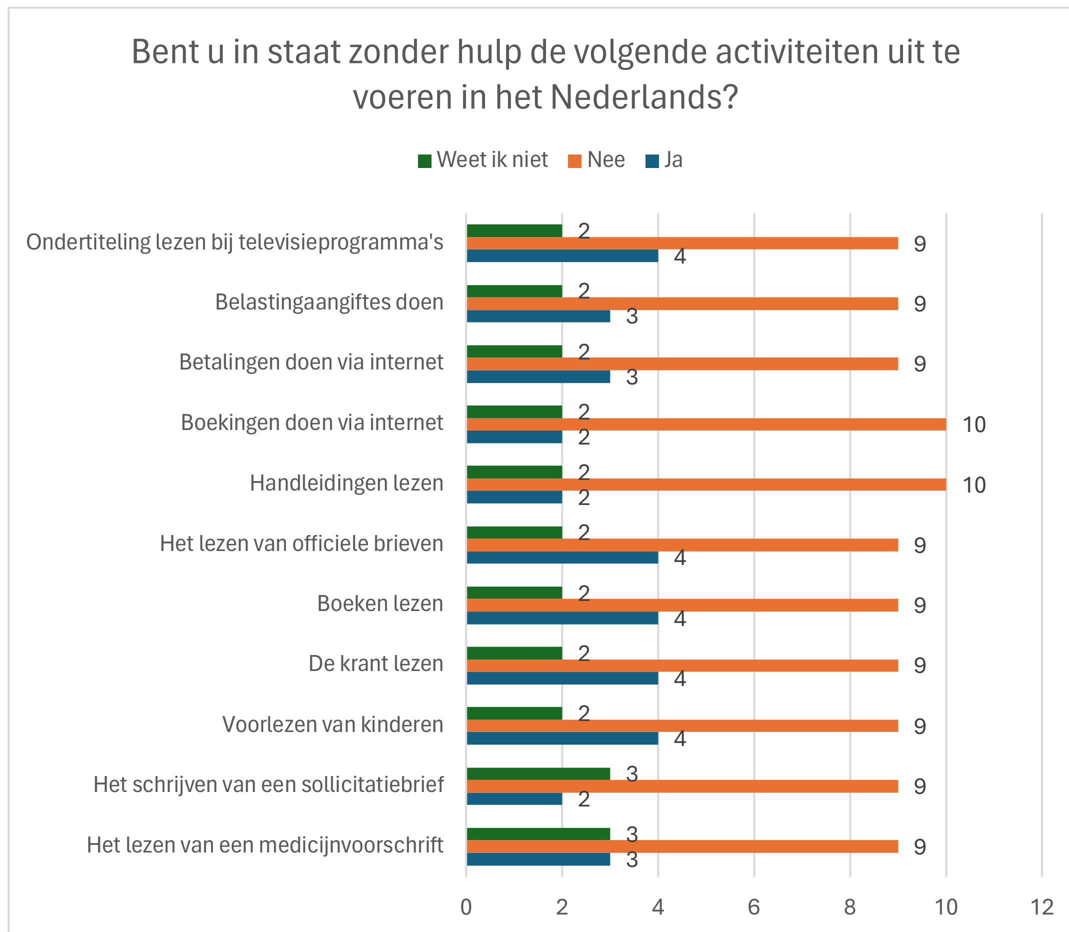
BENT U IN STAAT ZONDER HULP BEPAALDE ACTIVITEITEN UIT TE VOEREN IN HET NEDERLANDS?
Papiamentu versie

FIGUUR 28: ACTIVITEITEN UITVOEREN IN HET NEDERLANDS - PAPIAMENTU VERSIE

In de originele Papiamentu vragenlijst komen de subvragen ‘De krant lezen’ en ‘betalingen doen via internet’ niet voor bij de vraag ‘Bent u in staat zonder hulp de volgende activiteiten uit te voeren in het Nederlands?’. Bij de Spaanse versie hebben 9 van de 17 aangegeven dat ze instaat zijn de krant te lezen en betalingen te doen via internet in het Nederlands. Dat is ongeveer 53% van de respondenten van de Spaanse versie.

Spaans versie

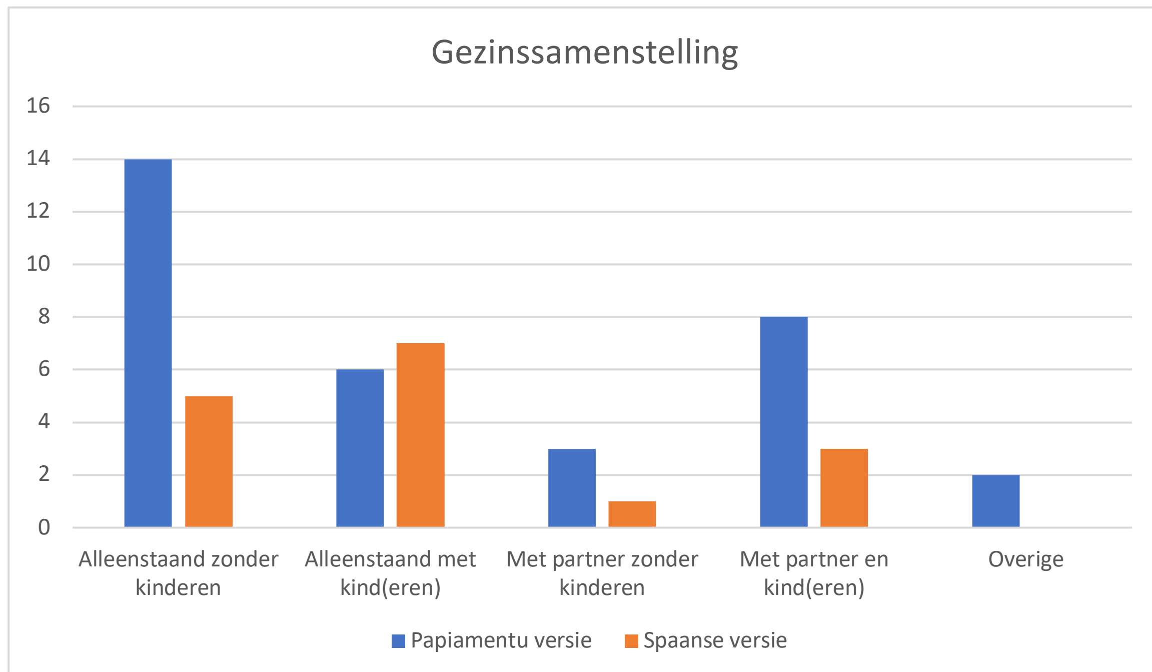

Figuur 29: Activiteiten uitvoeren in het Nederlands - Spaanse versie

Bij de meeste subvragen geeft minder dan de helft van zowel de respondenten van de Papiamentu als de Spaanse versie aan dat ze in staat zijn om de elf gevraagde activiteiten zonder hulp uit te voeren in het Nederlands. Bij de Spaanse versie geeft iets meer dan de helft van de respondenten aan niet in staat te zijn deze elf activiteiten zonder hulp te kunnen uitvoeren. Voor de Papiamentu versie geeft 51% van de respondenten aan niet in staat te zijn om belastingaangiftes te doen zonder hulp.

Bij de respondenten van de Papiamentu versie zijn de subvragen waarbij zij aangeven niet in staat te zijn om zonder hulp te handelen: ‘Het schrijven van een sollicitatiebrief’, ‘Boekingen via internet doen’ en ‘belastingaangiftes doen’. Terwijl bij de Spaanse versie dit geldt voor ‘Het schrijven van een sollicitatiebrief’, ‘handleidingen lezen’ en ‘Boekingen via internet doen’.

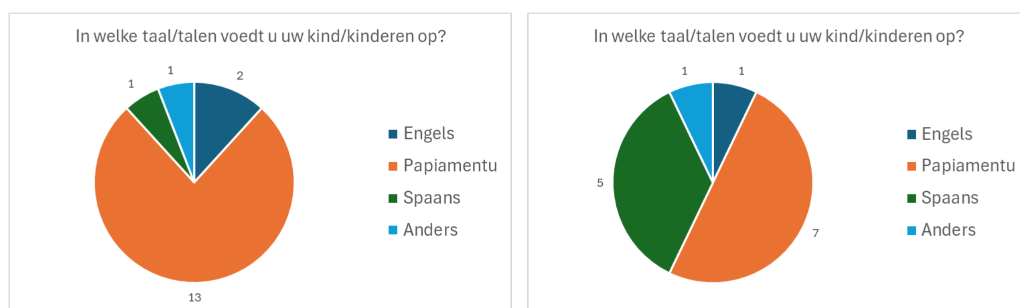
4.2.4 Gezinssituatie en opvoeding

Wat is de samenstelling van uw gezin?

FIGUUR 30: GEZINSSAMENSTELLING - PAPIAMENTU EN SPAANSE VERSIE

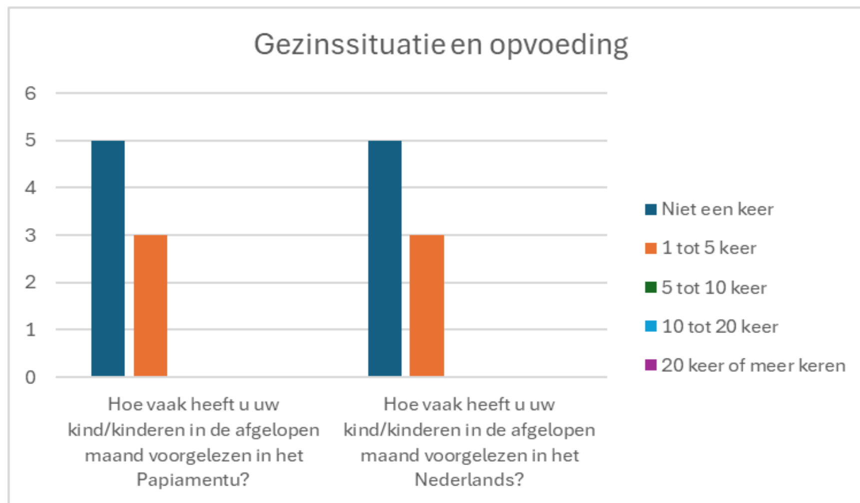
De meeste respondenten van de Papiamentu versie is alleenstaand zonder kinderen. 24 % heeft een partner met kinderen en 18% is alleenstaand met kinderen. Van de Spaanse versie is 41% alleenstaand met kinderen, 29% is alleenstaand zonder kinderen en 17% heeft een partner en kinderen.

FIGUUR 31: TALEN OPVOEDING KINDEREN - PAPIAMENTU EN SPAANSE VERSIE

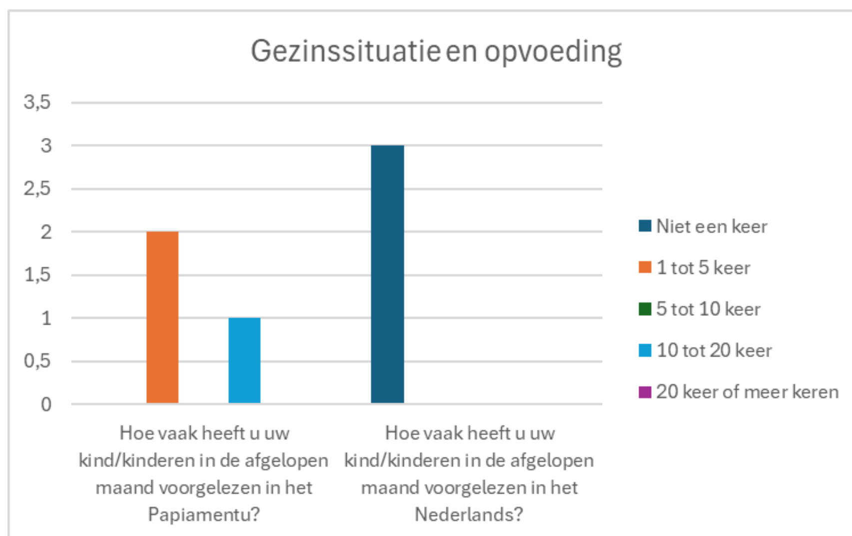
Het overgrote deel van de respondenten van de Papiamentu versie voedt hun kinderen op in het Papiamentu, terwijl de respondenten van de Spaanse versie dat overwegend doen in het Spaans en 29% doet dat in het Papiamentu. Twee respondenten hebben aangegeven hun kinderen op te voeden in Papiamentu, Nederlands, en Spaans en 1 doet dat in Papiamentu, Nederlands en Engels.

Papiamentu versie

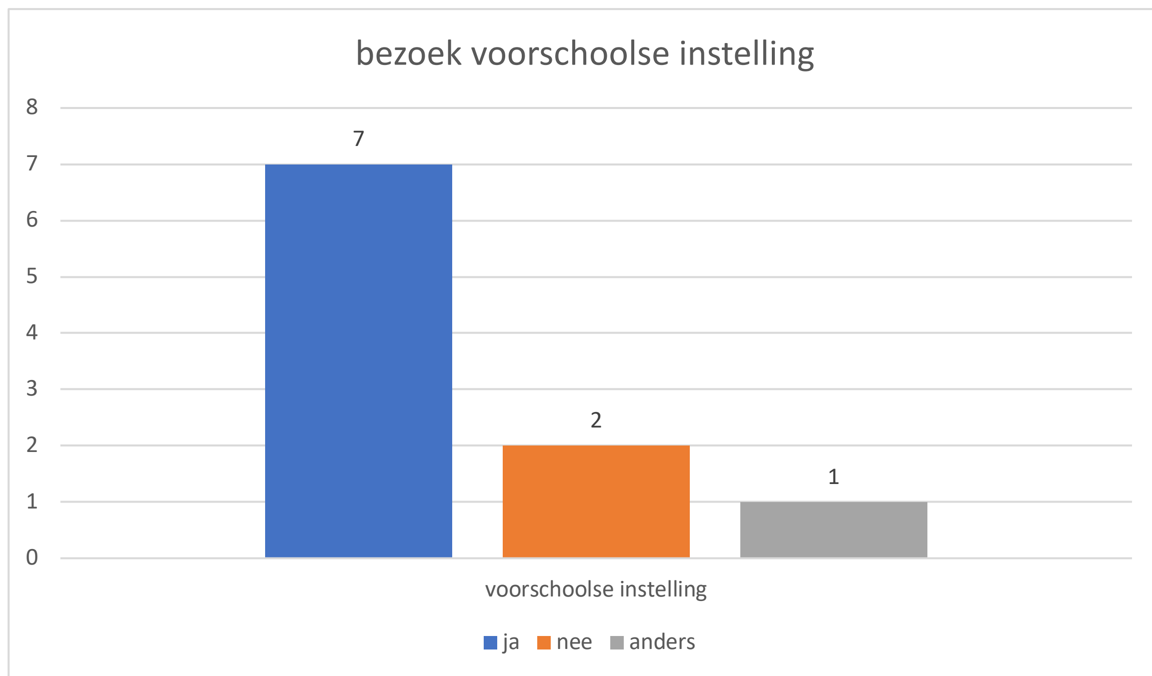

FIGUUR 32: VOORLEZEN IN PAPIAMENTU EN NEDERLANDS - PAPIAMENTU VERSIE

Spaanse versie

FIGUUR 33: VOORLEZEN IN PAPIAMENTU EN NEDERLANDS - SPAANSE VERSIE

FIGUUR 34: BEZOEK VOORSCHOOLSE INSTELLING KINDEREN - PAPIAMENTU EN SPAANSE VERSIE

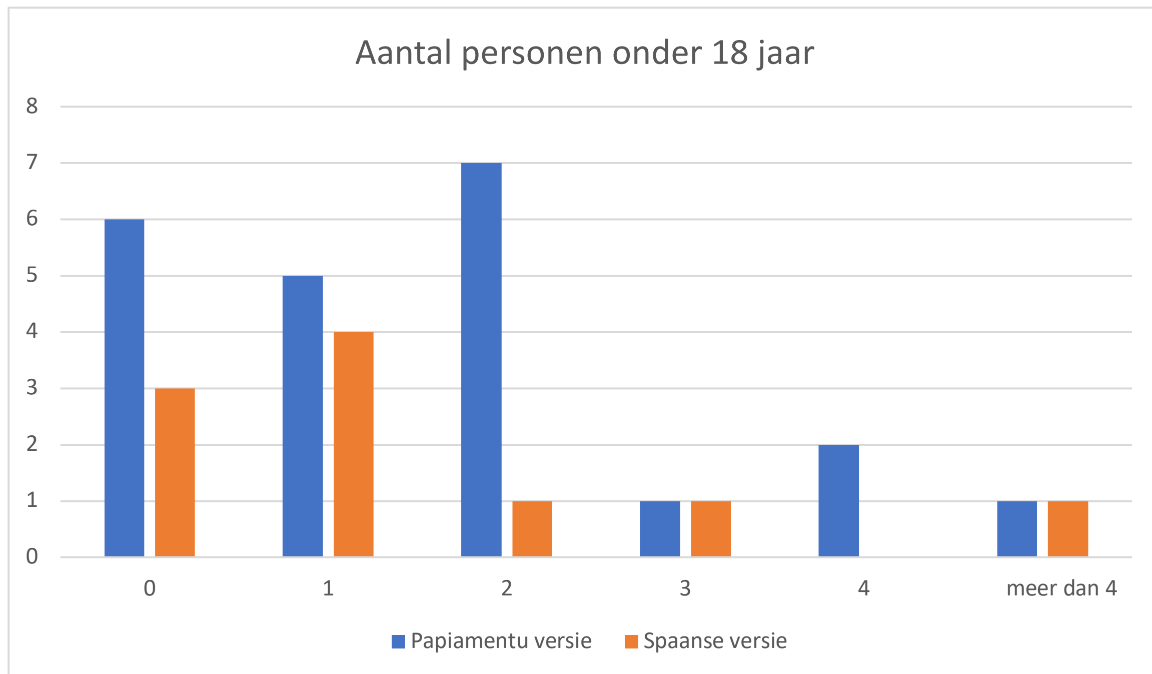
Van de 33 respondenten van de Papiamentu versie hebben 8 aangegeven dat ze kinderen hebben tussen de leeftijd van 0 en 4 jaar; in totaal zijn dat 12 kinderen. Van deze groep heeft ongeveer 63% nooit voorgelezen in het Papiamentu en het Nederlands, terwijl ongeveer 38% tussen de 1 en 5 keer voorleest in het Papiamentu en Nederlands.

Twee respondenten hebben aangegeven dat hun kind/kinderen niet naar een voorschoolse instelling gaat/gaan, 6 respondenten geven aan 'ja', 1 'anders' en 1 heeft niets ingevuld. Het totale aantal kinderen bij de Spaanse versie is 4 en bij de Papiamentu versie is dat 9. Van dit aantal is aangegeven dat 7 naar een voorschoolse instelling gaat, 3 niet, 1 anders en 2 hebben niets ingevuld.

Aan de andere kant hebben 7 van de 17 respondenten van de Spaanse versie de vraag 'Hoeveel kinderen zijn in de leeftijdsgroep van 0 tot 4 jaar?' ingevuld, terwijl 17 van de 33 respondenten van de Papiamentu versie dit hebben gedaan. Drie van de zeven respondenten van de Spaanse versie hebben aangegeven dat ze kinderen hebben tussen de leeftijd van 0 en 4 jaar, terwijl 8 van de 17 respondenten van de Papiamentu versie dit hebben gemeld. In deze groep zijn er vier kinderen onder de vier jaar.

Geen van de drie respondenten van de Spaanse versie leest voor in het Nederlands. Van deze groep lezen 2 personen tussen de 1 en 5 keer voor en één persoon leest tussen de 10 en 20 keer voor in het Papiamentu.

UIT HOEVEEL PERSONEN ONDER DE 18 JAAR BESTAAT UW GEZIN?

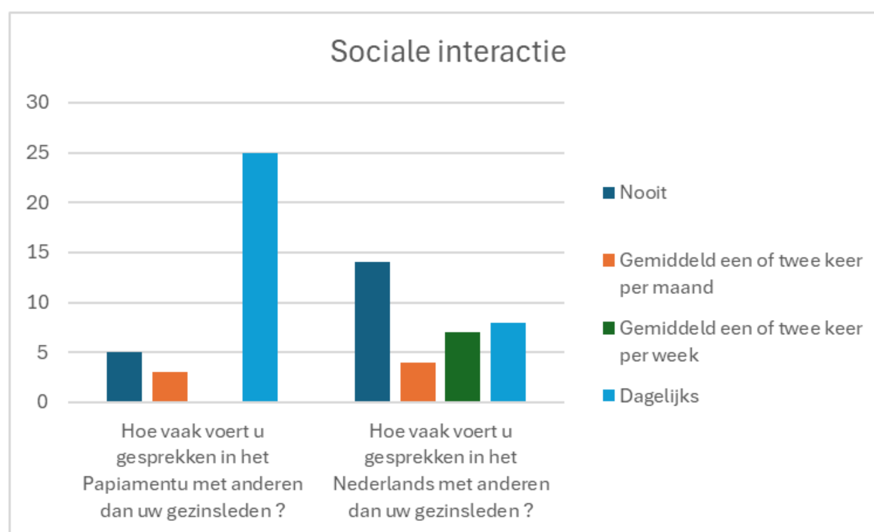

FIGUUR 35: PERSONEN ONDER 18 JAAR IN HET GEZIN - PAPIAMENTU EN SPAANSE VERSIE

Van de 33 respondenten van de Papiamentu versie hebben 16 kinderen onder de 18 jaar, en van de 17 respondenten van de Spaanse versie 7 kinderen onder de 18 jaar hebben. Dit komt neer op 46% van alle respondenten.

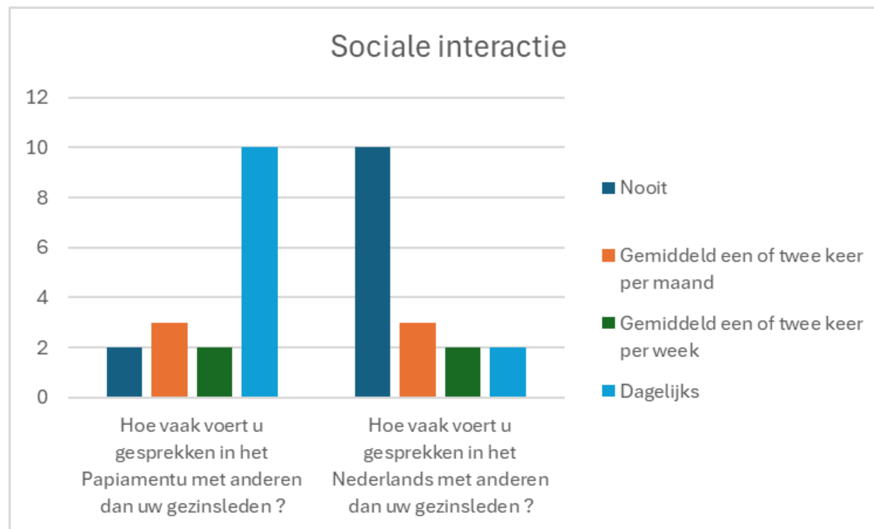
4.2.5 Sociale interactie

Papiamentu versie

FIGUUR 36: GESPREKKEN IN PAPIAMENTU EN NEDERLANDS BUITEN HET GEZIN - PAPIAMENTU VERSIE

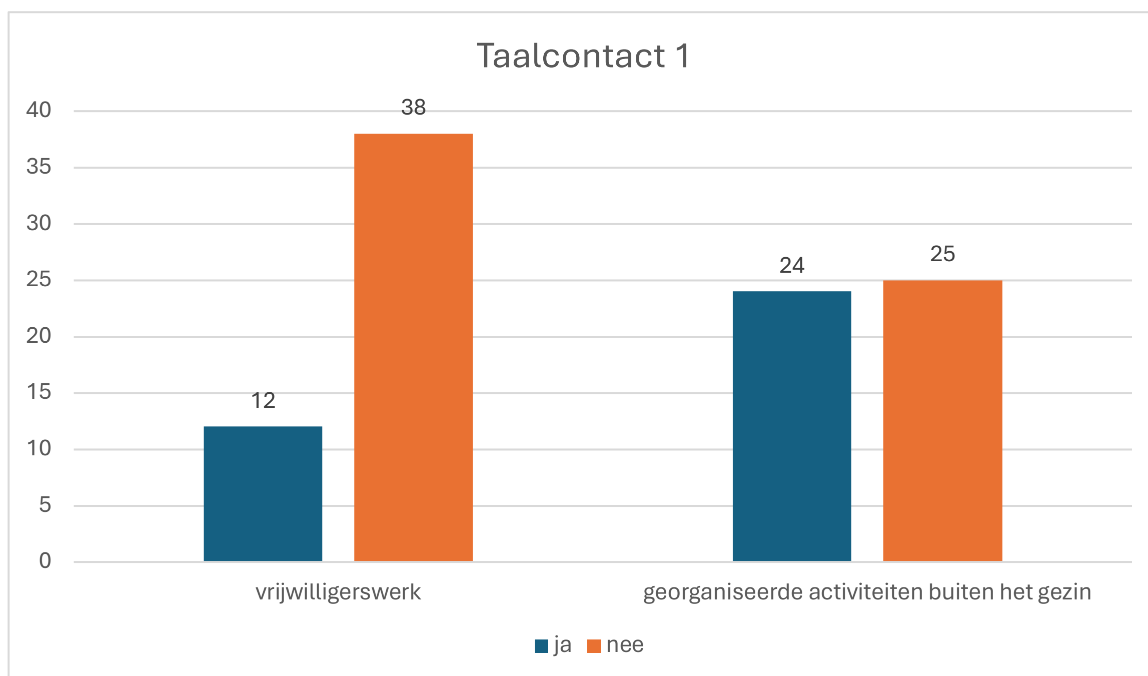
Spaanse versie

FIGUUR 37: GESPREKKEN IN HET PAPIAMENTU EN NEDERLANDS BUITEN HET GEZIN

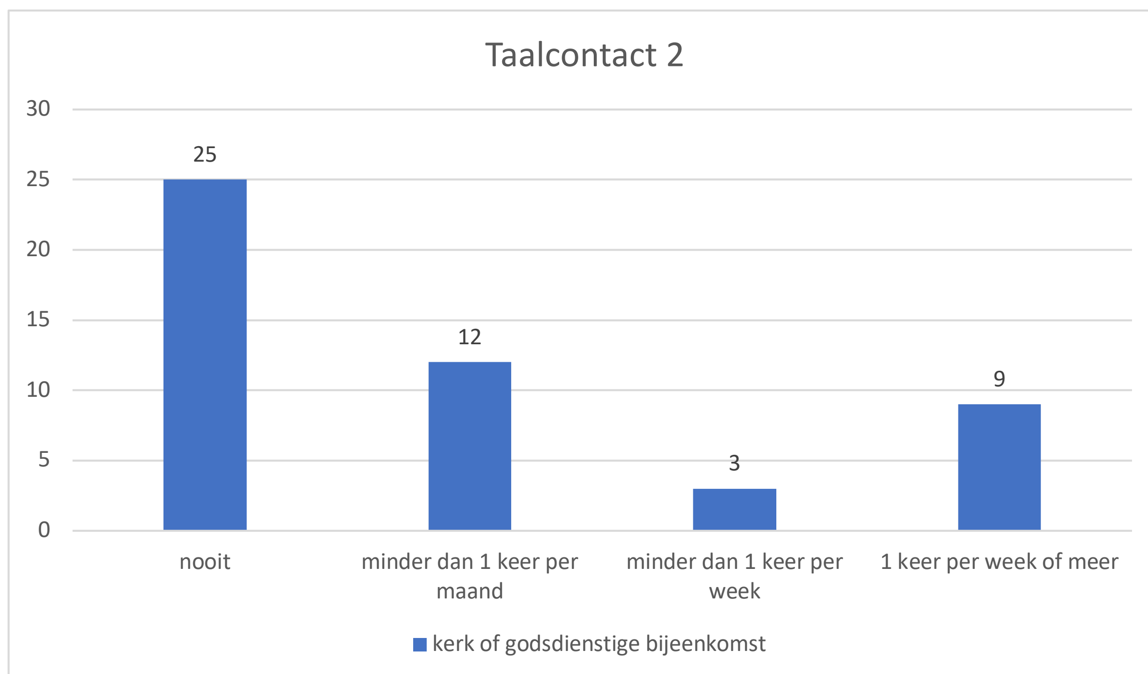
Op de vragen 'Hoe vaak voert u gesprekken in het Papiamentu met anderen dan uw gezinsleden? en 'Hoe vaak voert u gesprekken in het Nederlands met anderen dan uw gezinsleden?' hebben de respondenten van beide versies als volgt gereageerd. De meeste respondenten van zowel de Papiamentu als de Spaanse versie voeren dagelijks gesprekken in het Papiamentu. 24% van de respondenten van de Papiamentu versie voert dagelijks gesprekken in het Nederlands in tegenstelling tot 12% van de respondenten van de Spaanse versie. Daarnaast geeft 42% van de Papiamentu versie aan nooit gesprekken te voeren in het Nederlands en 58% van de Spaanse versie meldt dit ook.

4.2.6 Taalcontact

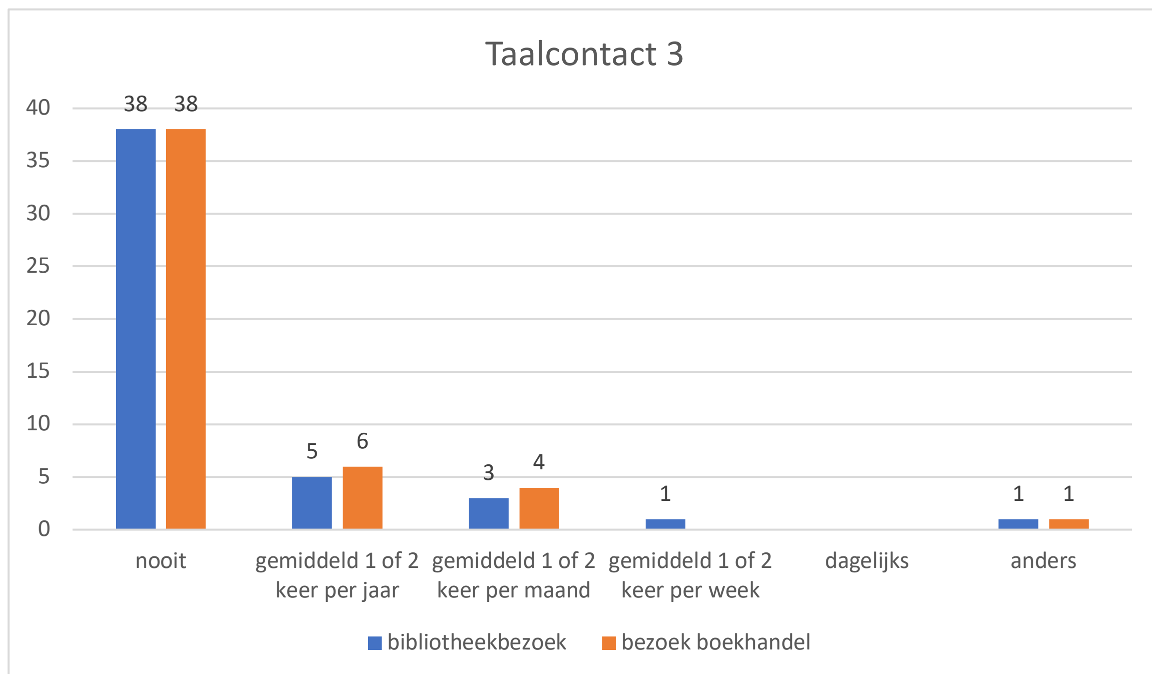

FIGUUR 38: VRIJWILLIGERS WERK EN GEORGANISEERDE ACTIVITEITEN BUITEN HET GEZIN - PAPIAMENTU EN SPAANSE VERSIE

Een respondent bij de Papiamentu versie heeft niets ingevuld bij 'Neemt u deel aan georganiseerde activiteiten met minimaal 1 x per week contact op met anderen dan de leden van uw gezin.

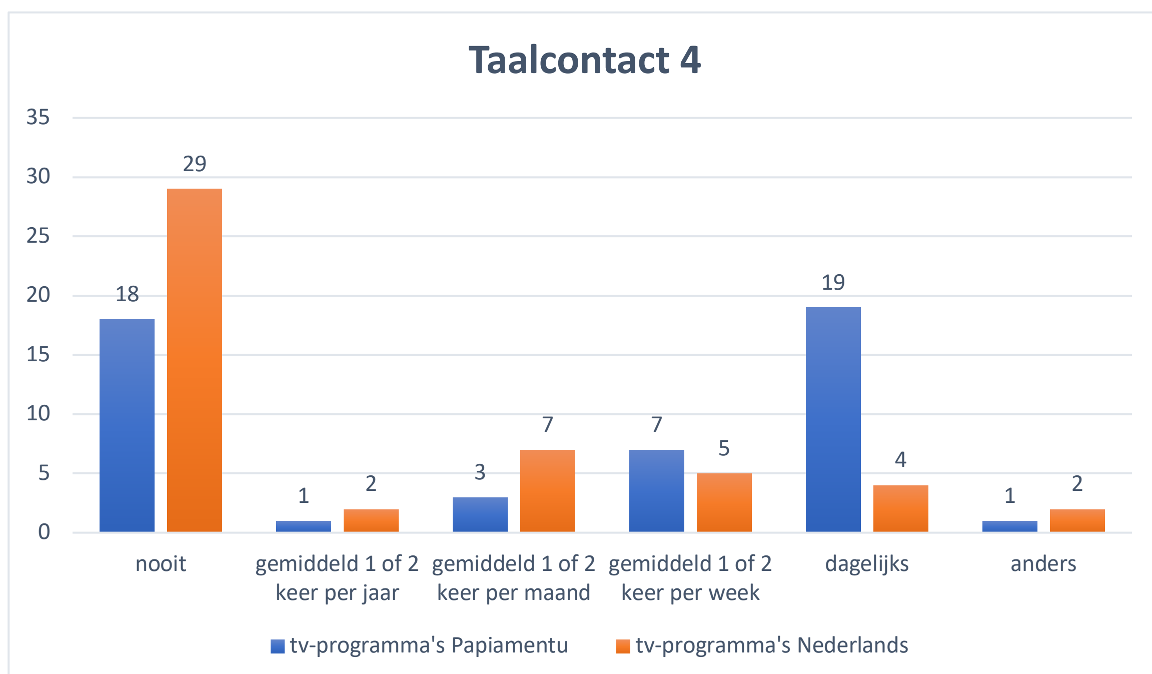

FIGUUR 39: KERK OF GODSDIENSTIGE BIJEENKOMST - PAPIAMENTU EN SPAANSE VERSIE

1 respondent bij de Papiamentu versie heeft niets ingevuld bij 'Hoe vaak gaat u naar de kerk of een andere godsdienstige bijeenkomst'.

FIGUUR 40: BIBLIOTHEEK BEZOEK EN BEZOEK BOEKHANDEL - PAPIAMENTU EN SPAANSE VERSIE

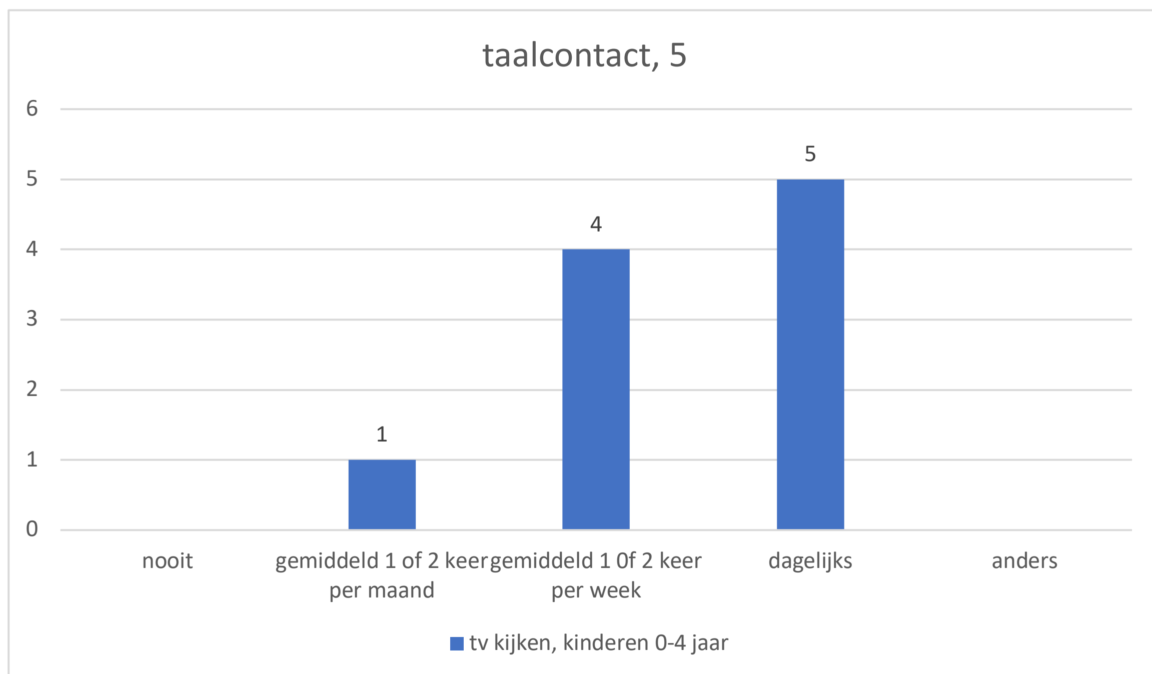
1 respondent heeft niets ingevuld bij bibliotheekbezoek en bij bezoek boekhandel.

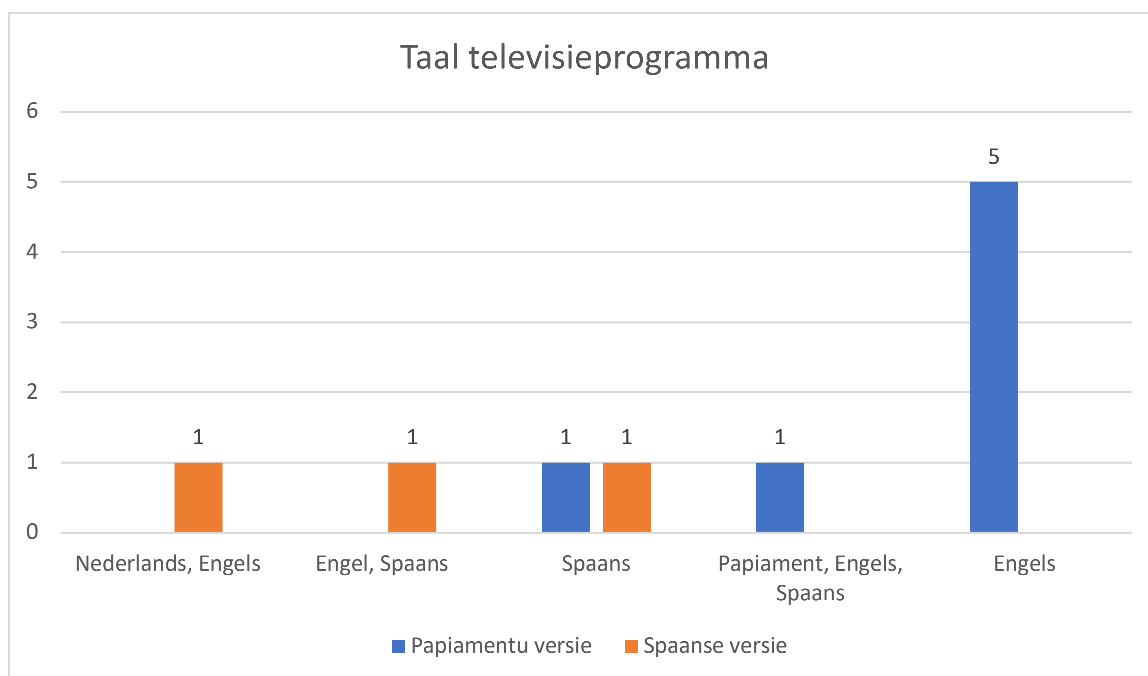

FIGUUR 41: TV-PROGRAMMA'S KIJKEN IN PAPIAMENTU EN NEDERLANDS - PAPIAMENTU EN SPAANSE VERSIE

Zowel bij het kijken naar televisieprogramma's in het Papiamentu als in het Nederlands heeft 1 respondent van de Papiamentu versie niets ingevuld.

Voor een deel van de deelnemers vormen de activiteiten vrijwilligerswerk, bezoeken van een kerk of godsdienstige bijeenkomst, georganiseerde activiteiten buiten het gezin en werk, bibliotheekbezoek en bezoek aan een boekhandel geen mogelijkheid voor taalcontact.
- 76% verricht geen vrijwilligerswerk.
- 51% bezoekt nooit een kerkelijke of andere godsdienstige bijeenkomst.
- 51% neemt nooit deel aan georganiseerde activiteiten buiten het gezin en het werk.
- 78% bezoekt nooit een bibliotheek of boekhandel.
- 36% kijkt nooit naar televisieprogramma's in het Papiamentu.
- 58% kijkt nooit naar televisieprogramma's in het Nederlands.

Figuur 42: Tv KIJKEN, KINDEREN 0-4 JAAR - PAPIAMENTU EN SPAANSE VERSIE

FIGUUR 43: TAAL TELEVISIEPROGRAMMA, KINDEREN 0-4 JAAR - PAPIAMENTU EN SPAANSE VERSIE

In figuur 42 en 43 wordt aangegeven door tien van de elf ouders die aangegeven hebben dat zij kinderen in de leeftijdscategorie 0 en de 4 jaar hebben, dat zij de kijkgewoonten van hun kinderen met betrekking tot televisiekijken hebben vermeld, inclusief de frequentie en de gebruikte taal of talen. Hieruit blijkt dat er vooral naar Engelstalige programma's wordt gekeken.

In de onderstaande tabel kan gelezen worden hoe de respondenten de vragenlijst hebben in ingevuld. Ongeveer 78% van de respondenten heeft de vragenlijst zelfstandig ingevuld.

	Papiamentu	Spaans
Zelfstandig	24	15
Ik heb vragen laten voorlezen.	2	2
Ik heb vragen en /of antwoordmogelijkheden laten uitleggen.	3	
Ik heb andere hulp bij het invullen gekregen, namelijk	3	
Niet ingevuld	1	

TABEL 5: WIJZE VAN AFNAME ENQUÊTE

4.3. Interviews

De interviews (zie Bijlage 4 en 5) werden gehouden met de docenten van Forma en enkele leerbedrijven. Het doel van de interviews zowel bij de docenten van Forma als bij de leerbedrijven was om te weten te komen hoe ze ermee omgaan en wat zij doen binnen hun bedrijf om laaggeletterden/anders geletterden te verbeteren.

Hier volgt een overzicht van de interviews uitgevoerd met docenten die verschillende rollen vervullen en leidinggevenden bij de bevraagde leerbedrijven. Deze leerbedrijven zijn erkend door Raad Onderwijs Arbeidsmark (ROA).
Ze zijn voornemens om samen te werken met Forma. Zij hebben verschillende werknemers - van laag tot hoog opgeleid en willen in de toekomst de laag/anders geletterden faciliteren om taalcursussen te volgen bij Forma.

4.3.1 Docenten

Docenten hebben opgemerkt dat sommige studenten problemen ondervinden met lees- en schrijfvaardigheden, vooral onder Spaanstalige studenten die het Papiamentu niet beheersen. Het valt op dat er zelfs Spaanstalige studenten zijn ingeschreven op de Alfa-afdeling van de instelling.

Het aanpakken van laaggeletterdheid vormt een significante uitdaging binnen de onderwijsinstelling, met name voor studenten op MBO-1 niveau die als laaggeletterd kunnen worden geïdentificeerd. Forma heeft momenteel een screening- en intakeproces, dat dit jaar is aangescherpt om potentiële problemen met lezen en schrijven vroegtijdig te signaleren. Studenten die laaggeletterd blijken te zijn, worden eerst doorverwezen naar een alfabetiseringstraject. Bovendien biedt Forma ondersteuningslessen en intensieve begeleiding aan deze studenten. Voor niet-Papiamentusprekers worden taalcursussen aangeboden om hun vaardigheden te verbeteren.

Het uiteindelijke doel van deze inspanningen is het bevorderen van zelfredzaamheid, met nadruk op persoonlijke ontwikkeling en talentontwikkeling.

Forma werkt nauw samen met verschillende instanties om laaggeletterdheid aan te pakken. Om dit te bewerkstelligen, wordt er samengewerkt met externe organisaties, zoals Openbaar Lichaam Bonaire (OLB), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Plenchi di Trabou, Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), Expertisecenter Onderwijs Zorg Bonaire (EOZ), Raad Onderwijs Arbeidsmarkt (ROA), Reclassering en Justitiële Inrichting Caribisch Nederland (JICN).

Forma geeft bijvoorbeeld trainingen aan het personeel van Akseso, Jeugd en gezin Bonaire, om hen te helpen laaggeletterdheid te herkennen en aan te spreken. Daarnaast worden gesprekken gevoerd met om computer- en sociale vaardigheden en budgetteringscursussen in de wijken aan te bieden. Ook houden ze contact met bedrijven en organiseren campagnes over dit onderwerp.

Daarnaast overweegt de instelling om aanbevelingen uit het rapport van Stichting Lezen en Schrijven Bonaire 2015 die nog relevant zijn te implementeren.

4.3.2 Leerbedrijven:

De onderzochte leerbedrijven vertegenwoordigen diverse sectoren, waaronder Retail en verkoop, bouw, toerisme en zorg. Deze paragraaf geeft een samenvatting van de interviews.

4.3.2.1 Zorg instantie

Deze organisatie is goed op de hoogte van het fenomeen laaggeletterdheid. De cliënten ervaren vaak schaamte, wat hun deelname aan afspraken bemoeilijkt. De geïnterviewde licht de werkwijze en uitdagingen van de organisatie toe. Ze stellen een hulpvraag op om passende begeleiding te bieden aan een diverse cliëntenkring, waarbij de cliënten vanaf het begin intensieve ondersteuning ontvangen.

De organisatie verwelkomt cliënten op een toegankelijke manier, waarbij aanmelding telefonisch of persoonlijk kan plaatsvinden.

De complexiteit van laaggeletterdheid onder cliënten wordt benadrukt, samen met de invloed van sociale problemen, vooral in de context van digitale en schriftelijke communicatie, waardoor dagelijkse taken bemoeilijkt worden. Cliënten hebben vaak ondersteuning nodig bij financiële zaken en dagelijkse activiteiten.

De organisatie biedt intensieve begeleiding met duidelijke en specifieke instructies, gericht op het bevorderen van zelfredzaamheid. Regelmatige evaluaties worden uitgevoerd om de effectiviteit van de aanpak te beoordelen.

De instantie benadrukt de noodzaak van meer bewustwording over laaggeletterdheid in de samenleving en werkt samen met andere instanties, zoals scholen en andere zorginstellingen, om dit probleem aan te pakken. Zij concentreert zich voornamelijk op de zorgaspecten van cliënten die niet zelfredzaam zijn. Ze onderstreept ook het belang van eenvoudigere communicatievormen om laaggeletterden beter te ondersteunen, want iemand die laaggeletterd is, komt er niet openlijk voor uit, vanwege schaamte.

4.3.2.2 overige leerbedrijven

De overeenkomsten

Alle onderzochte bedrijven tonen een bewustzijn van het fenomeen van laaggeletterdheid binnen hun organisatie. Het wordt erkend dat sommige werknemers problemen hebben met lezen en schrijven. Dit bewustzijn vormt de basis voor de initiatieven die worden genomen om werknemers te ondersteunen bij het verbeteren van hun geletterdheidsvaardigheden. Hoewel de specifieke aanpak van deze ondersteuningsinitiatieven varieert tussen de verschillende bedrijven, wordt opgemerkt dat alle bedrijven op vrijwillige basis ondersteuning bieden aan hun werknemers. Deze ondersteuning kan onder meer bestaan uit op de werkvloer werken met symbolen, communiceren via de app (spraakberichten), het aanbieden van interne taalcursussen of het faciliteren van de mogelijkheid voor werknemers om externe cursussen te volgen.

Een ander gemeenschappelijk kenmerk onder de bedrijven is de diversiteit van hun personeelsbestand. Met werknemers van verschillende leeftijden en achtergronden is het personeelsbestand van elk bedrijf representatief voor de diverse gemeenschappen waarin ze opereren. Binnen deze diverse mix van werknemers bestaat de mogelijkheid dat een deel van hen laaggeletterd is. Dit weerspiegelt de uitdagingen waarmee de bedrijven worden geconfronteerd bij het ondersteunen van werknemers met diverse geletterdheidsbehoeften.

De bedrijven nemen geen actieve rol in het bevorderen van geletterdheid op maatschappelijk niveau, maar ze dragen bij aan sociale initiatieven door donaties te verstrekken.

De verschillen

De mate van ondersteuning voor geletterdheidsverbetering verschilt tussen de verschillende bedrijven. Terwijl sommige bedrijven uitgebreide ondersteuningsmogelijkheden bieden, zoals interne cursussen en individuele begeleiding, beperken andere zich tot basisinitiatieven. Deze variatie weerspiegelt verschillen in benaderingen van personeelsontwikkeling en prioriteiten binnen de organisaties.

Een ander aspect dat varieert tussen de bedrijven is hun focus op verschillende vormen van geletterdheid. Terwijl sommige bedrijven zich voornamelijk richten op het aanpakken van laaggeletterdheid, ervaren andere vooral uitdagingen met andersoortige geletterdheid, zoals beperkte taalvaardigheden in specifieke talen. Deze variatie in focus weerspiegelt mogelijk de diversiteit van het personeelsbestand en de behoeften van de werknemers.

De betrokkenheid van de bedrijven bij bredere maatschappelijke problemen, zoals geletterdheid op maatschappelijk niveau, verschilt ook. Sommige bedrijven richten zich voornamelijk op interne ondersteuning voor werknemers, terwijl andere ook betrokken zijn bij sociale initiatieven die gericht zijn op het aanpakken van geletterdheid in de bredere samenleving. Deze verschillen kunnen worden beïnvloed door bedrijfscultuur, missie en externe factoren zoals lokale gemeenschapsbehoeften.

Ten slotte varieert de mate van samenwerking met externe organisaties tussen de bedrijven. Sommige bedrijven werken nauw samen met externe organisaties zoals Forma om ondersteuning te bieden aan werknemers en om bredere geletterdheidsinitiatieven te bevorderen, terwijl andere minder betrokken zijn bij externe samenwerkingen. Deze samenwerkingen kunnen van invloed zijn op de beschikbaarheid en effectiviteit van geletterdheidsprogramma's binnen de organisaties.

Kortom, uit de input van de leerbedrijven blijkt een verscheidenheid aan benaderingen en uitdagingen met betrekking tot anders geletterdheid onder hun werknemers. Terwijl sommige bedrijven expliciet bewust zijn van laaggeletterdheid en proberen ondersteuning te bieden door middel van interne cursussen en het plaatsen van werknemers in passende functies, laten andere bedrijven een meer impliciete benadering zien. De nadruk ligt vaak op mondelinge communicatie en het gebruik van visuele hulpmiddelen zoals symbolen en afbeeldingen om de taalbarrière te overbruggen. Er lijkt een groeiend bewustzijn te zijn van de uitdagingen waarmee anders geletterde werknemers worden geconfronteerd, maar er is nog steeds ruimte voor verbetering, vooral op het gebied van gerichte ondersteuning en training. Bovendien tonen de bedrijven een zekere terughoudendheid om actief bij te dragen aan bredere initiatieven ter bestrijding van laaggeletterdheid, hoewel sommige wel bereid zijn om op

individueel niveau ondersteuning te bieden aan werknemers die zich verder willen ontwikkelen. Over het algemeen illustreren de verschillende benaderingen van de leerbedrijven de complexiteit van het omgaan met anders geletterdheid in de praktijk en benadrukken ze het belang van een meer inclusieve en ondersteunende werkomgeving.

Hoofdstuk 5

Dit hoofdstuk zal antwoord geven op de onderzoeksvragen die in hoofdstuk 1 zijn geformuleerd. Bovendien zullen de resultaten van de enquêtes en de interviews worden geïnterpreteerd en zal er aandacht worden besteed aan de beperkingen van dit onderzoek.

5.1 Onderzoeksvragen

In de analyse van de zes deelvragen is de context van Bonaire, samen met zijn unieke kenmerken, alsmede de culturele en taalkundige aspecten van het eiland, grondig in beschouwing genomen.

1. Wat is laaggeletterdheid?

In dit onderzoek wordt laaggeletterdheid beschreven als niet goed kunnen lezen en schrijven in de officiële talen; het Nederlands en Papiamentu van het eiland Bonaire, rekening houdend met het feit dat de instructie taal het Papiamentu is in het instituut Forma.

2. Welke talen spreken de volwassen studenten?

De talen die door de meeste volwassen studenten bij Forma gesproken worden zijn Papiamentu en Spaans. Een enkele spreekt Engels en Haïtiaans creool; zie figuur 10.

3. Welke factoren dragen mogelijk bij aan laaggeletterdheid bij studenten van Forma, MBO-1?

Uit de gesprekken met de docenten kwam naar voren dat met name voor de Spaanssprekende studenten het leren van zowel het Papiamentu als het Nederlands een uitdaging is. Daarnaast is aangehaald dat sommige Papiamentusprekende studenten ook moeite hebben met het Nederlands, ondanks ervan uitgegaan kan worden dat ze minimaal de basisschool en of een deel van het VO hebben doorlopen. Ook kunnen persoonlijke factoren zoals gebrek aan motivatie, leerproblemen of andere persoonlijke uitdagingen.

4. Welke specifieke geletterdheidsvaardigheden (lezen, schrijven, begrijpen van geschreven tekst) zijn het meest problematisch voor deze doelgroep?

Tijdens de interviews met de docenten van Forma werd duidelijk dat lezen en schrijven in het Nederlands en Papiamentu als de meest problematische vaardigheden worden ervaren door de meeste studenten. De docenten benadrukten dat zowel receptieve als productieve vaardigheden, vooral schrijven en lezen, uitdagend zijn voor de volwassen studenten. In het bijzonder wordt het begrijpen van geschreven teksten als een groot struikelblok ervaren.

5. In weke mate heeft laaggeletterdheid invloed op de studieresultaten van studenten aan Forma, MBO-1?

Studenten hebben lagere studieresultaten, omdat ze het Papiamentu en of het Nederlands niet goed beheersen. Vaak is het niet dat ze het cognitief niet kunnen begrijpen, maar het is de taal die een hindernis is, vanwege het feit dat veel studenten anderstalig zijn en vaak niet eerder in contact gekomen zijn met het Papiamentu en of Nederlands.

6. Welke concrete programma's en initiatieven zijn momenteel beschikbaar om laaggeletterdheid te verminderen binnen deze doelgroep?

Notinet:
Een digitaal programma van Netnieuws dat op verzoek van Forma is vertaald naar het Papiaments. Het stelt deelnemers in staat om online te gaan en biedt zowel tekstuele als auditieve leermaterialen, waardoor studenten kunnen lezen en luisteren naar teksten die worden gebruikt voor tekstanalyse.

Alfabetiseringstrajecten:
Forma biedt speciale alfabetiseringstrajecten aan voor studenten die laaggeletterd zijn. Deze trajecten zijn gericht op het verbeteren van basisvaardigheden in lezen, schrijven en rekenen.

Ondersteuningslessen en intensieve begeleiding:
Naast alfabetiseringstrajecten biedt Forma ook ondersteuningslessen en intensieve begeleiding aan studenten die moeite hebben met lezen en schrijven in het Nederlands en Papiamentu. Dit kan individuele begeleiding omvatten om de specifieke behoeften van studenten aan te pakken.

Taalcursussen:
Voor niet-Papiamentusprekers biedt Forma taalcursussen aan om hun taalvaardigheid te verbeteren. Deze cursussen zijn gericht op het vergroten van het vermogen van studenten om effectief te communiceren in zowel het Papiamentu als het Nederlands.

Samenwerking met externe organisaties:
Forma werkt samen met verschillende instanties en organisaties op Bonaire, zoals Openbaar Lichaam Bonaire (OLB), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), en Expertisecenter Onderwijs Zorg Bonaire (EOZ), om gezamenlijk initiatieven te ontwikkelen en uit te voeren ter bestrijding van laaggeletterdheid.

5.2 Conclusie

Met dit onderzoek wilde ik te weten komen hoe het staat met (laag)geletterdheid anno 2024 bij volwassen studenten binnen het instituut Forma, MBO-1.

Het onderzoek naar geletterdheid in de lokale gemeenschap heeft verschillende interessante bevindingen opgeleverd, die zowel uit de survey, de interviews met docenten als de gesprekken met leerbedrijven naar voren zijn gekomen.

Uit de resultaten van de survey blijkt dat er een aanzienlijke variatie is in leeftijd, geslacht en opleidingsniveau van de respondenten, afhankelijk van of ze de Papiamentu of Spaanse versie van de enquête hebben ingevuld. Een opvallende observatie is dat de meerderheid van de respondenten Papiamentu als de meest gesproken taal beschouwt, met name thuis. Dit komt overeen met het feit dat Papiamentu ook de meest gebruikte taal is op de werkvloer, volgens de respondenten.

De interviews met docenten benadrukken de uitdagingen waarmee studenten worden geconfronteerd op het gebied van lezen en schrijven, vooral onder Spaanstalige studenten die het Papiamentu en het Nederlands niet beheersen. Om deze uitdagingen aan te pakken, heeft Forma een screening- en intakeproces geïmplementeerd om potentiële problemen vroegtijdig

te identificeren. Daarnaast biedt de instelling ondersteuningslessen en intensieve begeleiding aan studenten die laaggeletterd zijn, met als doel hun zelfredzaamheid te bevorderen.

De gesprekken met leerbedrijven tonen aan dat er een algemeen bewustzijn is van het fenomeen van laaggeletterdheid binnen hun organisaties. Hoewel de mate van ondersteuning voor geletterdheidsverbetering varieert tussen de bedrijven, zijn ze allemaal op vrijwillige basis betrokken bij het ondersteunen van werknemers met diverse geletterdheidsbehoeften. Sommige bedrijven bieden uitgebreide ondersteuningsmogelijkheden, zoals interne cursussen en individuele begeleiding, terwijl andere zich beperken tot basisinitiatieven.

Over het algemeen laat het onderzoek zien dat geletterdheid en anders geletterdheid een belangrijke kwestie is in de lokale gemeenschap, met uitdagingen en initiatieven die zowel binnen onderwijsinstellingen als in de werkomgeving worden aangepakt. Er is duidelijk behoefte aan voortdurende inspanningen om geletterdheid te verbeteren en zelfredzaamheid te bevorderen, met samenwerking tussen verschillende belanghebbenden binnen de gemeenschap.

Uit de interviews met zowel de docenten van Forma als de leidinggevenden van de leerbedrijven is vooral gebleken dat anders geletterdheid meer voorkomt dan laaggeletterdheid. Bij de Papiamentusprekers kan misschien gezegd worden dat ze laaggeletterd zijn in het Nederlands, als ervan uitgegaan wordt dat ze de basisschool en een deel van het VO hebben doorlopen, waar de instructietaal het Nederlands is.
Ook zou geconcludeerd kunnen worden dat er sprake kan zijn van laaggeletterdheid in het Nederlands, omdat niet een respondent gekozen heeft voor de Nederlandse versie.
Daarnaast blijkt uit het literatuuronderzoek dat veel migranten uit de regio zich op Bonaire vestigen, waarvan velen geen ervaring hebben met het spreken van Papiamentu en/of Nederlands.

Toch hebben veel respondenten ondanks het feit dat zij anders geletterd zijn een betaalde baan, waaruit blijkt dat Bonaire een meertalig eiland is waar iedereen welkom is en een bijdrage kan leveren op de arbeidsmarkt.

De conclusie dat burgers die voortijdig uit het onderwijs zijn gestroomd of anderszins meertalig zijn, uit eigen beweging of op verzoek van derden ervoor kiezen om deel te nemen aan programma's van Forma, wordt ondersteund door verschillende bronnen. Dit omvat bevindingen uit gesprekken met leidinggevenden van leerbedrijven, die hebben opgemerkt dat werknemers om diverse redenen, waaronder privéredenen, taalcursussen volgen bij Forma. Daarnaast komt dit ook naar voren uit de resultaten van de enquête, waaruit blijkt dat 62% van de respondenten een betaalde baan heeft.

Deel van het onderzoek geeft aan dat een aanzienlijk aantal respondenten geen gebruik maakt van activiteiten die taalcontact bevorderen. Een mogelijke reden hiervoor kan de taalbarrière zijn of dat ze liever socialiseren met hun taalgenoten. Bovendien kan de keuze van volwassen studenten van MBO-1 niveau bij Forma om geen televisieprogramma's in het Nederlands en Papiamentu te bekijken, worden verklaard door diverse factoren. Deze omvatten een voorkeur voor alternatieve activiteiten boven televisiekijken, een beperkt aanbod van interessante programma's op televisiezenders, tijdsgebrek, een voorkeur voor andere talen zoals Spaans en Engels, een gebrek aan identificatie met de culturele achtergrond of interesse van de programma's, en de mogelijkheid dat studenten de voorkeur geven aan digitale mediaplatforms zoals streamingdiensten of sociale media.

Docenten geven aan dat er voorafgaand aan de inschrijving een intakegesprek plaatsvindt. Als er vermoedens zijn van laaggeletterdheid worden de studenten verwezen naar de afdeling Alfabetisering voor extra ondersteuning en ook wordt hen extra lessen aangeboden tijdens het Keuze deel binnen de opleiding, zodat ze de lessen in het Papiamentu en Nederlands kunnen volgen.

Het is een positieve ontwikkeling dat het management van de bezochte leerbedrijven vrijwillig taalcursussen aanbiedt wanneer er vermoedens zijn van laaggeletterdheid onder werknemers en zelfs bereid is de kosten van deze cursussen te vergoeden. Bovendien is het opmerkelijk dat enkele werknemers ervoor kiezen om persoonlijke redenen taallessen te volgen bij Forma, wat suggereert dat er een intrinsieke motivatie is om hun taalvaardigheden te verbeteren. Deze initiatieven tonen aan dat er binnen de leerbedrijven een bewustzijn en bereidheid bestaat om laaggeletterdheid aan te pakken en werknemers te ondersteunen bij hun persoonlijke ontwikkeling.

Er kan niet met zekerheid uit het onderzoek geconcludeerd worden dat de studenten van het MBO-1 bij Forma laaggeletterd zijn in het Papiamentu en Nederlands. Het onderzoek heeft aangetoond dat de volwassen studenten meerdere talen gebruiken op de werkvloer en dat zij hun kinderen in meerdere talen opvoeden. Sommige anderstaligen beheersen op dit moment het Papiamentu passief en het doel van Forma is ervoor te zorgen dat ze het Papiamentu leren lezen en schrijven.

Uit de analyse van de vragenlijsten blijkt dat niet alleen Papiamentusprekers de Papiamentu versie hebben ingevuld, maar ook anderstaligen en dat geldt ook voor de respondenten van de Spaanse versie. Drie respondenten van Bonairiaanse afkomst hebben de Spaanse versie ingevuld en vier respondenten geboren in de Dominicaanse Republiek uit Dominicaanse ouders en één respondent geboren in Venezuela uit Venezolaanse ouders hebben de Papiamentu versie ingevuld. Een mogelijke reden hiervoor is dat de instructietaal op Forma het Papiamentu is.

Twee respondenten van de Spaanse versie die voor de optie 'anders' hebben gekozen, komen uit Peru en Haïti. Van de 4 respondenten die bij de Papiamentu versie voor 'anders' hebben gekozen, heeft geen van hen genoteerd waar ze geboren zijn.

Meerdere respondenten die niet hebben aangegeven of zij kinderen onder de 4 jaar hebben, hebben de vragen 'Hoe vaak heeft u uw kind/kinderen in de maand voorgelezen in het Papiamentu?' en 'Hoe vaak heeft u uw kind/kinderen in de afgelopen maand voorgelezen in het Nederlands?' beantwoord. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat ze het Papiamentu en/of het Spaans niet zo goed beheersen als aangegeven. Of zoals blijkt uit de analyse dat 35% van de respondenten van de Spaanse versie niet weet of zij het Papiamentu beheerst, tegenover 0,06% van de respondenten van de Papiamentu versie, wat 16% van alle respondenten vertegenwoordigt.

5.3 Aanbevelingen

Op basis van het literatuuronderzoek, de uitgevoerde interviews en de analyse van de vragenlijsten kunnen enkele aanbevelingen worden geformuleerd met betrekking tot de vraag of volwassen studenten bij Forma, MBO-1, anno 2024, al dan niet laaggeletterd zijn.

Tijdens de interviews met de docenten bleek dat zij op dat moment niet in staat waren om specifiek aan te geven of studenten al dan niet laaggeletterd waren, omdat ze nog bezig waren met het verwerken van de informatie uit intakegesprekken en de instaptoetsen. Hoewel er werd aangegeven dat studenten, bij wie het vermoeden van laaggeletterdheid bestond, werden doorverwezen naar de afdeling Alfabetisering. Daarnaast werd opgemerkt dat Entrée-studenten niet per se cognitief beperkt zijn, maar eerder de taal als een hindernis ervaren, vandaar de ondersteuningslessen en intensieve begeleiding die eerder besproken zijn.

Om mogelijke laaggeletterdheid te verminderen kunnen de volgende aanbevelingen geformuleerd worden:

5.3.1 Forma

Bewustwording en aanpassing van lesmethoden:
Gezien de prevalentie van anders geletterdheid, zou Forma de lesmethoden kunnen aanpassen om tegemoet te komen aan de diverse leerbehoeften van studenten. Dit kan onder meer inhouden dat er meer nadruk wordt gelegd op het ontwikkelen van basisvaardigheden in het Papiamentu en Nederlands voor studenten die anders geletterd zijn.

Forma zou een meertalige benadering kunnen implementeren in haar lesmethoden en materialen, waardoor volwassen studenten met diverse taalachtergronden beter worden bediend. Door het aanbieden van cursusmateriaal en ondersteuning in verschillende talen, zoals Papiamentu, Nederlands en Spaans, kunnen studenten zich comfortabeler voelen en beter leren. Het zou ook waardevol zijn om meertalige docenten aan te trekken, zodat zij de diversiteit aan talen binnen de studentenpopulatie kunnen benutten en een inclusieve leeromgeving kunnen bevorderen.

Intensivering van ondersteuningsprogramma's:
Forma zou zijn ondersteuningsprogramma's kunnen intensiveren door extra lessen aan te bieden aan studenten met vermoedens van laaggeletterdheid. Deze extra ondersteuning kan cruciaal zijn voor het verbeteren van de taalvaardigheden van studenten en het vergroten van hun kansen op succes binnen de opleiding en op de arbeidsmarkt.

Verduidelijking van instructietalen:
Het is belangrijk om duidelijkheid te scheppen over de instructietaal op Forma, vooral gezien de diversiteit aan achtergronden van de studenten. Dit kan helpen om mogelijke misverstanden te voorkomen en ervoor te zorgen dat alle studenten gelijke toegang hebben tot het onderwijs.

Verdieping van taalonderzoek:
Verdere analyse van de taalvaardigheden en behoeften van studenten kan waardevolle inzichten opleveren voor het ontwikkelen van effectievere onderwijs- en ondersteuningsstrategieën. Dit kan onder meer het uitvoeren van meer gedetailleerd

onderzoek naar de taalvaardigheid van respondenten omvatten, evenals het identificeren van specifieke gebieden waar extra ondersteuning nodig is.

5.3.2 Leerbedrijven

Verbetering van toegang tot taalcursussen:
Het management van leerbedrijven zou actief kunnen werken aan het verbeteren van de toegang tot taalcursussen voor werknemers die mogelijk laaggeletterd zijn. Dit kan worden gedaan door het aanbieden van verplichte cursussen of door middel van incentives voor deelname aan vrijwillige cursussen.

Ten slotte is het van cruciaal belang dat er op het hele eiland samenwerking moet plaatsvinden tussen onderwijsinstellingen zoals Forma en zorgverleningsinstanties vanwege de relatie tussen taal en gezondheid. Dit werd onderstreept door een docent tijdens het interview, die opmerkte dat ook mensen met gezondheidsproblemen zich aanmelden bij de afdeling Alfabetisering van Stichting Forma.

5.4 Beantwoording hoofdvraag

'Hoe staat het met (laag)geletterdheid anno 2024 bij volwassen studenten binnen het instituut Forma (MBO-1)'?.
Aangezien er geconstateerd is dat er eerder sprake lijkt te zijn van anders geletterdheid dan van laaggeletterdheid, is het essentieel om verder onderzoek te doen naar de aard en het karakter van deze anders geletterdheid binnen het instituut Forma. Dit zou een diepgaandere analyse vereisen van de specifieke vaardigheden en uitdagingen waarmee volwassen studenten op MBO-1 niveau worden geconfronteerd en hoe deze zich verhouden tot traditionele definities van geletterdheid. Daarnaast zou het waardevol kunnen zijn om anders geletterde studenten de kans te geven hun geletterdheid in een andere taal te benutten, zodat zij deze kunnen ontwikkelen tot geletterdheid in het Nederlands en Papiamentu. Het instituut Forma en de overheid zouden hiervan kunnen profiteren door deze unieke groep studenten beter te ondersteunen en gebruik te maken van hun meertalige vaardigheden.

5.5 Beperkingen van het onderzoek

Dit onderzoek richt zich op een specifieke, beperkte groep, waardoor het niet mogelijk is om algemene conclusies te trekken over geletterdheid op Bonaire. Hoewel 50 van de 58 volwassen studenten hebben deelgenomen aan het onderzoek, moeten de bevindingen en aanbevelingen met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, aangezien ze mogelijk niet representatief zijn voor de bredere populatie binnen het instituut Forma. Bovendien is geconstateerd dat er eerder sprake lijkt te zijn van anders geletterdheid dan van laaggeletterdheid.

Door een fout bij het invoeren van de vragenlijsten van Stichting Lezen en Schrijven Bonaire in Forms, waarvan gebruik werd gemaakt, konden respondenten geen toelichting geven bij bepaalde vragen, waardoor mogelijk relevante gegevens ontbraken. Deze zouden de beperkingen van het onderzoek kunnen hebben vergroot wat betreft het verkrijgen van een volledig beeld van het onderzochte fenomeen.

Bovendien bleek dat sommige respondenten vragen die ze eigenlijk moesten overslaan, toch hebben ingevuld, wat de nauwkeurigheid van de gegevens kan hebben beïnvloed.

Verder zijn de resultaten en conclusies gebaseerd op gegevens die zijn verzameld in de periode van januari tot begin maart.

Het is belangrijk om de beperkingen van dit onderzoek in gedachten te houden bij het interpreteren van de resultaten en het formuleren van verdere actiestappen.

Verwijzingen

Algemene Rekenkamer. (2016, 04 20). *Aanpak laaggeletterdheid*. Opgehaald van Algemene Rekenkamer: https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2016/04/20/aanpak-van-laaggeletterdheid

Beautiful Bonaire. (z.d). Geschiedenis van Bonaire. *Beautiful Bonaire*.

Beautiful Bonaire. (z.d.). *Onderwijs op Bonaire*. Opgehaald van beautiful-bonaire.nl: https://www.beautiful-bonaire.nl/wonen/onderwijs.php

Berben, M. (2012). Het Nederlands op de BES eilanden, een "vreemde taal?'. *Levende Talen Magazine, 2*, pp. 24 - 29.

Beseilanden.nl. (2021, juni 2). *Cultuur Bonaire*. Opgehaald van Beseilanden.nl: https://beseilanden.nl/cultuur-bonaire/

CBS Statline. (2022, september 27). *Caribisch Nederland; gesproken talen en voertaal, persoonskenmerken*. Opgehaald van CBS Statline: https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82867NED/table

Centraal Bureau voor Statistieken. (2014, december 18). *Papiaments de meest gesproken taal op Bonaire, en Engels op Saba en Sint Eustatius*. Opgehaald van cbs.nl: https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2014/51/papiaments-de-meest-gesproken-taal-op-bonaire-en-engels-op-saba-en-sint-eustatius

Centraal Bureau voor Statistieken. (2023, april 17). *Bevolking Caribisch Nederland in 2022 met bijna 1,7 duizend toegenomen*. Opgehaald van cbs.nl: https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/16/bevolking-caribisch-nederland-in-2022-met-bijna-1-7-duizend-toegenomen

Clement, C., Tullener, E., & de Bree, E. (2015). Laaggeletterdheid en logopedie: Lees-en schrijfproblemen bij volwassenen in de logopedische praktijk. *Nederlands Tijdschrift voor Logopedie, 2015*(87(9)), pp. 14-20.

Kamphuis, E. (2018). Laaggeletterdheid binnen de gemeente Houten. Nederland: Universiteit Utrecht. Opgehaald van scholar.google.nl: https://scholar.google.nl/scholar?q=het+belang+van+laaggeletterdheid&hl=nl&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholart

Manuel, D. (2024, februari). Fundashon Formashon pa Mañan. Fundshon Forma.

Manuel, D., Koeiman, F., Merenciana, S., Virginia, G., & Beukenboom, P. (2024, januari - februari). (Laag)geletterdheid. (L. Leming, Interviewer)

Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelatie. (2023). *Welke erkende talen heeft Nederland.* Opgehaald van Rijksoverheid.nl: https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/erkende-talen/vraag-en-antwoord/erkende-talen-nederland

Nederlandse Taalunie. (2008). *ERK-Nederlandse versie Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen,Beoordelen.* Nederlandse Taalunie.

Openbaar Lichaam Bonaire. (z.d.). *Onderwijs*. Opgehaald van Bonairegov.com: https://bonairegov.com/inwoners/onderwijs

Rijksdienst Caribisch Nederland. (z.d.). *Scholenoverzicht*. Opgehaald van rijksdienstcn.com: https://www.rijksdienstcn.com/onderwijs-cultuur-wetenschap/ouders-leerlingen/scholenoverzicht

SLO. (2023, juli 15). *Laaggeletterdheid*. Opgehaald van slo.nl: https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/nederlands/laaggeletterdheid/

Stichting NOB. (z.d.). *Het Nederlands onderwijssysteem*. Opgehaald van Stichtingnob.nl: https://stichtingnob.nl/artikelen/het-nederlands-onderwijssysteem

Stuur, A. (2015). *laaggeletterdheid Bonaire*. Opgehaald van Stichting Lezen & Schrijven Bonaire: http://www.lezenenschrijvenbonaire.org/onderzoek-laaggeletterdheid-bonaire

Taalunie. (2014). *Nederlands op z'n BeSt.* Den Haag/Brussel: Taalunie.

Virginia, G., & Geminez, C. (2024, februari - maart 23 - 4). (Laag)geletterdheid. (L. Leming, Interviewer)

Bijlagen

Vragenlijsten:
1.

Lista di pregunta na Papiamentu
BONEIRU POR LESA I SKIRBI 2024

Kerido partisipante,

Mi nòmber ta Lucretia Leming. Relashoná ku mi terminashon di estudio na Universiteit van Curaçao (UoC), mi ta realisá un investigashon tokante alfabetisashon baho.

E lista di preguntanan aki ta anónimo i ta tuma promedio 25 minüt pa yena.

Bo kontestanan ta keda kompleto konfidensial i lo wordu uza únikamente pa finnan di siensha. Nos ta apresiá bo tempu i esfuerso pa yena e lista di preguntanan aki. Si bo tin preguntanan durante e proseso di yena, no dudi pa tuma kontakto ku nos.

Danki pa bo partisipashon i kontribushon na e investigashon importante aki.

Saludo,

Lucretia Leming & Haidy Wijngaarde

1. Bou di kua kategoria di edat bo ta kai?

- Hoben bou di 18 aña
- 18 - 20 aña
- 21 - 30 aña
- 31 - 40 aña
- 41 - 50 aña
- 51 - 60 aña
- 61 - 65 aña
- 65 òf mayor di edat

2. Kiko ta bo sekso?

- Maskulino
- Femenino

3. Kua ta e tipo di enseñansa di mas haltu ku bo a terminá?

- Niun, nunka mi a bai skol òf solamente un par di aña
- Skol di fundeshi / skol básiko
- VMBO
- HAVO
- VWO
- Gymnasium
- MBO nivel 1-2
- MBO nivel 3-4
- HBO, HEAO, PABO
- Universidat
- Otro, ku ta

4. Na kua país bo a nase?

- Boneiru
- Hulanda
- Kòrsou
- Aruba
- Venezuela
- Kolombia
- Repúblika Dominikana
- Otro, ku ta

5. Na kua país bo mama a nase?

- Boneiru
- Hulanda
- Kòrsou
- Aruba
- Venezuela
- Kolombia
- Repúblika Dominikana
- Otro, ku ta

6. Na kua país bo tata a nase?

- Boneiru
- Hulanda
- Kòrsou
- Aruba
- Venezuela
- Kolombia
- Repúblika Dominikana
- Otro, ku ta

7. Kua di e idiomanan menshoná abou bo a keda eduká ku ne? (por yena mas ku un kontesta)

- Papiamentu
- Hulandes
- Ingles
- Spañó
- Otro, ku ta

8. Bo ta hasiendo un trabou kontra pago aktualmente?

- Si (sigui ku pregunta 9)
- No (sigui ku pregunta 11)

9. Kua ta e idioma ku mas ta keda usa na trabou

- Papiamentu
- Hulandes
- Ingles
- Spañó
- Otro, ku ta,

10. Kua idioma òf idiomanan bo ta usa na bo trabou ora ta trata di e siguiente aktividatnan?

	Papiamentu	Hulandes	Spañó	Ingles	Un otro idioma
Pa lesa rapòrt òf rekordatorio	☐	☐	☐	☐	☐
Pa skirbi rapòrt òf rekordatorio	☐	☐	☐	☐	☐
Pa interpretá grafik i otro trabou di sifra	☐	☐	☐	☐	☐
Pa buska informashon riba internèt	☐	☐	☐	☐	☐
Pa pone informashon riba internèt	☐	☐	☐	☐	☐
Pa lesa e-mail	☐	☐	☐	☐	☐
Pa skirbi e-mail	☐	☐	☐	☐	☐
Pa skirbi kartanan ofishal	☐	☐	☐	☐	☐
Pa lesa kartanan ofishal	☐	☐	☐	☐	☐
Pa skirbi un instrukshon	☐	☐	☐	☐	☐

11. Bo ta risibí ayudo sosial? (onderstand)

- Si (sigui ku pregunta 12)
- No (sigui ku pregunta 13)

12. Ki sorto di onderstand bo ta risibí?

- Onderstand
- Seguro pa inkapasidat laboral
- Penshun di biuda i huerfano
- Penshun di behes
- Beka i /òf fiansa pa studiante
- Otro, ku ta

13. Bo ta hasi trabou boluntario minimalmente un biaha pa siman ku otronan ku no ta hendenan di bo kas?

- Sí
- No

14. Bo sa partisipá minimalmente un biaha pa siman na aktividatnan organisá ku otro personanan ku no ta bo hendenan di kas?

- Sí
- No

15. Kuantu biaha bo ta bai misa òf otro enkuentro religioso?

- Nunka
- Menos ku un biaha pa luna
- Menos ku un biaha pa siman
- Un of mas bes pa siman

16. Kuantu bes bo ta bishitá un biblioteka?

- Nunka
- Promedio un òf dos biaha pa aña
- Promedio un òf dos biaha pa luna
- Promedio un òf dos biaha pa siman
- Diario
- Otro, ku ta

17. Kuantu bes bo ta bishitá un libreria?

- Nunka
- Promedio un òf dos biaha pa aña
- Promedio un òf dos biaha pa luna
- Promedio un òf dos biaha pa siman
- Diario
- Otro, ku ta

18. Kiko bo sa lesa na Papiamentu?

- Karta
- Mensahe riba Facebook
- Sms
- WhatsApp
- Mail
- Buki
- Korant
- Otro, ku ta

19. Kiko bo sa lesa na hulandes?

- Karta
- Mensahe riba Facebook
- Sms
- WhatsApp
- Mail
- Buki
- Korant
- Otro, ku ta

20. Kuantu bes bo sa skirbi na papiamentu?

- Nunka
- Promedio un òf dos biaha pa luna
- Promedio un òf dos biaha pa siman
- Diario
- Otro, ku ta

21. Kuantu bes bo sa skirbi na hulandes?

- Nunka
- Promedio un òf dos biaha pa luna
- Promedio un òf dos biaha pa siman
- Diario
- Otro, ku ta

22. Kuantu biaha bo ta wak programa di televishon na papiamentu?

- Nunka
- Promedio un òf dos biaha pa aña
- Promedio un òf dos biaha pa luna
- Promedio un òf dos biaha pa siman
- Diario
- Otro, ku ta

23. Kuantu biaha bo ta wak programa di televishon na hulandes?

- Nunka
- Promedio un òf dos biaha pa aña
- Promedio un òf dos biaha pa luna
- Promedio un òf dos biaha pa siman
- Diario
- Otro, duna bo splikashon

24. Kon bo ta dominá e didioma papiamentu?

	Esei mi no por	Esei mi por	Mi no sa
1. Mi por komprondé frasenan simpel na papiamentu, por ehèmpel partisipashon, riba foyeto i den katálogo.	○	○	○
2. Mi por lesa tekstonan kòrtiku i simpel na papiamentu.	○	○	○
3. Mi por haña informashon spesifiko den tekstonan na papiamentu manera anunsio, foyeto, menú i reglamentu di servisio	○	○	○
4. Mi por komprondé kartanan kòrtiku, simpel i personal na papiamentu.	○	○	○
5. Mi por komprondé tekstonan komun na papiamentu ku mi ta enkontrá den mi trabou diario	○	○	○
6. Mi por komprondé deskripshonnan na papiamentu di susesonan, sentimentunan i deseonan ku mi enkontrá den kartanan personal.	○	○	○
7 Mi por lesa artikulonan i relatonan na papiamentu ku tin di haber ku problemanan aktual.	○	○	○
8 Mi por komprondе kuentanan literario aktual na papiamentu	○	○	○
9 Mi por skirbi frasenan kòrtiku i fásil na papiamentu por ehèmpel pa mi manda kumindamentu ora di vakashon.	○	○	○
10 Riba formularionan mi por skirbi detayenan personal na papiamentu Mi por nota mi nòmber, mi nashonalidat i mi adrès riba un formulario di inskripshon di un hotèl	○	○	○
11 Mi por skirbi anotashonnan fasil i kortiku pa kompras na papiamentu.	○	○	○
12 Mi por skirbi un karta hopi simpel na papiamentu, por ehèmpel pa gradisí un persona.	○	○	○

25. Bo ta kapas di ehersé e sigiente aktividadnan sin ajudo, na papiamentu?

	Si	No	Mi no sa
Pa lesa un preskripshon di remedi	◯	◯	◯
Pa skirbi un karta di solisitashon	◯	◯	◯
Lesa pa muchanan	◯	◯	◯
Lesa bukinan	◯	◯	◯
Pa lesa kartanan ofishal	◯	◯	◯
Pa lesa instrukshonnan	◯	◯	◯
Hasi registrashon pa medio di internèt.	◯	◯	◯
Hasi declarashon di impuesto	◯	◯	◯
Lesa subtitulashon bou di programa di televishon	◯	◯	◯

26. Kon bo ta dominá e idioma hulandes?

	Esei mi no por	Esei mi por	Mi no sa
1. Mi por komprondé frasenan simpel na hulandes, por ehèmpel partisipashon, riba foyeto i den katálogo.	◯	◯	◯
2. Mi por lesa tekstonan kòrtiku i simpel na hulandes.	◯	◯	◯
3. Mi por haña informashon spesifiko den tekstonan na hulandes manera anunsio, foyeto, menú i reglamentu di servisio	◯	◯	◯
4. Mi por komprondé kartanan kòrtiku, simpel i personal na hulandes.	◯	◯	◯
5. Mi por komprondé tekstonan komun na hulandes ku mi ta enkontrá den mi trabou diario	◯	◯	◯
6. Mi por komprondé deskripshonnan na hulandes di susesonan, sentimentunan i deseonan ku mi enkontrá den kartanan personal.	◯	◯	◯
7 Mi por lesa artikulonan i relatonan na hulandes ku tin di haber ku problemanan aktual.	◯	◯	◯
8 Mi por komprondе kuentanan literario aktual na hulandes	◯	◯	◯
9 Mi por skirbi frasenan kòrtiku i fásil na hulandes por ehèmpel pa mi manda kumindamentu ora di vakashon.	◯	◯	◯
10 Riba formularionan mi por skirbi detayenan personal na hulandes Mi por nota mi nòmber, mi nashonalidat i mi adrès riba un formulario di inskripshon di un hotèl	◯	◯	◯
11 Mi por skirbi anotashonnan fasil i kortiku pa kompras na hulandes.	◯	◯	◯
12 Mi por skirbi un karta hopi simpel na hulandes, por ehèmpel pa gradisí un persona.	◯	◯	◯

27. Bo ta kapas di ehersé e sigiente aktividadnan sin ajudo, na hulandes?

	Si	No	Mi no sa
Pa lesa un preskripshon di remedi	○	○	○
Pa skirbi un karta di solisitashon	○	○	○
Lesa pa muchanan	○	○	○
Lesa bukinan	○	○	○
Pa lesa kartanan ofishal	○	○	○
Pa lesa instrukshonnan	○	○	○
Hasi registrashon pa medio di internèt.	○	○	○
Hasi declarashon di impuesto	○	○	○
Lesa subtitulashon bou di programa di televishon	○	○	○

28. kiko ta e structura di bo famia?

- Soltero(a) sin yu (sigui ku pregunta 38)
- Soltero(a) ku yu(nan)
- Ku pareha sin yu (sigui ku pregunta 38)
- Ku pareha i yu(nan)
- Otro (duna bo splikashon)

29. Di kuantu persona bou di 18 aña bo famia ta konsistí?

- 0 (sigui ku pregunta 38)
- 1
- 2
- 3
- 4
- Mas ku 4

30. Den kua idioma/idiomanan bo ta eduká bo yu/yunan? (bo por selektá mas idioma)

- Papiamentu
- Hulandes
- Ingles
- Spañó
- Otro, ku ta

31. Kuantu yu tin den e kategoria 0 te ku 4 aña di edat?

- 0 (sigui ku pregunta 38)
- 1
- 2
- 3
- Mas ku 3

32. Kuantu bes bo a lesa pa bo yu/yunan na papiamentu luna pasá?

- Niun biaha
- 1 te ku 5 biaha
- 5 te ku 10 biaha
- 10 te ku 20 biaha
- 20 biaha of mas

33. Kuantu bes bo a lesa pa bo yu/yunan na hulandes luna pasá?

- Niun biaha
- 1 te ku 5 biaha
- 5 te ku 10 biaha
- 10 te ku 20 biaha
- 20 biaha of mas

34. Kuantu bes bo yunan den e kategoria entre 0 pa 4 aña di edat ta wak televishon?

- Nunka (sigui ku pregunta 36)
- Promedio un òf dos biaha pa luna
- Promedio un òf dos biaha pa siman
- Diario

35. Den kua idioma e programa di televishon ku bo yu entre 0 pa 4 ta wak mas frekuente?

- Papiamentu
- Hulandes
- Ingles
- Spañó
- Otro, ku ta

36. Bo yu of yunan di e edat entre 0 pa 4 aña ta bishita un instansha pre eskolar (por ehèmpel un sala direkreo pa peuter òf krèsh?

- Si
- No (sigui ku pregunta 38)
- Otro, ku ta

37. Kua idioma e lider òf lidernan di e krèche of sala di rekreo ta papia?

- o Papiamentu
- o Hulandes
- o Spañó
- o Ingles
- o Otro, ku ta

38. Kua idioma ta esun mas papia den bo famia?

- o Papiamentu
- o Hulandes
- o Spañó
- o Ingles
- o Otro, (duna bo splikashon)

39. Kuantu bes bo sa konbersá ku un persona ku no ta bo famia na papiamentu?

- o Nunka
- o Promedio un òf dos biaha pa luna
- o Promedio un òf dos biaha pa siman
- o Diario

40. Kuantu bes bo sa kombersá ku un persona ku no ta bo famia na hulandes?

- o Nunka
- o Promedio un òf dos biaha pa luna
- o Promedio un òf dos biaha pa siman
- o Diario

41. Kon bo a yena e lista di pregunanan aki?

- o Independiente
- o Mi a laga lesa algun pregunta na mi.
- o Mi a laga nan splika mi algun pregunta i/ òf posibel kontesta
- o Mi a haña otro yudansa ku yenamentu di e preguntanan, ku ta

2.

CUESTIONARIO ESPAÑOL **BONAIRE PARA PODER LEER Y ESCRIBIR 2024**

Introducción

Querido Participante,

Mi nombre es Lucretia Leming. En relación con la finalización de mis estudios en la Universidad de Curazao (UoC), estoy realizando una investigación sobre la baja alfabetización.

Este cuestionario es anónimo y tarda una media de 25 minutos en completarse.

Sus respuestas son completamente confidenciales y se utilizarán únicamente con fines científicos. Apreciamos su tiempo y esfuerzo al completar este cuestionario. Si tiene alguna pregunta al completar el formulario, no dude en contactarnos.

Gracias por su participación y contribución a esta importante investigación.

Tuyo sinceramente,

Lucretia Leming y Haidy Wijngaarde

Spaanse versie

* 1. ¿En qué grupo de edad usted se encuentra?

- o Menor de 18 años
- o 18 -20 años
- o 21- 30 años
- o 31-40 años
- o 41-50 años
- o 51-60 años
- o 61-65 años
- o Mayor de 65 años

* 2. ¿Cuál es su sexo?

- o Masculino
- o Femenina

* 3. ¿Cuál es el nivel más alto de educación que usted ha completado?

- o Ninguno, sólo acudí algunos años al colegio.
- o La educación básica / primaria
- o VMBO
- o Havo
- o Vwo
- o Gimnasio
- o MBO nivel 1-2
- o MBO nivel 3-4
- o HBO, HEAO, PABO
- o Universidad
- o Otro, especifique

* 4. ¿En qué país nació usted?

- o Bonaire
- o Holandia
- o Curacao
- o Aruba
- o Venezuela
- o Colombia
- o Repùblica Dominicana

Otro, especifique

5. ¿En qué país nació su madre?

- o Bonaire
- o Holandia
- o Curacao
- o Aruba
- o Venezuela
- o Colombia
- o Repùblica Dominicana
- o Otro, especifique

6. ¿En qué país nació su padre?

- o Bonaire
- o Holandia
- o Curacao
- o Aruba
- o Venezuela
- o Colombia
- o Repùblica Dominicana
- o Otro, especifique

7. ¿En qué idioma de los que figuran a continuación fue usted educado? (Respuestas múltiples)

- o Papiamento
- o Holandés
- o Inglés
- o Español
- o Otros, especifique

8. ¿Está usted trabajando y cobrando en este momento?

- o Sí (pase a la pregunta 9)
- o No (pase a la pregunta 11)

9. ¿Cuál es el idioma que más se utiliza en su trabajo?

- o Papiamento
- o Holandés
- o Inglés
- o Español
- o Otro, especifique

10. ¿Qué idioma o idiomas utiliza en las siguientes actividades en su trabajo?

	Papiamento	Holandes	Español	Inglés	Otro idioma
o Informes de reportes o memorandos,	☐	☐	☐	☐	☐
o Redacción de reportes o memorandos,	☐	☐	☐	☐	☐
o Interpretación de gráficos y cifras	☐	☐	☐	☐	☐
o Búsqueda de información en Internet.	☐	☐	☐	☐	☐
o Publicación de información en Internet	☐	☐	☐	☐	☐
o Lectura de correos electrónicos	☐	☐	☐	☐	☐
o Escribir mensajes de correo electrónico	☐	☐	☐	☐	☐
o Escribir cartas oficiales	☐	☐	☐	☐	☐
o Leer cartas oficiales	☐	☐	☐	☐	☐
o Leeer manuales	☐	☐	☐	☐	☐

11. ¿Recibe usted un beneficio?

- o Sí (pase a la pregunta 12)
- o No (pase a la pregunta 13)

12. ¿Qué beneficio o beneficios recibe usted?

- o Onderstand
- o AOV
- o AWW
- o AOW
- o Becas estudiantiles y / o de préstamos estudiantiles
- o Otro especifique

13. ¿Realiza usted trabajo no remunerado (trabajo voluntario) en la cual tiene por lo menos 1 vez porsemana con otras personas fuera de su familia?

- o Sí
- o No

14. ¿Participa usted en actividades organizadas en la cual usted tiene contacto al menos 1 vez por
semana con otras personas que no son miembros de su familia?

- o Sí
- o No

15. ¿Con qué frecuencia va usted a la iglesia o otra reunión religiosa?

- o Nunca
- o Menos de 1 vez al mes
- o Menos de 1 vez al semana
- o 1 vez por semana o más

16. ¿Con qué frecuencia visita usted una biblioteca?

- o Nunca
- o Más o menos una o dos veces al año
- o Más o menos una o dos veces al mes
- o Más o menos una o dos veces al semana
- o Diariamente
- o Otros, especifique

17. ¿Con qué frecuencia visita usted una librería?

- o Nunca
- o Más o menos una o dos veces al año
- o Más o menos una o dos veces al mes
- o Más o menos una o dos veces al semana
- o Diariamente
- o Otros, especifique

18. ¿Qué lee en Papiamento?

- o Carta
- o Mensajes en Facebook
- o sms
- o WhatsApp
- o Correo
- o Libros
- o Periódicos
- o Otros especifique

19. ¿Qué lee en Holandés?

- o Carta
- o Mensajes en Facebook
- o sms
- o WhatsApp
- o Correo
- o Libros
- o Periódicos
- o Otros especifique

20. ¿Con qué frecuencia escribe en Papiamento fuera del trabajo?

- o Nunca
- o Más o menos una o dos veces al mes
- o Más o menos una o dos veces al semana
- o Diariamente
- o Otros, especifique

21. ¿Con qué frecuencia escribe en Holandés fuera del trabajo?

- o Nunca
- o Más o menos una o dos veces al mes
- o Más o menos una o dos veces al semana
- o Diariamente
- o Otros, especifique

22. ¿Con qué frecuencia mira usted los programas de televisión en Papiamento?

- o Nunca
- o Más o menos una o dos veces al año
- o Más o menos una o dos veces al mes
- o Más o menos una o dos veces al semana
- o Diariamente
- o Otros, especifique

23. ¿Con qué frecuencia mira usted los programas de televisión en Holandés?

- Nunca
- Más o menos una o dos veces al año
- Más o menos una o dos veces al mes
- Más o menos una o dos veces al semana
- Diariamente
- Otros, especifique

24. ¿Cuál es su dominio del Papiamento?

	No puedo hacerlo	Puedo hacerlo	No sé
1. Puedo entender frases sencillas en Papiamento, por ejemplo en letreros, carteles y catálogos.	○	○	○
2. Puedo leer textos breves y sencillas en Papiamento.	○	○	○
3. Sé encontrar información específica en textos cotidianos en Papiamento, tales como anuncios, folletos, menús y hora.	○	○	○
4. Puedo comprender cartas personales breves y sencillas en Papiamento.	○	○	○
5. . Puedo entender textos en Papiamento relacionado con el lenguaje diario o con el de mi trabajo.	○	○	○
6. Puedo entender en Papiamento la descripción de acontecimientos, sentimientos y deseos en cartas personales.	○	○	○
7. Puedo leer artículos e informes que se ocupan de los problemas contemporáneos en Papiamento.	○	○	○
8. Puedo entender la prosa literaria contemporánea en Papiamento.	○	○	○
9. Puedo escribir un texto corto y sencillo, en Papiamento, por ejemplo para enviar saludos vacacionales.	○	○	○
10. Sé llenar formularios y inscribirme en un hotel en Papiamento con datos personales, por ejemplo mi nombre, mi nacionalidad y mi dirección en el formulario de registro de un hotel.	○	○	○
11. Soy capaz de escribir notas breves y sencillas y mensajes en Papiamento.	○	○	○
12. Soy capaz de escribir una carta personal muy simple en Papiamento, por ejemplo agradeciendo algo a alguien.	○	○	○

25. ¿Puede usted sin ayuda para llevar a cabo las siguientes actividades en Papiamento?

	si	no	no lo sé
Leer modo de empleo	◯	◯	◯
Escribir una carta de solicitud	◯	◯	◯
Leer en voz alta a los niños	◯	◯	◯
Leer el periódico	◯	◯	◯
Leer libros	◯	◯	◯
Leer cartas oficiales	◯	◯	◯
Leer Guías	◯	◯	◯
Hacer reservas a través de Internet	◯	◯	◯
Hacer pagos a través de Internet	◯	◯	◯
Hacer declaraciones de impuestos	◯	◯	◯
Leer subtítulos en los programas de televisión	◯	◯	◯

26. ¿Cuál es su dominio del Holandés?

	No puedo hacerlo	Puedo hacerlo	No sé
1. Puedo entender frases sencillas en Holandés, por ejemplo en letreros, carteles y catálogos.	◯	◯	◯
2. 2. Puedo leer textos breves y sencillas en Holandés	◯	◯	◯
3. Sé encontrar información específica en textos cotidianos en Holandés, tales como anuncios, folletos, menús y hora.	◯	◯	◯
4. Puedo comprender cartas personales breves y sencillas en Holandés.	◯	◯	◯
5. . Puedo entender textos en Holandésrelacionado con el lenguaje diario o con el de mi trabajo.	◯	◯	◯
6. Puedo entender en Holandés la descripción de acontecimientos, sentimientos y deseos en cartas personales.	◯	◯	◯
7. Puedo leer artículos e informes que se ocupan de los problemas contemporáneos en Holandés.	◯	◯	◯
8. Puedo entender la prosa literaria contemporánea en Holandés.	◯	◯	◯
9. Puedo escribir un texto corto y sencillo, en Holandés, por ejemplo para enviar saludos vacacionales.	◯	◯	◯
10. Sé llenar formularios y inscribirme en un hotel en Holandés con datos personales, por ejemplo mi nombre, mi nacionalidad y mi dirección en el formulario de registro de un hotel.	◯	◯	◯
11. Soy capaz de escribir notas breves y sencillas y mensajes en Holandés.	◯	◯	◯
12. Soy capaz de escribir una carta personal muy simple en Holandés, por ejemplo agradeciendo algo a alguien.	◯	◯	◯

27. ¿Puede usted sin ayuda para llevar a cabo las siguientes actividades en Holandés?

	si	no	no lo sé
Leer modo de empleo	○	○	○
Escribir una carta de solicitud	○	○	○
Leer en voz alta a los niños	○	○	○
Leer el periódico	○	○	○
Leer libros	○	○	○
Leer cartas oficiales	○	○	○
Leer Guías	○	○	○
Hacer reservas a través de Internet	○	○	○
Hacer pagos a través de Internet	○	○	○
Hacer declaraciones de impuestos	○	○	○
Leer subtítulos en los programas de televisión	○	○	○

28. ¿Cuántas personas conforman su familia?

- Soltero y sin hijos (pase a la pregunta 38)
- Soltero con hijo (s)
- Con pareja sin hijos (pase a la pregunta 38)
- Con mi pareja e hijo (s)
- Otros (por favor, dar una explicación más detallada)

29. ¿Cuántas personas menores de 18 años hay en su familia?

- 0, pase a la pregunta 38
- 1
- 2
- 3
- 4
- más de 4

30. ¿En qué idioma / idiomas usted cría a sus hijos? (puede marcar varios idiomas)

- Papiamento
- Holandés
- Inglés
- Español
- Otros, especifique

31. ¿Cuántos niños hay en el grupo 0 a 4 años?

- 0 (pase a la pregunta 38)
- 1
- 2
- 3
- más de 3

32. ¿Con qué frecuencia ha leído a sus hijos en Papiamento en el último mes?

- Ni una sola vez
- 1 a 5 veces
- 5 a 10 veces
- 10 a 20 veces
- 20 veces o más veces

33. ¿Con qué frecuencia ha leído a sus hijos en Holandés en el último mes?

- Ni una sola vez
- 1 a 5 veces
- 5 a 10 veces
- 10 a 20 veces
- 20 veces o más veces

34. ¿Con qué frecuencia ven sus hijos de 0 y 4 años la televisión?

- Nunca (pase a la pregunta 36)
- Más o menos una o dos veces al mes
- Más o menos una o dos veces a la semana
- Diariamente

35. ¿Qué idioma se habla en el programa de televisión que más ven sus hijos entre 0 y 4 de edad?

- Papiamento
- Holandés
- Inglés
- Español
- Otros especifique

36. ¿Asiste su hijo o sus hijos de 0 a 4 años a una institución preescolar (por ejemplo, un grupo de juego o guardería)?

- Si
- No (pase a la pregunta 38)
- Otros, especifique

37. ¿Qué idioma o idiomas hablan los líderes en esta institución preescolar?

- Papiamento
- Holandés
- Español
- Inglés
- Otro, especifique

38. ¿Qué idioma se habla más en su hogar?

- Papiamento
- Holandés
- Español
- Inglés
- Otro, especifique

39. ¿Con qué frecuencia usted habla en Holandés con las personas que no son miembros de su familia?

- Nunca
- Más o menos una o dos veces al mes
- Más o menos una o dos veces a la semana
- Diariamente

40. ¿Con qué frecuencia usted habla en Papiamento con las personas que no son miembros de su
familia?

- Nunca
- Más o menos una o dos veces al mes
- Más o menos una o dos veces a la semana
- Diariamente

41. ¿Cómo llenó este cuestionario?

- Sin ayuda
- He buscado ayuda en leer algunas preguntas
- He pedido ayuda en opciones de preguntas y / o respuestas
- He conseguido otro ayuda para llenar eso, explique

Interviewvragen
3. Docenten

1. Wat is uw naam en welke functie heeft u binnen het instituut forma?

2. Hoe lang bent u werkzaam bij Forma?

3. In hoeverre denkt u dat laaggeletterdheid een uitdaging vormt binnen uw onderwijsinstelling?

4. Hoe schat u het huidig niveau van laaggeletterdheid bij uw studenten?

5. Welke aanpak heeft Forma om laaggeletterdheid aan te pakken?

6. Hoe beoordeelt u dan de effectiviteit van deze aanpak?

7. Welke concrete programma's en initiatieven zijn er momenteel beschikbare bij Forma om laaggeletterdheid aan te pakken?

8. Welke specifieke geletterdheidsvaardigheden zijn het meest problematisch voor de deelnemers van MBO-1?

9. Hoe wordt volgens u de mate van laaggeletterdheid weerspiegeld in de studieresultaten van de studenten?

10. welke concrete programma's en initiatieven zijn momenteel beschikbaar om (laag)geletterdheid te verminderen bij de Entree-student?

11. Met welke organisaties werken jullie samen om laaggeletterdheid aan te pakken?

12. Overweegt u in de toekomst alsnog aanbevelingen uit het onderzoek van stichting lezen en schrijven Bonaire 2015 te implementeren?

13. Heeft u nog andere opmerkingen of suggesties met betrekking tot de aanpak van laaggeletterdheid bij volwasseneducatie?

4. Leerbedrijven

Laaggeletterdheid is wereldwijd een uitdaging die een diepgaande impact heeft op individuen, gemeenschappen en de samenleving als geheel. Het vermogen om effectief te lezen, schrijven en communiceren is niet alleen een fundamenteel mensenrecht, maar ook een cruciale factor voor persoonlijke en sociale ontwikkeling.

1. Bent u bekend met het verschijnsel Laaggeletterdheid?

2. Wat is uw ervaring hiermee?

3. Heeft u werknemers in uw bedrijf die misschien laaggeletterd zijn?

4. In welke mate zet uw bedrijf zich in om laaggeletterdheid aan te pakken?

5. Hoe stimuleert uw bedrijf de ontwikkeling van lees- en schrijfvaardigheden onder werknemers?

6. Houdt u rekening met de mogelijkheid dat werknemers een laag niveau van geletterdheid kunnen hebben? Zo ja, hoe helpt u hen hun vaardigheden te verbeteren?

7. Op welke manier faciliteert uw organisatie trainingssessies om de lees- en schrijfvaardigheden van werknemers te verbeteren binnen de werkomgeving?

8. Op welke manier beoordeelt u het geletterdheidsniveau van uw personeel?

9. Hoe voorziet uw organisatie in specifieke ondersteuning voor werknemers die uitdagingen ervaren bij lezen en schrijven?

10. Wat doet u om schriftelijke communicatie en leesvaardigheid binnen uw bedrijf te vergemakkelijken?

11. Hoe draagt uw bedrijf bij aan het bevorderen van geletterdheid op een bredere schaal, zoals in de lokale gemeenschap?

5. Zorginstelling

1. Wat is uw naam ?
2. Wat is uw functie op school/instituut?
3. Hoe lang bent u al werkzaam in het onderwijs?
4. Hoe schat u het huidige niveau van laaggeletterdheid bij uw cliënten?
5. In hoeverre denkt u dat laaggeletterdheid een uitdaging vormt voor uw cliënten?
6. Wat ziet u bij uw cliënten ten aanzien van laaggeletterdheid?
7. Wat zijn de risico's van laaggeletterdheid in de maatschappij voor uw cliënten? Kunt u voorbeelden geven?
8. Heeft u alternatieve methoden of strategieën hoe om te gaan met laaggeletterden?
9. Hoe beoordeelt u de effectiviteit van deze alternatieve aanpak?
10. Heeft u nog andere opmerkingen of suggesties met betrekking tot de aanpak van laaggeletterdheid in de maatschappij?
11. Met welke organisaties werken jullie?